

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Politická a regionální geografie

Bc. Daniel Pajas

Geografie volební podpory Andreje Babiše v prezidentských volbách 2023 na základě
výsledků parlamentních voleb 2021

Geography of voting support for Andrej Babiš in the 2023 presidential election against the
backdrop of the 2021 parliamentary election results

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Martin Lepič, Ph.D.

Praha, 2025

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 31. července 2025

Daniel Pajas

Poděkování

Na začátek své diplomové práce bych rád poděkoval jejímu vedoucímu, panu Mgr. Martinu Lepičovi, Ph.D., který ji ihned po nastínění jejího tématu vzal za svou a roky mě provázel v procesu její tvorby s maximální mírou profesionality, ochoty, trpělivosti a dobrých rad. Děkuji také své rodině a přátelům, jmenovitě Mgr. Pavlu Cihlářovi, Mgr. Lukáši Kahounovi, Ing. Pavlu Moskaljukovi, Ing. Marii Tesaříkové, MgA. Bogdanu Tkaczykovi, Mgr. Prokopu Vopařilovi a Mgr. Alžbětě Vopařilové, kteří mi v tvůrčím procesu této práce vždy ochotně pomohli a poradili.

Abstrakt

Kandidatura Andreje Babiše v prezidentských volbách 2023 byla v českém kontextu specifická tím, že se jednalo o předsedu nejsilnější opoziční strany, který byl zároveň v minulosti předsedou vlády. Výzkum na základě teorie nahrazení politické strany, která byla poprvé aplikována na volby v Itálii, umožňuje nahlédnout na Babišovu kandidaturu z pohledu prostorového rozložení jeho voličské podpory a prozkoumat přelivy hlasů mezi různými typy voleb. Babišův výsledek v obou kolech prezidentské volby je porovnáván s dalším prezidentským kandidátem, který byl do prezidentských voleb 2023 nominován politickou stranou a také se stranami, které ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2021 obdržely alespoň 3 % hlasů a po volbách se nestaly součástí vládní koalice. Výsledek Andreje Babiše je také srovnáván s volební účastí v obou kolech prezidentské volby, aby bylo možné dojít k co nejpřesnějším závěrům o charakteru jeho volební podpory z hlediska toho, v jaké míře a odkud tato podpora přicházela. Měřítkovou úroveň pro analýzu dat jsou v této práci obce v Česku. Data jsou analyzována metodami korelační analýzy a prostorové autokorelace, přičemž dochází k využití její jednorozměrné i dvojrozměrné varianty. Výsledky analýzy ukázaly, že Andrej Babiš v prvním kole dokázal v prezidentských volbách uspět v obcích, kde se dařilo také KSČM, SPD a jejímu prezidentskému kandidátovi Jaroslavu Baštovi. Uspěl také v obcích, kde byla nízká volební účast. Ve druhém kole pak s hnutím SPD dosahoval ještě silnějšího prostorového vztahu. Zároveň ale byly identifikovány strany jako ČSSD a Přísaha, jejichž prostorová podpora nebyla s volební podporou Andreje Babiše v prezidentských volbách 2023 shodná.

Klíčová slova: Volební geografie, Teorie nahrazení politické strany, prostorová autokorelace, prezidentské volby v Česku, Andrej Babiš

Abstract

The candidacy of Andrej Babiš in the 2023 presidential election was specific in the Czech context. He was the leader of the strongest opposition party and the former prime minister. Research based on the Party replacement theory, which was first applied to elections in Italy, provides insight into Babiš's candidacy from the perspective of the spatial distribution of his voter support and to examine the spillovers between different types of elections. Babiš's result in both rounds of the presidential election is compared with another presidential candidate who was nominated by a political party for the 2023 presidential election, as well as with parties that received at least 3% of the vote in the 2021 parliamentary elections and did not become part of the governing coalition after the elections. Andrej Babiš's result is also compared with voter turnout in both rounds of the presidential election, in order to reach the most accurate conclusions about the nature of his electoral support in terms of the extent and where this support came from. The benchmark level for data analysis in this work are municipalities in Czechia. The data are analyzed using correlation analysis and spatial autocorrelation methods, using both univariate and bivariate versions. The results of the analysis showed that in the first round, Andrej Babiš was able to succeed in the presidential elections in municipalities where the KSČM, SPD and its presidential candidate Jaroslav Bašta also did well. He also succeeded in municipalities where voter turnout was low. In the second round, he achieved an even stronger spatial relationship with the SPD movement. At the same time, however, parties such as ČSSD and Přísaha were identified, whose spatial support was not identical to Andrej Babiš's electoral support in the 2023 presidential elections.

Keywords: Electoral geography, Party replacement theory, spatial autocorrelation, presidential elections in Czechia, Andrej Babiš

Obsah

Seznam obrázků	8
Seznam tabulek	10
Seznam zkratk	11
1 Úvod.....	12
2 Teoretická část.....	17
2.1. Teorie nahrazení politické strany.....	17
2.2. Andrej Babiš a hnutí ANO v odborné literatuře.....	19
2.3. Hnutí SPD v odborné literatuře.....	21
2.4. Analyzované strany ve volební geografii	22
3 Prezidentské a parlamentní volby v Česku.....	24
3.1. Volby do poslanecké sněmovny 2021 v Česku	24
3.2. Přímá volba prezidenta v Česku	25
3.3. Průběh a výsledek prezidentských voleb 2023	26
4 Data a metodika.....	31
4.1 Příprava datového souboru	31
4.2. Proměnné vstupující do korelační analýzy a Moranova I	31
4.3. Analýza kvantitativních dat.....	33
4.4. Analýza prostorových dat	35
5 Jednorozměrné analýzy	39
5.1. Výsledek jednorozměrného Moranova I.....	39
5.2. Analýza Prostorové autokorelace	41
5.3. Shluky vysoké podpory hnutí ANO (LISA).....	41
5.4. Shluky vysoké podpory Andreje Babiše v 1. kole (LISA).....	43
5.5. Shluky vysoké podpory Andreje Babiše ve 2. kole (LISA).....	45
5.6. Shluky vysoké podpory Jaroslava Bašty v 1. kole (LISA).....	47
5.7. Shluky vysoké podpory hnutí SPD (LISA).....	49
5.8. Shluky vysoké podpory KSČM (LISA).....	51
5.9. Shluky vysoké podpory hnutí Přísaha (LISA).....	53

5.10. Shluky vysoké podpory ČSSD (LISA).....	55
5.11. Shluky vysokých hodnot volební účasti v 1. kole prezidentských voleb (LISA) ..	57
5.12. Shluky vysokých hodnot volební účasti ve 2. kole prezidentských voleb (LISA)	58
5.13. Shrnutí výsledků analýzy LISA	59
6 Dvojměrné analýzy	61
6.1. Výsledek korelační analýzy a dvojměrného Moranova I.....	61
6.2. Shrnutí výsledků Korelační analýzy a dvojměrné analýzy prostorové autokorelace	67
6.3 Analýza prostorové autokorelace LISTA	68
6.4. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. kole prezidentských voleb 2023 a Andreje Babiše v 2. kole prezidentských voleb 2023.	69
6.5. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023 a hnutí ANO v parlamentních volbách 2021.	72
6.6. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023 a Jaroslava Bašty v 1. kole prezidentských voleb 2023	74
6.7. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023 a hnutí SPD v parlamentních volbách 2021.	77
6.8. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023 a tří neparlamentních stran v parlamentních volbách 2021.	79
6.9. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023 a volební účasti v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023	84
7 Závěr.....	88
Seznam literatury.....	93
Seznam internetových zdrojů	97
Seznam zdrojů dat	99

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Vizuál kampaně Andreje Babiše před druhým kolem prezidentské volby 2023.	28
Obrázek 2 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory hnutí ANO v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA).....	42
Obrázek 3 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)	44
Obrázek 4 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)	46
Obrázek 5 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Jaroslava Bašty v prvním kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)	48
Obrázek 6 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory hnutí SPD v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA).....	50
Obrázek 7 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory strany KSČM v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA).....	52
Obrázek 8 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory hnutí Přísaha v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA).....	54
Obrázek 9 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory strany ČSSD v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA).....	56
Obrázek 10 – Mapa shluků vysoké a nízké volební účasti v prvním kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)	58
Obrázek 11 – Mapa shluků vysoké a nízké volební účasti ve druhém kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)	59
Obrázek 12 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb 2023 a Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISTA).....	69
Obrázek 13 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory pro rozdíl volebního zisku Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb 2023 a Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)	70
Obrázek 14 – Komponovaná mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2023 a hnutí ANO v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISTA a analýza LISA rozdílů).	72
Obrázek 15 – Komponovaná mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2023 a Jaroslava Bašty v prezidentských volbách 2023 (Analýza LISTA a analýza LISA rozdílů).	75

Obrázek 16– Komponovaná mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2023 a hnutí SPD v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISTA a analýza LISA rozdílů).	77
Obrázek 17 – Komponovaná mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2023 a tří neparlamentních stran v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISTA)	80
Obrázek 18 – Komponovaná mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2023 a tří neparlamentních stran v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA rozdílů).....	82
Obrázek 19 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb 2023 a volební účasti v prvním kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISTA)	85
Obrázek 20 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v druhém kole prezidentských voleb 2023 a volební účasti v druhém kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISTA)	86
Obrázek 21 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory pro rozdíl volebního zisku Andreje Babiše v obou kolech prezidentských voleb 2023 a rozdíl volební účasti v obou kolech (Analýza LISTA)	87

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Výsledek voleb do poslanecké sněmovny parlamentu 2021	25
Tabulka 2 – Výsledek prvního kola prezidentských voleb 2023 v Česku	27
Tabulka 3 – Výsledky předvolebních průzkumů před druhým kolem prezidentských voleb..	28
Tabulka 4 – Výsledek druhého kola prezidentských voleb 2023 v Česku na úrovni krajů	30
Tabulka 5 – Parametry analyzovaných proměnných	32
Tabulka 6 – Interpretační schéma korelační analýzy	35
Tabulka 7 – Hodnoty Globálního Moranova I pro analyzované proměnné.....	40
Tabulka 8 – Korelační analýza a analýza globální prostorové autokorelace výsledku Andreje Babiše a proměnných zaměřených na volby do poslanecké sněmovny 2021.....	62
Tabulka 9 – Korelační analýza a analýza globální prostorové autokorelace výsledku Andreje Babiše a proměnných zaměřených na prezidentské volby 2023.....	65

Seznam zkratk

ANO – ANO 2011

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ČSÚ – Český statistický úřad

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

LISA – *Local Indicators of Spatial Association* (Lokální indikátory prostorové autokorelace)

LISTA – *Local Indicators of Spatio-Temporal Association* (Lokální indikátory časoprostorové autokorelace)

ODS – Občanská demokratická strana

Piráti a STAN – Piráti a Starostové

SO ORP – správní obvody obcí s rozšířenou působností

SPD – Svoboda a přímá demokracie

SPSS – IBM SPSS Statistics 25

1 Úvod

„Dost jsem pochyboval o tom, že by mě lidi volili. Původem Slováka, co nemluví moc dobře česky? Někoho, kdo nějakou dobu byl ve straně? K tomu ještě bohatého člověka? Naprostý nesmysl.“ (Babiš 2017, s. 5) Toto osobní pozadí, které Andrej Babiš popisuje ve své předvolební knize „O čem sním, když náhodou spím“, nebylo ideálním základem pro velkou politickou kariéru. Přesto se stal v posledních letech jednou z nejvýraznějších postav české politické scény. Poprvé kandidoval do poslanecké sněmovny v roce 2013, jako předseda dovedl hnutí ANO 2011 (ANO) ke druhému místu a po koaličních vyjednáváních ho přivedl do vlády, kde sám působil jako ministr financí. Parlamentní volby v roce 2017 pak Babiš zcela ovládl. Jeho hnutí získalo 29,6 % hlasů (o čtyři roky dříve to bylo 18,7 %) a Andrej Babiš byl prezidentem Milošem Zemanem jmenován předsedou vlády. Konkurenti hnutí ANO v těchto volbách skončili s výraznou ztrátou – druhá Občanská demokratická strana (ODS) získala 11,3 % hlasů. První vláda Andreje Babiše nedokázala získat důvěru poslanecké sněmovny, ve které od začátku nedisponovala nadpoloviční většinou hlasů. Druhá Babišova vláda sice také byla vládou menšinovou, kromě koaliční České strany sociálně demokratické (ČSSD) jí však důvěru, výměnou za plnění některých programových priorit, vyjádřili také poslanci Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM). Andrej Babiš tak fakticky vykonával funkci předsedy vlády po celé volební období.

Ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2021 Andrej Babiš usiloval o možnost pokračovat ve funkci premiéra. Jeho partneři z minulého volebního období ovšem ve volbách nepřekonalí 5% hranici nutnou k zisku poslaneckých mandátů. Andrej Babiš navíc disponoval nulovým koaličním potenciálem při možném vyjednávání s koalicí SPOLU a koalicí Piráti a Starostové (Piráti a STAN). Tyto subjekty měly v poslanecké sněmovně většinu a hnutí ANO tak skončilo, stejně jako hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD), v opozici. Tam se s Babišem v čele stalo velmi hlasitým kritikem vlády Petra Fialy a předem deklarovalo, že ze svých řad plánuje nominovat kandidáta do prezidentských voleb, které se konaly v lednu 2023. Rozhodnutí o tom, kdo tímto kandidátem bude, padlo v říjnu 2022, kdy prezidentskou kandidaturu podpořenou poslaneckými podpisy oznámil sám předseda hnutí Andrej Babiš (Rozhlas 2022). Po deseti letech se tak do souboje o nejvyšší ústavní funkci v Česku rozhodl promluvit silný kandidát parlamentní strany. Téma a první obrysy této práce vznikly na podzim

roku 2022 jako přímá reakce na Babišovo oznámení kandidatury v prezidentských volbách 2023.

Postavě Andreje Babiše a jeho hnutí se v posledních letech věnovala z různých úhlů řada odborných prací. Kopeček (2016) rozebírá změnu postoje hnutí ANO po vstupu do vlády v roce 2013, kdy došlo k opuštění proti-politické rétoriky a nastolení středopravicové orientace a etablování hnutí do struktur evropských liberálů. Podle Kopečka (2016) došlo k paradoxu v tom, že v té samé době probíhala vnitřní centralizace hnutí, jejímž dosažením došlo k téměř úplné eliminaci vnitrostranické demokracie, což je typickým znakem Strany typu firmy (viz. Hloušek 2012). Tedy modelu, který byl vytvořen při zkoumání italské strany Forza Italia podnikatele a mediálního magnáta Silvia Berlusconiho (Hopkin, Paolucci 1999). Výsledkem tohoto centralizačního procesu byl relativně robustní systém s řadou pojistek v rukou vedení hnutí ANO a vytvoření loajálního politického stroje, který mohl efektivně fungovat jak v národní, tak i v lokální politice. Preventivní mechanismy, jako například možnost centrálního vetování osob navrhovaných na kandidátku hnutí, umožnilo do struktur politického subjektu implementovat způsob řízení, který odpovídá v principu fungování „oddělení lidských zdrojů“ v soukromých firmách (Hloušek, Kopeček 2019).

V rámci volební geografie vzniklo několik odborných textů, které se věnovaly zkoumání volebních výsledků hnutí ANO. Maškarinec (2017) uvádí, že ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2013 se hnutí nadprůměrně dařilo v oblasti severních, východních a středních Čech. Naopak slabšího výsledku dosáhlo v jižních Čechách, na jižní a střední Moravě, a především v oblasti historické Česko-moravské hranice. Skutečnost, že hnutí dosahovalo horších výsledků v oblastech s vyšším podílem důchodců či vysokoškoláků a zároveň bylo úspěšnější v oblastech s vyššími podíly nezaměstnaných a podnikatelů, svědčí podle Maškarince (2017) o tom, že hnutí dokázalo tehdy oslovit voliče napříč politickým spektrem. Hnutí ANO tedy v roce 2013 uspělo jako subjekt, který se profiloval jako středový či středopravicový. Jeho voliči navíc byli pozitivní ohledně stavu ekonomiky a nelze tvrdit, že by byli nespokojeni s demokracií nebo politickými institucemi (Havlík, Voda 2018). Ve volbách do poslanecké sněmovny 2017 došlo k proměně z hlediska geografie, protože volební výsledek hnutí ANO rostl především v oblastech, kde dříve lidé volili levicové strany ČSSD a KSČM. Konkrétně tedy v regionech severozápadních Čech a severovýchodní Moravy. Došlo také k poklesu

voličských zisků hnutí ANO ve velkých městech s výjimkou Ústí nad Labem a industriální aglomerace v Moravskoslezském kraji (Maškarinec 2019). Skutečnost, že tyto vědecké práce se nevěnovaly pouze hnutí ANO, ale často zkoumali komplexnější problematiku, je vhodnou příležitostí přispět prací, která sice nedokáže popsat a vysvětlit složitější společenské fenomény, ale zato je velmi úzce zaměřena na postavu Andreje Babiše a detailní rozbor distribuce jeho volební podpory.

Pro práci je také klíčové se detailněji zaměřit na prezidentské volby 2023, kterým je věnována samostatná kapitola. V té bude také diskutována literatura, která se touto událostí doposud zabývala. Jedná se ovšem o texty zaměřené především směrem k předvolebním debatám, strategiím kandidátů, politickému marketingu, negativní reklamě či vlivu sociálních sítí. Práce geografického zaměření, v tomto případě z pohledu volební geografie, doposud chyběla.

Cílem této práce je prozkoumat prostorovou distribuci volební podpory Andreje Babiše v prezidentských volbách 2023, přičemž jsou tyto zisky systematicky srovnávány s jinými kandidáty na Hrad, volební účastí v prezidentských volbách a s výsledky politických stran ve volbách do Poslanecké sněmovny 2021. Práce odkrývá, do jaké míry dokázal Andrej Babiš v obou kolech voleb uspět v českých obcích ve srovnání s tím, jak se v nich dařilo dalším analyzovaným subjektům, pomocí řady statistických metod. Vedlejším cílem práce je, kromě podobností v prostorové distribuci, zkoumat také směr a sílu vzájemného vztahu mezi výsledkem Andreje Babiše a dalších proměnných. Jak bylo naznačeno v předchozím odstavci, účelem práce je také rozšířit literaturu vztahující se k prezidentským volbám 2023 o příspěvek z řad volební geografie. V rámci volební geografie jako takové se pak jedná o příležitost zkoumat provázanost u dvou různých typů voleb, což je ve volební geografii zatím opomíjený postup.

Součástí výzkumných otázek jsou pojmy definující způsob nahrazení politické strany, který vychází z výzkumu Shina a Agnewa (2002). Konkrétně se jedná o formy kolonizace a substituce, jejichž teoretická východiska jsou rozebírána v následující kapitole.

Výzkumné otázky

Pro analýzu v rámci této práce byly zvoleny čtyři následující výzkumné otázky:

1) Do jaké míry byla ovlivněna distribuce volební podpory Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb 2023 volební podporou Andreje Babiše z prvního kola prezidentských voleb?

2) Do jaké míry byla ovlivněna distribuce volební podpory Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb 2023 volební podporou Jaroslava Bašty z prvního kola prezidentských voleb, a zároveň volební podporou SPD z parlamentních voleb 2021? (Hnutí SPD Jaroslava Baštu nominovalo jako svého prezidentského kandidáta) – vycházíme-li z teoretických východisek této práce, došlo k přelivu hlasů mezi různými typy voleb formou kolonizace?

3) Byla volební podpora Andreje Babiše ve 2. kole prezidentských voleb ovlivněna případnou změnou ve volební účasti?

4) Byla prostorová distribuce volební podpory Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb v roce 2023 podobná volebním ziskům subjektů, které kandidovaly v parlamentních volbách 2021 a v důsledku povolebního vyjednávání skončily v opozici, nebo se do poslanecké sněmovny nedostaly? – vycházíme-li z teoretických východisek této práce, došlo k přelivu hlasů mezi různými typy voleb formou substituce?

Tato práce obsahuje celkem sedm kapitol. Po úvodu následuje druhá kapitola zaměřená na teorii, ze které tato práce vychází a také na samotnou postavu Andreje Babiše, jeho hnutí ANO a dále hnutí SPD, které je z hlediska položených výzkumných otázek pro tuto práci také relevantní. Třetí kapitola je zaměřena na výsledek dvou voleb, které s tématem této práce souvisí, tedy volby do poslanecké sněmovny 2021 a prezidentské volby 2023, které jsou rozebrány více do hloubky. Součástí kapitoly je také širší vysvětlení toho, proč byla kandidatura Andreje Babiše v krátké historii přímé prezidentské volby v Česku neobvyklá a proč otevřela možnost pro nový typ výzkumu, který je realizován v této práci. Čtvrtá kapitola se věnuje datům a metodám, pomocí kterých budou data v rámci

této práce interpretována a analyzována. V této kapitole jsou také představeny proměnné, které budou součástí analýzy v dalších dvou kapitolách. Kapitoly 5 a 6 se pak věnují samotným analýzám, přičemž pátá kapitola je zaměřena na analýzy globální a lokální prostorové autokorelace s jednou proměnnou, které jsou pro účely práce více popisné, zatímco šestá kapitola, kde dochází také ke korelační analýze, se již věnuje analýze více proměnných dohromady, což umožňuje dojít k jasnějším závěrům u analyzovaných dat. Poslední závěrečná kapitola pak poskytuje odpovědi na výzkumné otázky a shrnuje diplomovou práci jako takovou.

2 Teoretická část

V této kapitole jsou představena teoretická východiska diplomové práce, stejně jako rozbor literatury, která se doposud věnovala relevantním tématům pro tuto práci, v českém prostředí.

2.1. Teorie nahrazení politické strany

Tato diplomová práce vychází z výzkumů Michaela Shina a Johna Agnewa, kteří jsou autory souboru předpokladů o nahrazení politické strany v geografickém prostoru stranou jinou. Agnew (1996) se věnoval volební geografii Itálie, kde došlo zkraje 90. let k velké proměně politických preferencí. Později došlo k vytvoření Teorie nahrazení politické strany. Shin a Agnew (2002) zkoumali proces nahrazení původní strany novou, a způsob, kterým k tomuto jevu dojde, rozdělují celkem do tří kategorií.

Za nejběžnější z těchto procesů označují substituci, kdy nová strana převezme kompletní nebo většinovou podporu původní strany, která ztratila poklesem preferencí politickou relevanci. Za substituci je považován například úspěch strany Lega Nord na úkor křesťanských demokratů v severní části Itálie. Jednou z výzkumných otázek této práce je, zda se podařilo Andreji Babišovi v 1. kole prezidentských voleb obdobným způsobem uspět v oblastech, kde bylo v parlamentních volbách 2021 úspěšné jeho hnutí ANO a také další subjekty, které se po volbách nestaly součástí vládní koalice.

Druhou variantou je štěpení, kdy je podíl volebních zisků původní strany rozdělen mezi několik nástupců. I tato situace se týká zmiňovaných italských voleb a křesťanských demokratů, kteří byli nahrazeni i v oblastech střední a jižní Itálie, kde uspěla Berlusconiho Forza Italia a post-fašistická Národní aliance, tedy dvojice stran, která díky Berlusconiho vyjednávacím schopnostem spolupracovaly se separatistickou Legou Nord. Zkoumání štěpení v rámci této práce není vhodné, jelikož Andrej Babiš dle výsledků voleb naopak dosáhl lepšího výsledku než strana, která ho do voleb nominovala. Místo toho je v analytické části věnován prostor vzájemnému porovnání Babišova výsledku z obou kol a také efektu volební účasti v prezidentských volbách.

Posledním způsobem nahrazení politické strany je kolonizace. Ta vychází z principu vytvoření určitého vakua v oblasti, kde původní strana neměla příliš silnou podporu a nová strana v tomto místě silně uspěla na základě akcentování programu, který původní strana v dřívější době nezastávala. Jedná se tím pádem spíše o nahrazení ideologické, což může být například vznik Legy Nord, která začala otevřeně hovořit o regionálních zájmech severní Itálie. Jelikož se v Česku volí prezident většinovým systémem, je nutné, aby kandidáti postupující do druhého kola dokázali oslovit voliče, kteří buď v prvním kole neuspěli, nebo se ho nezúčastnili. Výzkumná otázka z úvodu se zaměřuje na možnost kolonizace podpory Jaroslava Bašty, který kandidoval za SPD, případně samotného Okamurova hnutí.

Jedním z faktorů, který ovlivnil politickou situaci v Itálii byl konec studené války a rozpad východního bloku. Do té doby byla hlavní politickou silou na levici Italská komunistická strana. Podle Shina a Agnewa (2007) byly tyto náhlé změny na světové scéně motorem k vnitřní reformě v rámci Italské komunistické strany, což vedlo k rozdělení podpory mezi reformou vytvořenou Demokratickou stranu levice a druhou stranu, jejíž členové se odmítli vzdát komunistické ideologie. Judt (2017) popisuje Itálii po druhé světové válce jako zemi, kde politici udržovali velmi vřelé a výnosné vztahy s bankéři, podnikateli, státními úředníky a, dle obecně známých spekulací, dokonce i s mafií. Nová generace soudců začala tato veřejná tajemství postupně prolamovat a výsledkem bylo de facto zničení dvou hlavních politických stran v zemi – socialistů a křesťanských demokratů. Toto společenské klima bylo naprosto klíčové pro následný úspěch Silvia Berlusconiho, přičemž Berlusconi ovšem podle Judta (2017) nevstoupil do politiky, aby pokračoval v boji s korupcí a klientelismem, nýbrž aby nežádoucí pozorností ukryl své vlastní podnikatelské transakce a jeho byznysu se nadále dobře dařilo. Příběh mediálního magnáta Berlusconiho a jeho politického vzestupu tedy nese jisté shodné znaky s Andrejem Babišem a jeho firmou Agrofert, o čemž píše například Kopeček (2016), který upozorňuje na skutečnost, že Babiš před vstupem do politiky začal budovat své mediální portfolio. Další podobností mezi těmito osobami je podle Hlouška a Kopečka (2019) rétorický důraz na efektivní řízení jako firmy, který byl součástí Berlusconiho politického slovníku.

Teorie nahrazení politické strany srovnává volby stejného typu, v případě původního výzkumu parlamentní volby v Itálii. Tato práce se zabývá dvěma odlišnými typy voleb,

příčemž u prezidentských voleb navíc analyzuje obě kola. Přesto je možné východiska této teorie aplikovat i v tomto výzkumu. Za prvé jsou z prezidentských voleb reflektováni pouze straničtí kandidáti, takže lze oprávněně předpokládat, že budou oslovovat stejné voliče. Za druhé jde také o specifikum samotného Andreje Babiše. Jak je rozebíráno detailněji v dalších podkapitolách, hnutí ANO není standardní politickou stranou, ale Stranou typu firmy, která je řízena centrálně svým předsedou Andrejem Babišem (viz. Kopeček 2016, Hloušek, Kopeček 2019). Babiš v hnutí nečelí žádné reálné opozici, a i v případě voleb do poslanecké sněmovny je jeho politická pozice tak silná, že lze často zaznamenat rétorický obrat o volbě či hlasu pro Andreje Babiše, přestože v oněch volbách reálně kandiduje hnutí ANO. Kromě toho, že se prezidentské volby probíhají většinovým dvoukolovým systémem neexistuje výrazný dělicí znak, který by aplikaci Teorie nahrazení strany při dvou různých typech voleb bránil. Volby se konají na stejném území, neliší se od sebe parametry pro získání voličského oprávnění a v této práci jsou analyzovány na stejné měřítkové úrovni, což jsou obce v Česku, jejichž počet se v období mezi volbami nezměnil.

2.2. Andrej Babiš a hnutí ANO v odborné literatuře

Andrej Babiš a jeho hnutí již na české politické scéně figuruje déle než dekádu a jeho politické úspěchy a neúspěchy, jakožto i postupný ideologický vývoj, je mimořádně zajímavé sledovat. Kopeček (2016) uvádí, že klíčem ke vzniku hnutí ANO byl sám Andrej Babiš, jakožto postava z byznysu, která se rozhodla vstoupit do politiky, přičemž klíčem k politickému úspěchu hnutí bylo nutné, aby využil své finanční a další zdroje, bez kterých by ANO nedosáhlo tak dobrých výsledků. V parlamentních volbách 2013 bylo podle Vody a Pinka (2015) možné hnutí ANO ještě označit za středově populistickou stranu na základě vymezování se vůči tehdejšímu establishmentu. Na základě svého bádání pak charakterizují tehdejšího voliče hnutí ANO jako člověka, který na rozdíl od podporovatelů tehdy etablovaných politických stran, není vyhraněný z hlediska jeho vzdělání, povolání, náboženského vyznání či pohlaví. Voliči Babišova hnutí v jeho prvních parlamentních volbách také nevykazovali nespokojenost s demokracií a zároveň měli pozitivní pohled na tehdejší stav ekonomiky (Voda, Pink 2015). Přestože vstup hnutí ANO do vlády Bohuslava Sobotky po volbách v roce 2013 vedl k jistému obroušení hran z hlediska výpadům proti establishmentu, uvnitř samotného hnutí začaly probíhat procesy, které spadají do definice „Strany typu firmy“. Regionální struktury byly tvořeny

jako podpora centrálně řízeného celku, nikoliv jako autonomní jednotky. V hnutí byl postupně vytvořen robustní systém, který měl za cíl eliminovat „nežádoucí živly“ (Kopeček 2016).

Nutno doplnit, že hnutí ANO v českém prostředí nebylo prvním průkopníkem „Strany typu firmy“. Již v předcházejících volbách do parlamentu, konanými v roce 2010, uspěl subjekt Věci veřejné, který v řadě ohledů vykazoval shodné znaky vnitřního uspořádání. Hloušek (2012) uvádí, že Věci veřejné měly oproti tradičním stranám výrazně komplikovanější proces vzniku stranického členství, což lze zdůvodnit tím, že v zájmu vedení subjektu nebylo zvyšování počtu členů s hlasovacím právem. Dále existoval výrazný rozpor mezi formálními stanovami a faktickým fungováním stranických procesů, které byly často řízeny shora. Andrej Babiš a jeho hnutí se tak mohli stát určitým pokračovatelem tohoto typu vnitrostranické politiky v českém prostředí. Hloušek a Kopeček (2019) zmiňují, že Babišovo hnutí se postupným vývojem stalo loajálním nástrojem, který byl schopný fungovat na všech měřítkových úrovních české politiky v zájmu svého předsedy. Procesy, které to umožnily, bylo například vetování kandidátů na volebních kandidátkách, bariéry pro občany, kteří se chtěli stát členy hnutí, nebo schvalování předsedů regionálních buněk z celorepublikového vedení hnutí.

Hloušek a Kopeček (2022) uvádí, že Andrej Babiš ve svých počátcích nabízel čistě technokratickou vizi, ve které bude stát řízen kompetentními manažery, namísto zkorumpovaných a nekompetentních politiků z řad tradičních stran, což dokládá slogan hnutí ANO – „Řídit stát jako firmu“. Z hlediska přístupu k Evropské politice je zajímavé, že se hnutí ANO stalo součástí frakce evropských liberálů. Podle Hlouška a Kopečka (2022) došlo mezi lety 2014 až 2019 k proměně názorů hnutí ANO, kdy se od sdílených pozic se svou frakcí v Europarlamentu v ekonomických a do určité míry také společensky kulturních otázkách, posunulo k populistické strategii na technokratickém půdorysu. To lze pozorovat mimo jiné na předvolebním programu hnutí ANO z roku 2021, ve kterém se klade důraz na české národní zájmy a akcentuje potřeba nenasazovat pravomoci orgánů Evropské unie (Kaniok, Hloušek 2024). Pragmatická spolupráce evropských liberálů a stále se ideologicky vzdalujícího hnutí ANO nakonec dospěla ke svému konci po volbách do Evropského parlamentu v roce 2024, kdy Andrej Babiš stál u vzniku nové frakce Patrioti pro Evropu, ve které europoslanci hnutí ANO zasedli například se spolustraníky maďarského premiéra Viktora Orbána. (ČT24 2024) Tento

politický krok nepůsobil příliš překvapivě, vezmeme-li v potaz způsob, kterým se Andrej Babiš profiloval v rámci prezidentské kampaně 2023, čemuž se mimo jiné věnuje následující kapitola.

2.3. Hnutí SPD v odborné literatuře

Kromě Babišova hnutí ANO, skončilo po sněmovních volbách 2021 v opozici také hnutí SPD. Tento subjekt založený v roce 2015 Tomiem Okamurou zaujímá v rámci českého politického spektra místo na krajní pravici, přičemž zastává řadu proti systémových postojů. Pokud chtěl Andrej Babiš v prezidentských volbách 2023 uspět, a zároveň se aktivně vymezovat vůči vládě, bylo oslovení voličů tohoto uskupení logickou volbou, jak zvýšit své šance na zvolení. Okamurovo hnutí SPD kandidovalo ve volbách do poslanecké sněmovny v letech 2017 a 2021, přičemž se mu podle Suchánka a Hasmana (2024) dařilo především v menších obcích, které se nacházejí v perifernějších oblastech a také v místech, kde se lokalizoval vyšší podíl obyvatel v exekuci.

Mezi oběma politickými subjekty dříve existovaly poměrně výrazné rozdíly. Například v mantinelech evropské politiky bylo hnutí ANO členem liberální frakce a Andrej Babiš v roli politika disponujícího výkonnou mocí, ať už to bylo v roli ministra financí ve vládě Bohuslava Sobotky, nebo v roli ministerského předsedy po volbách 2017, působil na Evropské půdě, navzdory různým kauzám souvisejícím s jeho podnikatelskou činností, jako relativně konstruktivní politik, který spolupracuje se zahraničními partnery. Tomio Okamura oproti tomu konzistentně působil jako proti systémový a proti evropský politik, jehož hnutí bylo součástí europarlamentních frakcí sdružující subjekty náležící ke krajní pravici. Jako příklad někdejšího ukotvení těchto dvou politiků lze uvést jejich preferované politiky ve Francii. Zatímco Babiš se rád prezentoval jako spojenec prezidenta Emanuela Macrona, Okamura udržoval vřelé vztahy s političkou Marine Le Pen. Postupná evoluce v rámci hnutí ANO, která je blíže popsána v předchozí podkapitole, ovšem vedla k tomu, že se tato dvě hnutí, která společně po parlamentních volbách 2021 usedla do opozičních lavic, začala k sobě přibližovat, což se projevilo například v názorech na českou zahraniční politiku. Hnutí ANO a SPD po zahájení Putinovy agrese na Ukrajině v roce 2022 začaly k problematice zaujímat podobné postoje. Jak uvádí Kaniok a Hloušek (2024), společným jmenovatelem jejich rétorických vyjádření k mezinárodní krizi byla starost o „naše lidi“, kterým se od vládnoucí stran nedostává dostatečné podpory na úkor

válečných uprchlíků z Ukrajiny. Kromě toho začala obě opoziční hnutí vykreslovat lidi, utíkající před nevyprovokovanou válečnou agresí, jako bezpečnostní hrozbu.

2.4. Analyzované strany ve volební geografii

Přesný klíč pro volbu stran a kandidátů, jejichž volební výsledky budou analyzovány v rámci této práce, bude představen ve čtvrté kapitole věnované datům a metodice. V této podkapitole je cílem stručně shrnout, jakým tématům relevantním pro tuto práci se odborné texty v posledních letech věnovaly. Velké pozornosti se v tomto ohledu dostává hnutí SPD, které je dlouhodobě hegemonem v segmentu krajní pravice. SPD se do detailu věnují práce jak z pohledu srovnání mezi dvojicí volebních období (Suchánek, Hasman 2024), tak i v hlubším pohledu ve snaze najít prostorové vzorce mezi SPD stranami, které reprezentovali krajní pravici v minulosti (Suchánek, Hasman 2023). Skutečnost, že SPD není první Okamurův projekt, neboť ve volbách do parlamentu konaných v roce 2013 uspěl se subjektem Úsvit přímé demokracie, umožňuje další možnost mezi-časového srovnání, stejně jako porovnání s krajně pravicovými stranami například na Slovensku (Kevický 2022). Dále existují práce, které vysvětlují podporu pro SPD na základě socioekonomických a dalších ukazatelů (např. Cihlár 2023).

Zatímco na SPD je upřena z pohledu prostorové geografie výrazná a, v rámci zmíněných publikací, takřka exkluzivní pozornost, hnutí ANO zůstává v tomto ohledu více opomenuto. Jak je patrné z předchozí podkapitoly, postava Andreje Babiše a politický vývoj jeho hnutí je sice hojně diskutován, volební geografie se těmto objektům často věnuje ve všeobecnějším pohledu. Prostorové podpory hnutí ANO se dotýká například Maškarinec (2017), nebo Lysek, Pánek a Lebeda (2020). Velmi podrobnou práci, která srovnává nástup nových populistických stran v prostorovém kontextu mezi lety 2010 až 2017, je pak článek Maškarince (2019), ale i zde je pracováno s větším počtem politických subjektů, jako ústředním tématem. Výrazněji se na hnutí ANO zaměřuje práce Charváta (2021). O tom, kdo jsou noví voliči středových populistů, tedy jaký je jejich socioekonomický profil, pak publikovali Havlík a Voda (2018). Tato práce tedy chce využít příležitosti, plynoucí z méně podrobného výzkumu vztahů mezi výsledkem jednoho prezidentského kandidáta a výsledky jiných kandidátů, či stran. Nezaměřuje se na socioekonomický profil obyvatelstva, a naopak věnuje prostor analýze kandidáta Andreje Babiše na základě předchozích volebních výsledků stran a kandidátů.

V rámci volební geografie vznikl na téma prezidentských voleb konaných v roce 2023 například článek Suchánka a Michala (2024), kdy autoři pracovali s výsledkem Andreje Babiše ve druhém kole voleb a dále sadou nezávisle proměnných socioekonomického charakteru. V rámci této studie autoři zjistili, že Andrej Babiš ve volbách uspěl v místech, kde se nacházel nižší podíl obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním, kde byla nižší volební účastí v parlamentních volbách 2021 a také v místech, kde byla vyšší nezaměstnanost (Suchánek, Michal 2024).

3 Prezidentské a parlamentní volby v Česku

Účelem této kapitoly je uvést relevantní volby v Česku pro tuto práci. Je zde tedy shrnut výsledek sněmovních voleb z roku 2021 a prezidentských voleb 2023 pro přehlednější interpretaci výsledků v analytické části. Následně je v kapitole věnován prostor ke stručnému zhodnocení průběhu kampaně prezidentských voleb 2023 pro připomenutí tehdejšího kontextu.

3.1. Volby do poslanecké sněmovny 2021 v Česku

Ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2021 sice ANO odevzdalo hlas 27,1 % voličů, kvůli dvěma faktorům však hnutí putovalo do opozičních lavic. Prvním byl vznik koalice SPOLU, kterou v těchto volbách tvořily strany ODS, TOP 09 a KDU-ČSL. Jak je uvedeno v Tabulce 1, toto uskupení dokázalo získat 27,8 % hlasů a Babišovo hnutí porazit. To by vzhledem k poměrnému systému, kterým se v Česku do dolní komory parlamentu volí, nemusel být pro setrvání Andreje Babiše ve funkci premiéra neřešitelný problém. Ostatně hnutí ANO sice skončilo druhé, ale oproti SPOLU získalo o jeden mandát navíc. Druhým faktorem, který vstoupil do hry, byl rekordní počet propadlých hlasů, tedy hlasů odevzdaných stranám, které nepřekonal 5% hranici nutnou k získání zastoupení v poslanecké sněmovně (ČT24 2021). Před branami sněmovny skončilo například hnutí Přísaha, KSČM a také ČSSD, tedy strana, která byla v předchozím volebním období součástí Babišovy vlády. Vítězná koalice SPOLU a koalice Pirátů a STANu se již před volbami vůči vládě Andreje Babiše rétoricky silně vymezovaly a výsledek voleb, který jim umožnil složit většinovou vládu znamenal, že hnutí ANO a jeho jediný potenciální koaliční partner – hnutí SPD, zamířily do opozičních lavic.

Tabulka 1 – Výsledek voleb do poslanecké sněmovny parlamentu 2021

Pořadí	Název strany	Počet hlasů	Podíl hlasů v %
1.	SPOLU	1 493 905	27,8
2.	ANO	1 458 140	27,1
3.	PIRÁTI a STAN	839 776	15,6
4.	SPD	513 910	9,6
5.	PŘÍSAHA	251 562	4,7
6.	ČSSD	250 397	4,7
7.	KSČM	193 817	3,6

Pozn: Tučně vyznačené strany se dostaly do poslanecké sněmovny

Zdroj: Volby.cz

3.2. Přímá volba prezidenta v Česku

V lednu 2023 se v Česku konala historicky třetí přímá volba prezidenta republiky. O pět let dříve se obhajující prezident Miloš Zeman, který sám kandidoval na základě podpisů občanů, dočkal nejsilnějších vyzyvatelů z řad politicky nezávislých kandidátů. Byli to například textař Michal Horáček, diplomat Pavel Fischer, nebo předseda Akademie věd České republiky Jiří Drahoš, kterého Miloš Zeman ve druhém kole volby porazil. Prezidentské volby v roce 2023 byly v jedné podstatné věci odlišné. Nabídky totiž kandidaturu silného stranického kandidáta, kterým byl předseda hnutí ANO a bývalý premiér Andrej Babiš.

Skutečnost, že se Andrej Babiš nakonec rozhodl kandidovat na prezidenta, otevřela možnost analyticky zkoumat prostorové rozložení jeho podpory ve srovnání se stranickými subjekty, které se zúčastnily parlamentních voleb v roce 2021. Straniční kandidáti s šancí v prezidentské volbě uspět se objevili již při historicky první přímé volbě prezidenta České republiky v roce 2013, kdy kandidoval místopředseda ČSSD a senátor Jiří Dienstbier či předseda vládní TOP 09 a ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg, který ve druhém kole prohrál proti Miloši Zemanovi. Kandidatura Andreje Babiše je ovšem specifická jeho velice silnou pozicí na domácí politické scéně.

Babiš je voliči v průzkumech veřejného mínění dlouhodobě hodnocen jako nejdůvěryhodnější český stranický politik (např. CVVM 2024), a sílu jeho pozice po ohlášení kandidatury potvrzovaly i jednotlivé průzkumy, které se týkaly přímo prezidentské volby (ČT24, 2022). Velmi silná je také pozice jeho politického subjektu. Hnutí ANO drtivě zvítězilo ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2017, kdy získalo 29,7 % hlasů, zatímco žádný jiný subjekt nepřekonal hranici 12 % a tuto pozici hegemonu, pokud jde o výši volebních preferencí, od té doby drží téměř nepřetržitě. Ve volbách 2021 pak ANO těsně prohrálo a skončilo v opozici, když získalo 27,1 % hlasů a řada potenciálních koaličních partnerů zůstala pod pětiprocentní hranicí, jejíž překonání je nutné k zisku poslaneckých mandátů.

V prezidentských volbách 2023 se Andrej Babiš díky zisku 35 % hlasů dostal do druhého kola, díky čemuž může být v této práci analyzována také prostorová změna jeho voličské podpory mezi prvním a druhým kolem, které se konalo o 14 dní později. V něm Andrej Babiš nakonec skočil na druhém místě s podílem 1,7 % hlasů.

3.3. Průběh a výsledek prezidentských voleb 2023

Zákonem stanovené podmínky pro kandidaturu na prezidenta republiky splnilo před volbami v roce 2023 celkem devět kandidátů. Šest z nich získalo podpisy dvaceti poslanců, či deseti senátorů a tři kandidovali na základě podpisů občanů, kterých je k účasti ve volbách potřeba 50 000. Před začátkem prvního kola se konečný počet kandidátů snížil na osm, jelikož Josef Středula v debatě České televize oznámil, že se kandidatury vzdává a po vymezení se proti komunistické minulosti dvou hlavních favoritů volby – Petra Pavla a Andreje Babiše, podpořil kandidátku Danuši Nerudovou (ČT24 2023).

Tabulka 2 – Výsledek prvního kola prezidentských voleb 2023 v Česku

Pořadí	Jméno	Počet hlasů	Podíl hlasů v %
1.	Petr Pavel	1 975 156	35,4
2.	Andrej Babiš	1 952 214	35,0
3.	Danuše Nerudová	777 080	13,9
4.	Pavel Fischer	376 707	6,8
5.	Jaroslav Bašta	248 375	4,5
6.	Marek Hilšer	142 912	2,6
7.	Karel Diviš	75 476	1,4
8.	Tomáš Zima	30 769	0,6

Pozn: Tučně vyznačení kandidáti postoupili do druhého kola

Zdroj: Volby.cz

Danuše Nerudová nakonec v prvním kole neuspěla, když se jí podařilo získat necelých 14 % hlasů a skončila tak na celkovém třetím místě. Za ní se umístil senátor Pavel Fischer, kandidát SPD Jaroslav Bašta, senátor Marek Hilšer a na posledních dvou místech Karel Diviš a Tomáš Zima. Postupujícími do druhého kola se tak stali Petr Pavel a bývalý premiér Andrej Babiš (Tabulka 2). Oba dokázali získat téměř dva miliony hlasů voličů a vítězství Petra Pavla v prvním kole bylo velmi těsné. Mnohem závažněji ovšem pro Andreje Babiše vyznívala skutečnost, že se bezprostředně po volbách rozhodla čtveřice poražených kandidátů ve druhém kole Petra Pavla podpořit. Konkrétně se jednalo o Danuši Nerudovou, Pavla Fischera, Marka Hilšera a Karla Diviše (Hospodářské noviny 2023). Tito kandidáti v prvním kole obdrželi od voličů téměř čtvrtinu všech hlasů, a přestože vyjádření podpory nelze považovat za rozhodující faktor, který ovlivní rozhodování voličů ve druhém kole po vypadnutí jimi perforovaného kandidáta, vyhlídky Andreje Babiše na prezidentský úřad tato skutečnost výrazně komplikovala, což mohlo vést k přijetí riskantnější a více polarizující strategie ve zbývající kampani (Obrázek 1).

Obrázek 1 – Vizual kampaně Andreje Babiše před druhým kolem prezidentské volby 2023

Zdroj: Idnes.cz (2023)

Nevýhodnou výchozí pozici Andreje Babiše potvrzovaly i provedené předvolební průzkumy. Všechna zveřejněná šetření před druhým kolem prezidentských voleb favorizovala kandidáta Petra Pavla, přičemž mu přisuzovala oproti Andreji Babišovi velmi výrazný náskok (Tabulka 3). Nejlepší predikovaný výsledek naměřily u bývalého předsedy vlády společnosti Data Collect a Kantar, podle jejichž výzkumu získal Babiš 42,5 % hlasů a na svého protikandidáta tak ztrácel celých 15 % hlasů. V případě společnosti Ipsos činil rozdíl mezi dvojicí kandidátů dokonce 17,6 procent.

Tabulka 3 – Výsledky předvolebních průzkumů před druhým kolem prezidentských voleb

Společnost	Datum	Andrej Babiš	Petr Pavel
Ipsos	21.01.2023	41,2	58,8
Median	21.01.2023	41,8	58,3
Data Collect + Kantar	18.01.2023	42,5	57,5
STEM	17.01.2023	42,4	57,6

Pozn: Sloupec datum označuje střed v období sběru dat. Tučně vyznačené hodnoty označují vítěze voleb dle daného průzkumu.

Oba postupující kandidáty čekaly dva týdny intenzivní kampaně, kterou kromě setkávání s voliči a účastí v televizních debatách také čím dál výrazněji ovlivnily sociální sítě.

V takto vypjatém duelu však televizní debaty stále hrály velice důležitou roli. Podle Loškové (2024) v nich dostával Andrej Babiš před druhým kolem prezidentských voleb více prostoru k verbálnímu projevu zhruba o 10 až 20 procentních bodů, než jeho protikandidát Petr Pavel, což bylo ovšem podle autorky způsobeno spíše rozdílným stylem vyjadřování obou kandidátů, a nikoliv zaujatým přístupem moderátorů. K tomuto vysvětlení se kloní i Preissová (2024), podle které Babiš v debatě na České televizi pronesl o 110 replik více než Petr Pavel, což bylo ale podle autorky způsobeno tím, že se Andrej Babiš snažil verbálně reagovat na téměř cokoliv. Hillová (2024) upozorňuje, že Petr Pavel se po dobu celé prezidentské kampaně zúčastnil všech předvolebních debat, naopak Andrej Babiš některá pozvání odmítl. Stejně jako ostatní autorky ovšem potvrzuje, že Andrej Babiš byl oproti Petru Pavlovi ve společných diskusích aktivnějším řečníkem. Zajímavé je také zjištění, jak v debatách před druhým kolem oba protikandidáti vypořádali s obsahovou stránkou debat. Preissová (2024) píše, že v televizních debatách před druhým kolem Andrej Babiš oproti Petru Pavlovi více utíkal od diskutovaného tématu a v případě debaty na České televizi se mu to podařilo dokonce 58krát. Pro srovnání, ve stejné debatě se to jeho protikandidátovi stalo pouze čtyřikrát. Předseda hnutí ANO volil tuto taktiku především v situacích, kdy byl moderátory dotazován na pomoc Ukrajině, z čehož Babiš plynule přecházel ke kritice vlády, která dle jeho názoru sice pomáhá Ukrajině, ale zapomíná na české občany. Bývalý premiér také nerad přímo odpovídal na otázky týkající se jeho komunistické minulosti, které využíval k útokům na svého protikandidáta (Preissová 2024). Pokud jde o kampaň v online prostředí, Benýšková (2024) uvádí, že Andrej Babiš se před druhým kolem voleb snažil na sociálních sítích prezentovat jako pracovitý a spolehlivý politik, který je vlastenec a rozumí obyčejným lidem a jejich problémům. Petr Pavel se pak stylizoval do role zásadového a seriózního kandidáta, který klade důraz na hodnoty.

Tabulka 4 – Výsledek druhého kola prezidentských voleb 2023 v Česku na úrovni krajů

Kraj / Kandidát	Petr Pavel	Andrej Babiš
Ústecký kraj	45,5	54,5
Moravskoslezský kraj	46,9	53,1
Karlovarský kraj	49,0	51,0
Olomoucký kraj	51,8	48,2
Plzeňský kraj	55,7	44,3
Zlínský kraj	56,5	43,5
Kraj Vysočina	57,4	42,6
Pardubický kraj	58,1	41,9
Jihočeský kraj	58,6	41,4
Liberecký kraj	58,8	41,2
Jihomoravský kraj	59,0	41,0
Královéhradecký kraj	60,2	39,8
Středočeský kraj	63,3	36,7
Hlavní město Praha	76,4	23,6
Zahraničí	95,2	4,8
Celkem	58,3	41,7

Pozn: Čísla označují získaný podíl hlasů v %. Tučně vyznačené hodnoty označují vítěze v daném kraji.

Zdroj: Volby.cz

Průzkumy veřejného mínění odvedly před druhým kolem prezidentských voleb velmi kvalitní práci – vítězem se skutečně stal Petr Pavel, který v duelu s Andrejem Babišem získal 58,3 % hlasů. Jak je uvedeno v Tabulce 4, Babišovi se navzdory zisku 41,7 % podařilo uspět ve třech krajích, což ukazuje na poměrně výrazné regionální rozdíly jeho podpory. Tím spíše, když jsou pozorovatelné na takto vysoké řádovostní úrovni. Například v Praze Babiš získal pouze 23,6 % hlasů. Trojicí krajů, kde naopak získal nadpoloviční většinu hlasů pak byly Karlovarský, Moravskoslezský a Ústecký kraj, ve kterých Andrej Babiš obdržel 51 %, respektive 53,1 % a 54,5 % hlasů. V tomto ohledu je jistá návaznost na parlamentní volby v roce 2021, kdy dokázalo hnutí ANO právě v těchto třech krajích překonat hranici 30 % hlasů.

4 Data a metodika

Tato diplomová práce je zaměřena kvantitativním směrem a jejím cílem je popsat a vysvětlit geografii volební podpory Andreje Babiše v prezidentských volbách 2023 na základě výsledku parlamentních voleb, které se konaly o dva roky dříve. Data, která jsou v práci využita jsou sekundárního charakteru a týkají se volebních výsledků stran či hnutí a jednotlivých kandidátů. Otevřená data pro oboje volby, které jsou pro tuto diplomovou práci relevantní, jsou k dispozici na webové stránce volby.cz, kterou spravuje Český statistický úřad (ČSÚ 2025). Pro první i druhé kolo prezidentské volby 2023 bylo možné z této webové stránky v sekci „Analytické výstupy“ stáhnout kompletní data na požadované měřítkové úrovni. Tou je pro účely této práce úroveň municipalit, tedy obcí, v Česku. V době těchto voleb se jich na našem území nacházelo 6254. Podle Spurné (2008) je vhodné provádět analýzu sociálních jevů s agregovanými daty právě na úrovni obcí, protože při přesunu na vyšší řádovostní úroveň, například správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP), dochází s další agregací dat k potenciálně nepřesným výsledkům. Podle Lepiče (2017) umožňuje analýza na úrovni obcí získat detailní vzorce příslušnosti ve zkoumané oblasti.

4.1 Příprava datového souboru

Příprava dat pro sněmovní volby konané v roce 2021 byla složitější, jelikož celý datový soubor na měřítkové úrovni obcí nebyl k dispozici k přímému stažení. Data bylo tedy ještě potřeba utřídit v databázi způsobem, který odpovídal potřebám práce. Celkový počet obcí, kde se v roce 2021 konaly volby do poslanecké sněmovny parlamentu, byl stejný jako o dva roky později, tedy 6254. Soubory z obou voleb tak bylo možné díky společným kódům obcí sloučit do jednoho finálního, se kterým bylo dále pracováno v analytické části této diplomové práce.

4.2. Proměnné vstupující do korelační analýzy a Moranova I

Kromě proměnné výsledku Andreje Babiše ve druhém kole byla do analýzy využita i proměnná pro Babišův výsledek v prvním kole prezidentských voleb. Z prvního kola byl také zahrnut volební výsledek Jaroslava Bašty, který kandidoval za opoziční hnutí SPD a ve volbách skončil na pátém místě s volebním ziskem 4,5 % hlasů. Ostatní

kandidáti na úřad prezidenta nebyli součástí analýzy, neboť kandidovali jako nestraníci, případně byli nominováni subjektem, který se neúčastnil předchozích voleb do poslanecké sněmovny v roce 2021. Konkrétně se jedná o kandidáta Marka Hilšera, který byl do prezidentských voleb nominován hnutím Marek Hilšer do Senátu. Proměnné za prezidentské kandidáty tedy byly celkem tři. Dále byla do analýz využity proměnné za volební účast v obcích pro první i druhé kolo prezidentských voleb. I data za volební účast byla k dispozici ke stažení na již zmíněné webové adrese.

Ze subjektů kandidujících do poslanecké sněmovny v roce 2021 vstoupily do analýzy ty, které se po volbách nestaly členy vládní koalice a zároveň ve volbách získaly alespoň 3 % hlasů voličů. Tím do analýzy vstoupilo k předchozí pěti ještě pět dalších proměnných – parlamentní hnutí ANO s hnutím SPD a mimoparlamentní hnutí Přísaha a strany ČSSD a KSČM. Celkem tedy bylo zkoumáno deset různých proměnných (Tabulka 5).

Tabulka 5 – Parametry analyzovaných proměnných

Název proměnné	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
A. Babiš 2. kolo	46,0%	8,8%	95,0%	11,4%
A. Babiš 1. kolo	38,3%	3,6%	84,7%	10,3%
ANO	29,1%	4,3%	63,6%	7,7%
SPD	10,6%	0,0%	44,0%	4,5%
KSČM	4,5%	0,0%	24,4%	2,8%
ČSSD	5,1%	0,0%	36,4%	2,9%
PŘÍSAHA	5,0%	0,0%	38,1%	2,7%
J. Bašta 1. kolo	4,8%	0,0%	25,0%	2,5%
Účast 1.kolo	72,6%	31,9%	100,0%	6,8%
Účast 2.kolo	73,6%	40,9%	100,0%	6,3%

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru SPSS

Jelikož tato práce analyzuje data na úrovni obcí, jsou hodnoty prezentované v tabulce mírně odlišné od volebních výsledků, protože v tomto případě není brána v potaz populační velikost obce a z toho důvodu dochází k nadhodnocení menších obcí, které mají v tomto výstupu stejnou váhu jako velká města. Proto je zajímavé, že všech osm proměnných pro volební výsledky strany či kandidáta na úrovni obcích jsou v tabulce nadhodnoceny oproti oficiálnímu výsledku voleb, což značí, že dosahovaly vyšších volebních zisků v menších obcích, a naopak se jim tolik nedařilo ve větších obcích. Nejvýraznější rozdíl lze pozorovat u Andreje Babiše ve 2. kole, kdy v rámci Česka získal 41,7 % hlasů, ale průměrná hodnota jeho proměnné za všechny obce v Česku činila 46 procent.

4.3. Analýza kvantitativních dat

V rámci analytické části této práce byla data zpracovávána dvojím způsobem – analýzou kvantitativních dat bez prostorového atributu ve statistickém programu IBM SPSS Statistics 25 (SPSS) a analýzou kvantitativních prostorových dat v softwaru GeoDa. Využitou metodou v SPSS byla korelační analýza. Její využití je žádoucí pro odhalení vztahů mezi dvojicemi proměnných. Konkrétně, zda jsou tyto vztahy navzájem silné, nebo slabé, a dále také, jaký je směr tohoto vztahu. Tedy jestli se jedná o vztah pozitivní, nebo negativní. Jejím nedostatkem pak je, že nedokáže zodpovědět otázky o prostorové souvislosti volebních výsledků.

Účelem využití korelační analýzy v této práci je, kromě samotné interpretace síly vztahu mezi dvěma proměnnými, možnost odlišného pohledu oproti analýze kvantitativních dat s prostorovým atributem. Ty totiž berou v potaz určenou prostorovou vzdálenost mezi obcemi a na jejím základě vypočítávají sílu vztahu. Korelační analýza oproti tomu pracuje se vztahem mezi dvojicí proměnných čistě na základě číselných hodnot. Pokud se v datovém souboru vyskytuje signifikantní část pozorování (obcí) ve kterých první proměnná dosahuje vysokých či nízkých hodnot na základě toho, jaká je hodnota proměnné druhé, korelační analýza nám ukáže, že mezi těmito proměnnými existuje vztah.

Ukazatelem vztahu mezi proměnnými v rámci této práce je Pearsonův korelační koeficient, jehož účelem je změření síly lineárního vztahu mezi dvěma spojitými

proměnnými. Principem jeho výpočtu je kovariance a směrodatné odchylky obou zkoumaných proměnných (Benesty a kol. 2009). Hodnota Pearsonova korelačního koeficientu se pohybuje v intervalu od -1 do 1. Tato čísla stanovují hodnoty maximální záporné, respektive maximální kladné korelace. Pokud by koeficient dosáhl jedné z těchto krajních hodnot, znamenalo by to, že všechna statistická pozorování lze graficky znázornit jako body, které je možné proložit přímkou. Naopak hodnota 0 by znamenala, že mezi dvojicí zkoumaných proměnných neexistuje žádná závislost a nejsou navzájem korelované. Kladná hodnota Pearsonova korelačního koeficientu značí, že mezi proměnnými existuje pozitivní asociace. Tedy pokud roste hodnota jedné proměnné, v rámci této práce volební výsledek strany či kandidáta, poroste i hodnota proměnné druhé. Zjednodušeně řečeno, v obcích, kde první strana získala nadprůměrnou podporu má tendenci nadprůměrnou podporu získat i druhá zkoumaná strana či kandidát. Záporná hodnota značí přesný opak, tedy čím vyšší je hodnota první proměnné, tím nižší bude hodnota druhé proměnné vstupující do korelační analýzy, protože vysoká hodnota první proměnné jí negativně ovlivňuje.

Pozitivní a negativní vztahy mezi korelovanými proměnnými také ovšem dosahují různé síly, kterou není možné v rámci sociálních věd zcela jednoznačně interpretovat. Z toho důvodu tato práce využívá k interpretaci hodnot korelačních kvocientů metodiku vycházející z knihy *Surveys in Social Research* od autora Davida De Vause (2002), (viz. Tabulka 6). Tabulka byla přeložena autorem této práce z anglického originálu. V něm chybí u některých hodnot korelace pojmenování alternativního deskriptoru, který ovšem slouží pouze jako doplněk pro variabilnější popis síly vztahu a jeho absence tak není problémem.

Tabulka 6 – Interpretací schéma korelační analýzy

Hodnota korelace	Síla vztahu	Alternativní deskriptory
0	Žádná lineární asociace	
0,01–0,09	Triviální lineární vztah	Velmi malý, nepodstatný, prakticky nulový
0,10–0,29	Nízký až střední lineární vztah	Malý, nízký, nepatrný
0,30–0,49	Střední až podstatný lineární vztah	
0,50–0,69	Podstatný až velmi silný lineární vztah	Velký, vysoký, závažný
0,70–0,89	Velmi silný lineární vztah	Velmi velký, velmi vysoký, enormní
0,90+	Téměř perfektní	

Pozn: Výše uvedené interpretace se vztahují shodně k pozitivním i negativním vztahům mezi proměnnými

Zdroj: De Vaus (2002): *Surveys in Social Research*, vlastní překlad

Vysoké hodnoty korelace mezi dvěma nezávislými proměnnými také znamenají, že není vhodné data analyzovat pomocí metody lineární regrese z důvodu výskytu multikolinearity (Rabušic 2004). Stejný problém nastává v případě detekce prostorové autokorelace (Maškarinec 2013). Tato práce využívá data s proměnnými, mezi kterými je pádný důvod předpokládat silné korelační vztahy – například mezi volebním výsledkem Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb a výsledkem hnutím ANO v roce 2021. Využití této metody by tedy v rámci takto orientované práce bylo nevhodné, pokud by tyto dvě proměnné figurovaly vedle sebe jako nezávislé pro závislou proměnnou, kterou by například mohl být výsledek Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb.

4.4. Analýza prostorových dat

Součástí této práce je několik kartografických výstupů. Všechny tyto mapy byly vytvořeny v programu GeoDa, a na podkladu ArcČR 500, verze 4.3. (ARCDATA, ČSÚ, ČÚZK 2025). Jedná se o digitální vektorovou databázi České republiky. Díky tomuto podkladu bylo možné propojit dříve popsána data volebních výsledků za obce v Česku skrze kód obce s jejich geografickými souřadnicemi, což umožnilo přistoupit k provedení prostorových analýz.

Hlavní analytickou metodou této práce pro analýzu prostorové souvislosti volebních výsledků byla prostorová autokorelace. Ta ve své podstatě vyjadřuje to, do jaké míry je výskyt nějakého jevu v geografické jednotce, v rámci této práce se jedná o jednotlivou obec v Česku, závislý na výskytu totožného jevu v jednotkách sousedních nebo blízkých. Jinými slovy, jak moc tento jev v prostoru koreluje sám se sebou samým.

Prostorová autokorelace má tři základní typy. Prvním je autokorelace pozitivní, která značí, že vysoké i nízké hodnoty nějakého jevu, například podílu hlasů pro Andreje Babiše ve druhém kole prezidentské volby, se koncentrují dohromady v určitých částech pozorovaného území. Negativní prostorová autokorelace zase značí situaci, kdy se vysoké, nebo nízké jednotky koncentrují v oblasti, kde se nacházejí hodnoty opačné (Spurná 2008). Jako příklad můžeme uvést situaci, kdy obyvatelé města mají výrazně odlišné volební preference, než voliči žijící v ekonomicky a sociálně jinak složeném zázemí. Třetím typem je nulová či žádná autokorelace, která znamená, že mezi geograficky blízkými jednotkami neexistuje z pohledu pozorovaného jevu, jako je třeba volební výsledek strany, žádný vzájemný vztah. Při využití globální varianty prostorové autokorelace je analytickým výstupem hodnota Moranova I (Cliff, Ord 1981), která značí kladnou či zápornou hodnotu prostorového shlukování pro jednu zvolenou proměnnou, přičemž do analýzy vstupuje celý datový soubor, v rámci této práce všechny obce v Česku.

Pro zkoumání prostorové autokorelace, která zkoumá výskyt jevu v blízkých jednotkách, je potřeba mít definováno, co vlastně jsou tyto blízké jednotky. Z toho důvodu je nutné zvolit vážící schéma, které rozhodne o tom, které jednotky nakonec do analýzy vstoupí. Existují dva základní přístupy. První je přístup topologický, který nabízí zahrnout jednotky, které spolu fyzicky reálně sousedí. Druhou možností je využití vzdálenostního přístupu, kdy jsou prostorově blízké jednotky definované svou reálnou vzdáleností. V této práci bylo využito schéma na základě vzdálenostního přístupu, konkrétně vzdálenosti 10 km, která je nejvíce odpovídající regionální struktuře Česka (Spurná 2008) a byla již v minulosti využita v analýzách jiných autorů (Bernard, Kostelecký, Šimon 2014).

Míru prostorové autokorelace lze zkoumat v globální i lokální podobě. Globální prostorová autokorelace zkoumá, zda existuje celkový vzorec prostorového shlukování v celé analyzované oblasti, což jsou v této práci obce v Česku. Interpretace výsledku je činěna z hodnoty Moranova I, jehož hodnota definuje celou zkoumanou oblast.

Moranovo I dosahuje, stejně jako Pearsonův korelační koeficient, hodnot od -1 do 1. Pearsonův korelační koeficient však, na rozdíl od prostorové autokorelace, neukazuje korelaci jevu se sebou samým v prostoru (Spurná 2008), ale sílu vztahu mezi dvěma proměnnými. Z toho důvodu je v této práci využito také dvojrozměrné Moranovo I, které ukazuje míru globální prostorové autokorelace u dvou vybraných proměnných, což umožňuje jednoznačnější interpretaci vztahů mezi proměnnými (viz např. Suchánek, Hasman 2023). Při využití globální autokorelace dochází ke zprůměrování lokálních diferencí do jednoho souhrnného čísla. Podle Spurné (2008) může sledovaný jev vykazovat autokorelaci jen v části sledovaného území, což vedlo k rozvoji lokálních statistik, které měří prostorovou autokorelaci a snaží se identifikovat různé shluky v územních jednotkách.

Lokální prostorová autokorelace se zaměřuje na to, kde ve sledovaném území konkrétně dochází ke shlukování podobných, nebo naopak velmi odlišných hodnot. K měření lokální prostorové autokorelace je v této práci využita analýza Local indicators of spatial association (LISA) (Anselin 1995). Analýzu LISA lze označit za lokální ekvivalent Moranova I, protože součet všech indexů se rovná hodnotě globálního Moranova I (Spurná 2008). Podle Maškarince (2013) můžeme jednotky vstupující do analýzy LISA rozdělit do čtyř skupin. Zaprvé shluky, které vykazují vysoké hodnoty a nacházejí se v okolí dalších jednotek s vysokými hodnotami. Zadruhé shluky, jejichž hodnota sledovaného jevu je nízká a jsou obklopeny okolím se shodně nízkými hodnotami. Zatřetí a začtvrté se jedná o jednotky, které dosahují vysokých či nízkých hodnot, přičemž se odchyľují od svého okolí, které vyazuje hodnoty zcela opačné. Díky analýze LISA je tedy možné přehledně vizualizovat výsledky prostorové autokorelace dané proměnné ve sledované oblasti v mapové podobě.

Stejně jako v případě globálního Moranova I vstupuje do analýzy LISA pouze jedna proměnná. Jelikož cílem této práce je srovnání výsledku Andreje Babiše v prezidentských volbách s výsledky politických stran při volbách do poslanecké sněmovny o dva roky dříve, byla kromě analýzy LISA v této práci využita také její dvojrozměrná varianta, Local indicators of spatio-temporal association (LISTA), umožňující sledovat shluky vysokých a nízkých hodnot u dvojice proměnných. Tuto metodu v minulosti v publikacích věnujících se volební geografii využili například Kevický (2022) nebo Maškarinec (2017). V rámci této práce umožní dvojrozměrná analýza LISA odpovědět

na výzkumné otázky, které byly položeny v úvodní části této práce. V této práci je využita také analýza LISA pro speciálně vytvořené proměnné, které vznikly vypočítáním rozdílu mezi volebním výsledkem Andreje Babiše v prvním, respektive druhém kole prezidentské volby a ostatními proměnnými, která jsou v rámci práce zkoumány. Přestože se formou samotné analýzy jedná metodicky o analýzu LISA, budou tyto výstupy prezentovány až v kapitole zaměřené na výsledek dvojrozměrných analýz. Důvodem je skutečnost, že se také jedná o rozdíl dvou totožných proměnných zkoumaných v rámci analýzy LISTA a účelem této metody je vizualizovat např. rozdíl mezi výsledkem Andreje Babiše v 1. kole prezidentské volby a hnutí ANO v parlamentních volbách jiným způsobem, který povede ke komplexnější a přesnější interpretaci získaného výsledku analýzy, jelikož pomůže odhalit detailnější prostorové proměny.

5 Jednorozměrné analýzy

V této kapitole, kterou začíná analytická část práce, dochází k analýzám zahrnující jednu konkrétní proměnnou. Nejprve je analyzována Globální prostorová autokorelace pomocí jednorozměrného Moranova I, následně je pak měřena Lokální prostorová autokorelace pomocí analýzy LISA.

5.1. Výsledek jednorozměrného Moranova I

Jako první byla provedena analýza globálního jednorozměrného Moranova I (Tabulka 7), které na škále od -1 do 1 ukazuje, do jaké míry se podpora pro daného kandidáta či stranu shlukuje v prostoru, tedy jak moc je v tomto prostoru koncentrována. Vzhledem k cílům práce tato analýza ukazuje na prostorovou blízkost podobných hodnot pro každou analyzovanou proměnnou. Vyšší hodnota Moranova I tedy bude poukazovat na výraznější prostorové shlukování hodnot. Pro přehlednější interpretaci výsledků analýzy práce využívá schéma vyhodnocení síly vztahu (De Vaus 2002).

Z deseti zkoumaných proměnných dosáhl nejnižší hodnoty prezidentský kandidát, nominovaný hnutím SPD, Jaroslav Bašta. Hodnota Moranova I v jeho případě dosáhla pouze 0,119. To značí nízký prostorový vztah. V rozmezí 0,130 až 0,190 hodnoty globálního Moranova I se pohybovaly tři subjekty, které v roce 2021 zůstaly pod pětiprocentní hranicí hlasů, jejíž překonání je nutné k získání poslaneckých mandátů – konkrétně KSČM, ČSSD a hnutí Prísaha v tomto vzestupném pořadí. Hnutí SPD oproti tomu mělo hodnotu Moranova koeficientu 0,240 což bylo více než u mimoparlamentních stran a hnutí, a především mnohem více než v případě jejich prezidentského kandidáta Bašty. Zatímco v případě SPD lze hovořit o středně silném vztahu, Jaroslav Bašta se dynamičtějším rozložení voličské podpory v Česku zdaleka nepřiblížil. Středně silný vztah byl identifikován také u ukazatelů volební účasti v obou kolech prezidentské volby. Pro první kolo dosáhla hodnota Moranova I 0,281. Ve druhém kole konaném o dva týdny později pak tento ukazatel poklesl na 0,238. Přesto lze hovořit o středně silném prostorovém vztahu, který značí existenci prostorového vzorce.

Tabulka 7 – Hodnoty Globálního Moranova I pro analyzované proměnné

Název proměnné	Moranovo I
A. Babiš 2. kolo	0,471
A. Babiš 1. kolo	0,313
ANO	0,313
SPD	0,240
KSČM	0,134
ČSSD	0,162
PŘÍSAHA	0,193
J. Bašta 1. kolo	0,119
Účast 1.kolo	0,281
Účast 2.kolo	0,238

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

V případě hnutí ANO i Andreje Babiše můžeme s jistotou hovořit o střední síle vztahu. Hnutí i jeho dlouholetý předseda dosáhli hodnoty globálního Moranova I 0,313. To znamená, že v obou případech dochází ke středně silnému shlukování těchto proměnných v rámci prostoru a toto shlukování je výraznější než u Bašty, SPD a neparlamentních stran. Neznamená to však, že hnutí i prezidentský kandidát byli úspěšní ve stejných místech v Česku – tomuto srovnání se věnují následující podkapitoly zaměřené na analýzu LISA a také následující kapitola zaměřená na analýzu LISTA pro obě proměnné najednou. Nejzajímavějším výsledkem je pak hodnota Moranova I 0,471 v případě Andreje Babiše ve druhém kole prezidentské volby. Zde je na místě hovořit o středním až podstatném vztahu, kdy se nízká i vysoká volební podpora bývalého předsedy vlády koncentrovala v různých oblastech v Česku. Vzhledem k tomu, že hodnota Moranova I je u výsledku Babiše ve 2. kole výrazně vyšší než u ostatních proměnných, lze předpokládat, že Andrej Babiš ve druhém kole nezískával většinu nových voličů v místech, kde se mu v prvním kole příliš nedařilo – tento jev by měl za důsledek pokles hodnoty prostorové autokorelace, protože by se snížily rozdíly v podpoře napříč Českem.

Místo toho výsledky naznačují, že uspěl v oblastech, kde byl silný již v minulosti, ať už jako prezidentský kandidát či jako kandidát na předsedu vlády a lídr hnutí ANO. Znamenalo by to, že se Babišovi podařilo oslovit v těchto oblastech buď zcela nové voliče, nebo voliče opozičních stran a kandidátů, kteří jsou v této práci zkoumání. V rámci následující kapitoly budou porovnány vztahy mezi dvojicemi proměnných, a to trojí formou. Zaprvé statisticky na základě korelační analýzy, zadruhé prostorově formou dvourozměrného Moranova I a zatřetí pomocí lokální prostorové autokorelace. V prvních dvou případech dosahují výsledky hodnot od -1 do 1 a k jejich interpretaci lze také využít již představené schéma. Zbytek této kapitole je věnován výsledkům analýzy LISA.

5.2. Analýza Prostorové autokorelace

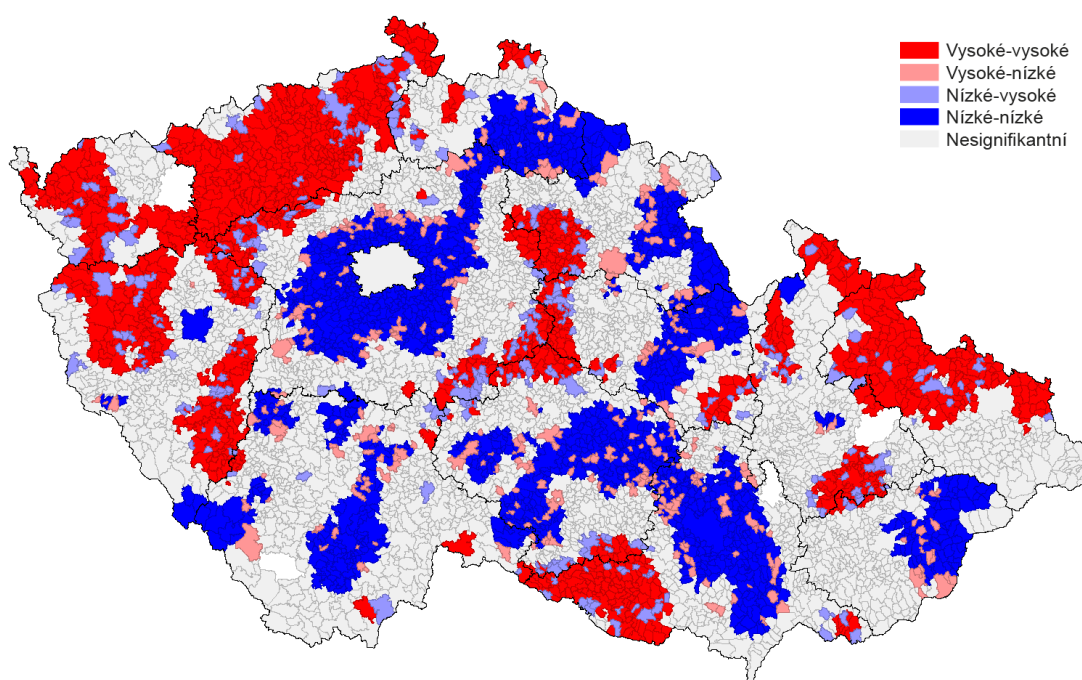
Analýza LISA je výzkumná metoda, která pracuje pouze s jednou konkrétní proměnnou, kterou je schopna vizualizovat v mapové podobě, v rámci této práce na měřítkové úrovni obcí v Česku. Ačkoliv je její využití pro tuto práci velmi důležité, sama o sobě není schopna poskytnout odpovědi na otázky, které si tato práce klade. Odpověď na tyto výzkumné otázky poskytnou analýzy v následující kapitole věnované dvourozměrným analýzám. Tato kapitola zaměřená na jednotlivé proměnné bude tedy nevyhnutelně více popisná než vysvětlující, je ale velmi důležitá pro seznámení se s prostorovou distribucí volební účasti v prezidentských volbách, volebních zisků jednotlivých stran a kandidátů a výrazně pomůže s kvalitní interpretací zjištění prezentovaných v následující kapitole.

5.3. Shluky vysoké podpory hnutí ANO (LISA)

Před bližším pohledem na výsledek analýzy LISA pro Andreje Babiše v 1. a 2. kole prezidentských voleb se tato práce zaměří na stejnou analýzu hnutí ANO v parlamentních volbách 2021, jelikož pro prostorovou distribuci Andreje Babiše může působit jako určitý výchozí bod. Jak je vidět na Obrázku 2, Babišovo hnutí dosáhlo vysoké podpory v oblasti téměř celého Ústeckého kraje a stejně dobře se hnutí dařilo i ve velké části Karlovarského kraje. V Plzeňském kraji se vyskytují dva výraznější shluky vysoké podpory ANO, ale samotná Plzeň naopak tvoří malý shluk nízké podpory. Další oblastí s vysokou podporou pak byla vnitřní periferie Středočeského kraje v jeho východní části na hranici s Královéhradeckým a Pardubickým krajem a krajem Vysočina. Na Moravě pak hnutí uspělo výrazně na Znojemsku a také v jižní části Olomouckého kraje v okolí Přerova.

Výrazná oblast vysoké podpory se také nachází v západní části Moravskoslezského kraje. Maškarinec (2017) zkoumal pomocí analýzy LISA distribuci volební podpory hnutí ANO v parlamentních volbách 2013 a dospěl k velmi odlišným výsledkům. Hnutí ANO svou podporu nekoncentrovalo v Moravskoslezském kraji ani na Znojemsku a v Plzeňském kraji. Bylo částečně úspěšné v Ústeckém kraji a dále také na sever a východ od Prahy. Přitom právě zde, na východ od města Liberec v roce 2021 hnutí mělo nízkou podporu.

Obrázek 2 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory hnutí ANO v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

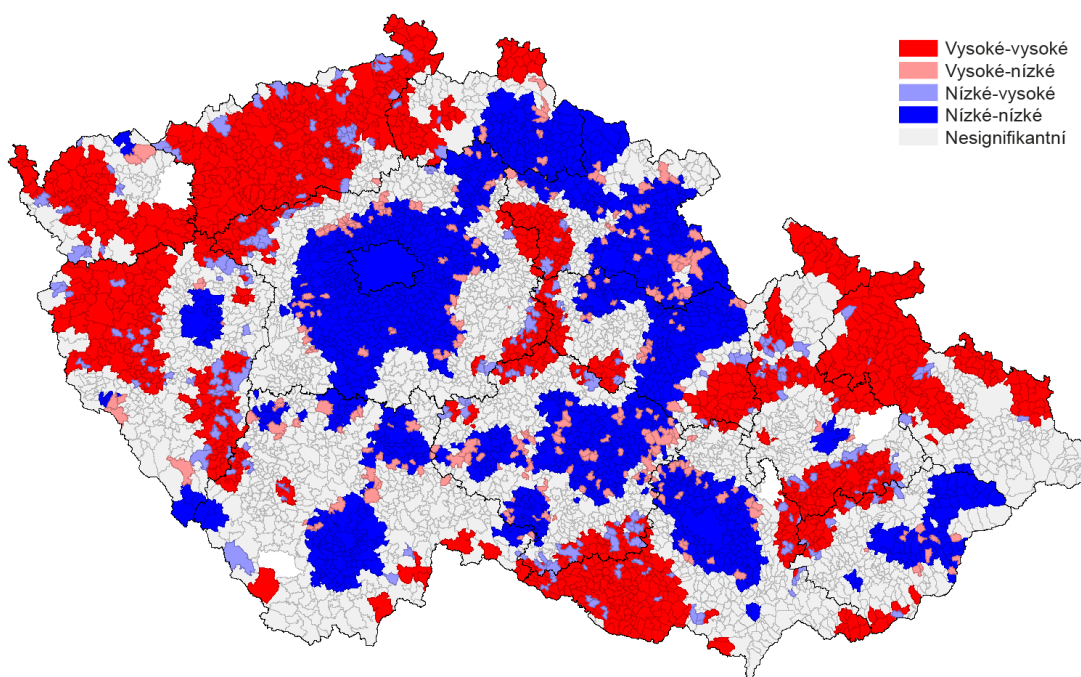
Výrazný shluk nízké volební podpory se v parlamentních volbách 2021 nacházel v zázemí Prahy, přičemž ale samotné hlavní město nezahrnuje. Tento shluk pak pokračuje na sever Čech a dále pak, jak bylo zmíněno v předchozím odstavci, východně od Liberce, který ovšem také není jeho součástí, až do oblasti Krkonoš. Další oblast nízké podpory začíná v Orlických horách a směřuje až k hranicím Pardubického kraje s krajem Vysočina. Babišovu hnutí se také nedařilo v okolí Českých Budějovic, stejně jako i v jiných oblastech v Jihočeském kraji. Velké území nízké podpory pak vede od západní hranice kraje Vysočina přes Brno až téměř k hranicím s Rakouskem. Poslední shluk je lokalizován ve Zlínském kraji na východ od Zlína, který součástí vyznačené oblasti není.

Maškarinec (2017) identifikoval shluky nízké podpory pro hnutí ANO v roce 2013 v oblasti jižních Čech a dále také v oblasti jižní a střední Moravy. Přitom v oblasti Znojemska, kde se Babišovu hnutí v roce 2013 nedařilo, dosáhlo o osm let později vysoké volební podpory. Hnutí při svých prvních parlamentních volbách nebylo příliš úspěšné v Praze, ale dařilo se mu v jejím zázemí. V roce 2021 se ale kolem hlavního města, jak již bylo také zmíněno výše, vytvořila výrazná oblast nízké volební podpory. Z tohoto srovnání lze vyvozovat, že prostorová podpora pro hnutí ANO se, od jeho volební premiéry v parlamentních volbách 2013, výrazně proměnila.

5.4. Shluky vysoké podpory Andreje Babiše v 1. kole (LISA)

Mapový výstup z analýzy LISA pro výsledek Andreje Babiše v 1. kole prezidentské volby 2023 je velmi podobný prostorovému výsledku hnutí ANO o dva roky dříve (Obrázek 3). Navíc lze říci, že pozorované shluky vysoké i nízké podpory jsou nyní mnohem výrazněji vymezené. Shluk vysoké podpory, který zabírá téměř celou plochu Ústeckého kraje je nyní ještě zřetelněji propojen se shlukem v Karlovarském kraji a také shlukem v severozápadní části Plzeňského kraje. Na mapě je stále patrný i druhý shluk vysokých hodnot v tomto kraji a oblast nízké podpory v okolí Plzně, která se viditelně rozšířila. Dále můžeme znovu pozorovat vysoké hodnoty lokalizované na východní hranici Středočeského kraje a také v oblasti Znojemska. Výrazně se pak zvětšil shluk v okolí Přerova, kde se vysoká podpora prezidentského kandidáta Andreje Babiše přelila i do částí Zlínského a Jihomoravského kraje. Podobně i shluk v Moravskoslezském kraji nabobtnal takovým způsobem, že přes Olomoucký kraj zahrnul i oblast v jihovýchodní části Pardubického kraje, kde mělo vysokou podporu i hnutí ANO, ale v rámci prezidentské volby se jednalo o výrazně větší oblast. Zatímco tyto změny jsou na mapě vizuálně velice dobře patrné, miniaturní oblast nízké podpory v okolí Olomouce, oproti mapě pro hnutí ANO v parlamentních volbách, zahrnula v případě výsledku Andreje Babiše v 1. kole prezidentských voleb i samotnou Olomouc.

Obrázek 3 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

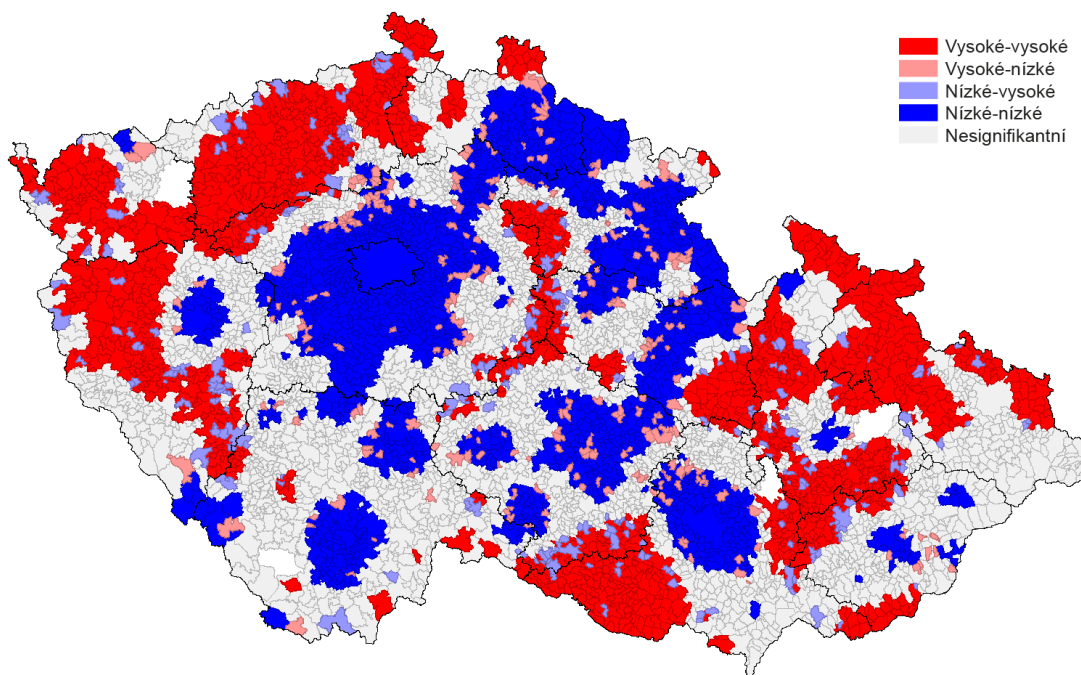
Zatímco v případě výsledku hnutí ANO v roce 2021 nebyla Praha, ač obklopena obcemi s nízkou volební podporou hnutí, součástí žádného shluku, v roce 2023 již patřila do shluku nízkých hodnot podpory Andreje Babiše v 1. kole prezidentských voleb. O přiřazení jedné konkrétní jednotky do shluku často rozhodují i menší změny, přesto je tato skutečnost zajímavá. Tato oblast se navíc značně rozšířila téměř všemi směry, kdy zasáhla také do severní části Jihočeského kraje, kde navíc vznikl samostatný shluk v okolí města Tábor. Patrný zůstal také shluk zahrnující České Budějovice a jejich zázemí. Koncentrace prostorové nízké volební podpory byla v prvním kole pro Andreje Babiše tak výrazná, že došlo k propojení Pražského shluku se shlukem ve východních Čechách, které byly o dva roky dříve odděleny oblastí kolem Dvora Králové nad Labem, který se však nyní stal součástí obcí s nízkou volební podporou pro prezidentského kandidáta Andreje Babiše. Zatímco na území Čech docházelo k výraznějšímu vymezení a rozšíření shluků nízkých hodnot, a v případě shluků vysokých hodnot se tento jev vyskytoval v celém Česku, jak bylo popsáno v předchozím odstavci, na Moravě byla situace odlišná. První shluk, který se vyskytuje v okolí Brna se výrazně zmenšil, jelikož ztratil svou

přímou návaznost na kraj Vysočina a také přestal zasahovat do oblastí směrem k hranici s Rakouskem. Druhý identifikovaný shluk z roku 2021, který se nacházel na východ od Zlína na mapovém výstupu zůstal v mírně odlišném tvaru. Zajímavé je, že nyní oproti předchozím volbám zahrnul samotné město Zlín.

5.5. Shluky vysoké podpory Andreje Babiše ve 2. kole (LISA)

Při pohledu na Obrázek 4 lze pozorovat, že mapový výstup pro výsledek Andreje Babiše ze 2. kola se do velké míry podobá výstupu z kola prvního. V mapě je stále patrný shluk vysokých hodnot sahající ze Šluknovského výběžku přes Ústecký kraj, po město Aš na západě, až k hranicím Plzeňského a Jihočeského kraje. Došlo tedy k začlenění druhého menšího shluku vysokých hodnot v Plzeňském kraji, který se v případě výsledku hnutí ANO v roce 2021 i Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb vyskytoval jako samostatný. Shluk nízkých hodnot v bezprostřední blízkosti Plzně je tak na mapě obklopen vysokými hodnotami ze tří světových stran. Na mapě nadále zůstaly shluky na východní hranici Středočeského kraje a také na Znojemsku, přičemž jejich tvar a rozměr se oproti prvnímu kolu téměř nezměnil. Oproti tomu shluky na Přerovsku a v Moravskoslezském kraji, které se rozšířily již mezi parlamentními a prezidentskými volbami, se ve výsledku Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb, sloučily dohromady. Do oblasti, kde měl Andrej Babiš vysokou podporu totiž nyní spadaly i obce na sever od města Prostějov, které se nacházejí na západní straně Olomouckého kraje hraničící s krajem Jihomoravským. Jak již bylo zmíněno, město Plzeň se ocitlo v obklopení shluku vysokých hodnot ze tří světových stran, na východě se však nacházel obří shluk nízkých hodnot vycházející z Prahy. To Olomouc, která byla nově také obklopena shlukem vysokých hodnot ze severu, západu i jihu, měla směrem na východ pouze vojenský újezd Libavá, ve kterém se volby nekonají.

Obrázek 4 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

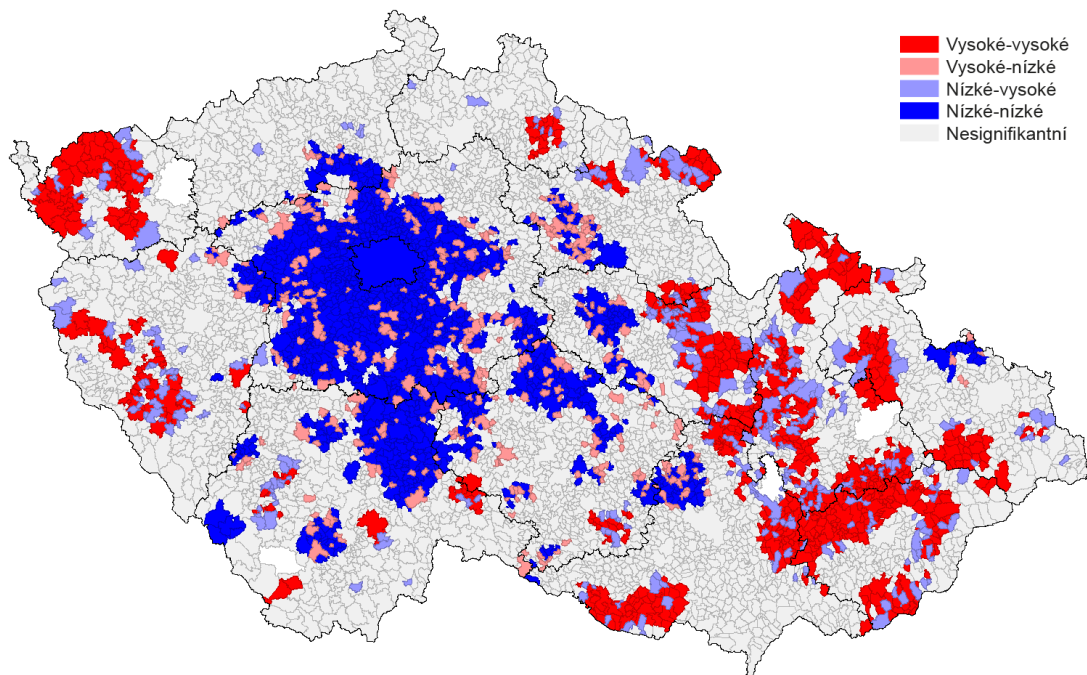
Shluky nízkých hodnot se v rozmezí dvou týdnů mezi prvním a druhým kolem v Čechách téměř nezměnily. Kromě již zmíněného shluku zahrnující město Plzeň a okolní zázemí, na mapě nadále zůstal obří shluk táhnoucí se od severní části Jihočeského kraje přes Prahu a částí Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického kraje až do kraje Vysočina včetně města Jihlava. I shluky v okolí Tábora a Českých Budějovic zůstaly v prvním i druhém kole z hlediska koncentrace nízké podpory pro Andreje Babiše téměř k nerozeznání. Na území Moravy byl oproti tomu znovu pozorovaný jev, který se vyskytl při srovnání map pro výsledek hnutí ANO v parlamentních volbách 2021 a výsledek Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb. Během pouhých dvou týdnů došlo k dalšímu zmenšení shluku zahrnující město Brno a okolní obce, ačkoliv se jednalo spíše o zvýraznění rozdílu mezi tímto shlukem a shlukem na Vysočině, protože z oblasti nízké volební podpory vypadly obce v kraji Vysočina sousedící s Jihomoravským krajem. Shluk ve Zlínském kraji ovšem během takto krátké doby téměř zmizel. Stejně jako v prvním kole bylo jeho součástí město Zlín, většina okolních obcí, směrem na východ k hranici se Slovenskem a na sever směrem k Moravskoslezskému kraji, ale již definici

oblasti s nízkou podporou pro kandidáta Andreje Babiše ve druhém kole prezidentské volby nenaplňovala.

5.6. Shluky vysoké podpory Jaroslava Bašty v 1. kole (LISA)

Jediným dalším kandidátem z prezidentských voleb 2023, jehož volební výsledek je analyzován v rámci této práce je Jaroslav Bašta, který se volebního klání zúčastnil jako kandidát hnutí SPD a v 1. kole získal 4,5 % hlasů, což stačilo na celkové páté místo. Bašta na rozdíl od Andreje Babiše nebyl příliš úspěšný na území Čech (viz Obrázek 5). Nepodařilo se mu dosáhnout vysoké podpory v Ústeckém kraji, na východní hranici Středočeského kraje, ani na východní hranici Plzeňského kraje, což jsou všechno oblasti, kde se Andreji Babišovi v 1. kole prezidentské volby podařilo získat vysokou volební podporu. Bašta podobně jako Babiš uspěl výrazněji jen na území Karlovarského kraje. Další malý shluk vysokých hodnot se pak nacházel v Plzeňském kraji, oproti Babišovi se však v této oblasti nacházelo také mnoho obcí, kde byl kandidátův výsledek podprůměrný. Naopak na Moravě byl Jaroslav Bašta úspěšnější. Stejně jako Andrej Babiš uspěl na Znojemsku, leč je nutné doplnit, že jeho shluk vysoké volební podpory byl výrazně menší a zdaleka nezasahoval na území kraje Vysočina. Bašta ovšem stejně jako Babiš uspěl ve východní části Pardubického kraje, některých částech Moravskoslezského a Zlínského kraje a dařilo se mu také ve velké části Olomouckého kraje. Shodně vysoké volební zisky pro oba kandidáty pak mapové výstupy ukazují na hranici Olomouckého a Zlínského kraje, kde navíc Bašta na rozdíl od Babiše nemá výrazný shluk nízké podpory okolo města Zlín. Jednou z výzkumných otázek této práce je, zda se Andreji Babišovi ve druhém kole podařilo získat podporu voličů Jaroslava Bašty z 1. kola voleb. Pozorované výsledky naznačují, že k tomuto jevu skutečně mohlo dojít. Jak již bylo zmíněno v předchozí podkapitole, Babiš ve 2. kole výrazněji uspěl na Plzeňsku, kde se do určité míry dařilo i Baštovi, a především Andrej Babiš posílil v Olomouckém kraji na sever od města Prostějov a došlo k rozpadu shluku jeho nízké volební podpory ve Zlínském kraji z prvního kola. V obou těchto oblastech byl Jaroslav Bašta v 1. kole voleb úspěšný.

Obrázek 5 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Jaroslava Bašty v prvním kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

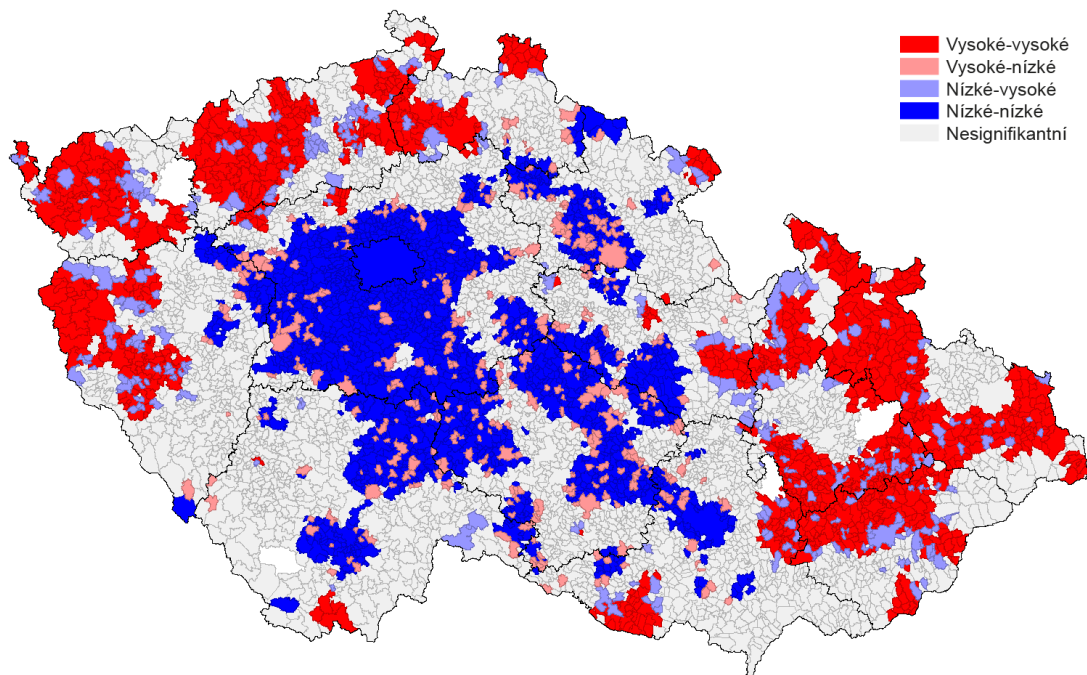
Obecně lze učinit závěr, že shluky vysoké i nízké podpory Jaroslava Bašty byly oproti shlukům podpory pro Andreje Babiše mnohem více nabourávané obcemi, kde byl kandidát SPD naopak úspěšný či neúspěšný v rozporu s povahou daného shluku, což je dobře patrné z mapových výstupů. Možným vysvětlením je to, že Bašta, který jako kandidát objektivně neuspěl, získal ani ne polovinu hlasů jako hnutí SPD v parlamentních volbách 2021, nebyl oproti Babišovi zdaleka tak polarizující politickou osobností, a proto jeho podpora nebyla tak striktně vymezená v tmavě modré či červené barvě. Zatímco Babišova nízká volební podpora v 1. a 2. kole byla definovatelná do několika jasně vymezených shluků, Baštova oblast nízké volební podpory se v zásadě koncentrovala do jednoho obřího shluku se zázemím v Praze, odkud sahala do většiny území Středočeského kraje s přesahem do patrné části Jihočeského kraje okolo města Tábor, kde se nedařilo ani Babišovi. Ten ale ve srovnání s Baštou uspěl na východní hranici středočeského kraje, což není Baštův případ, a tak malé ostrůvky nízké podpory v západních částech Pardubického, Královéhradeckého a Jihomoravského kraje, stejně jako severní část kraje

Vysočina mohou vizuálně působit jako obří celek, kde se Jaroslavu Baštovi naprosto nepodařilo v prezidentských volbách, jakkoliv uspět.

5.7. Shluky vysoké podpory hnutí SPD (LISA)

Hnutí SPD bylo kromě hnutí ANO jediným politickým subjektem, který po volbách do poslanecké sněmovny zasedlo v parlamentu do opozičních lavic. Na Obrázku 6 je patrné, že prostorová podpora hnutí vypadá velmi podobně jako podpora jejich kandidáta Jaroslava Bašty, respektive, že oproti vizualizaci jeho výsledku obsahuje ještě zřetelnější vymezení do shluků vysoké a nízké volební podpory. V Čechách stejně jako Bašta hnutí uspělo v Karlovarském kraji a v západní části Plzeňského kraje, kde se dařilo i Baštovi bylo hnutí ještě výrazně úspěšnější. Hnutí SPD zároveň uspělo i ve velké části Ústeckého kraje a v Libereckém kraji v okolí obcí Ralsko a Česká Lípa, což jsou oblasti, kde Jaroslav Bašta silnou podporu voličů o necelé dva roky později nezískal. I na Moravě a ve Slezsku bylo hnutí úspěšnější než jeho prezidentský kandidát. Stejně jako on uspělo v oblasti Znojemska, i když v samotném Znojmě mělo naopak nízkou podporu, a shodně uspělo na hranici Olomouckého a Zlínského kraje, stejně jako v dalších obcích ve Zlínském kraji. SPD ale získalo větší podporu severní části Olomouckého kraje a výrazně také uspělo ve stejném kraji okolo města Prostějov, kde se narodil místopředseda hnutí Radim Fiala. A hlavně, hnutí SPD oproti Baštovi dokázalo dosáhnout vysoké volební podpory v obcích napříč Moravskoslezským krajem, což se jemu podařilo jen ve velmi omezené míře.

Obrázek 6 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory hnutí SPD v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

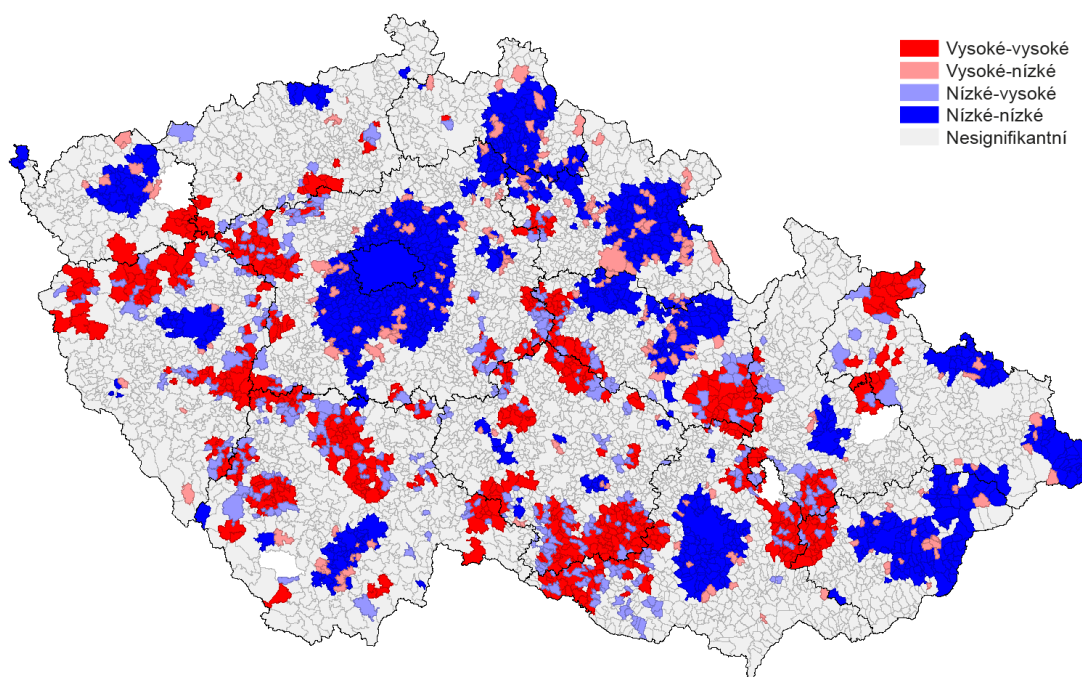
Z tohoto zjištění plyne, že otázka, zda Andrej Babiš ve 2. kole prezidentské volby dokázal získat voliče kandidáta SPD Jaroslava Bašty, je mnohem více otázkou, zda Babiš dokázal oslovit voliče SPD z parlamentních voleb, které se konaly v roce 2021. Baštovi oblasti vysoké a nízké volební podpory se sice s hnutím SPD do velké míry protínají, je z nich ale také patrné, že v některých oblastech, kde se SPD dařilo voliči k volbám buď nedorazili, nebo místo Bašty podpořili raději jiného kandidáta. Z toho důvodu je v této práci zahrnuta také proměnná pro míru volební účasti v obcích. Co se oblastí s nízkou volební podporou týče, stejně jako v případě Jaroslava Bašty je v zásadě tvořena jedním obrovským shlukem, který kromě Prahy zahrnuje většinu Středočeského kraje, výrazně větší oblasti jak v Pardubickém, tak Královéhradeckém kraji a v Jihomoravském kraji i samotné město Brno. Stejně jako u Bašty pak mělo SPD nízkou podporu v Jihomoravském kraji okolo Táboř, v tomto případě ale zasáhla i České Budějovice a nejenom obce na západ od nich. Vzorce volební podpory SPD v roce 2021 vypadají podobně jako u autorů, kteří se výzkumu tohoto volebního subjektu věnovali již v minulosti (např. Suchánek, Hasman 2024) nebo Cihlář (2024). Dle Spurné (2008) je

ovšem nutné vést v patrnosti variabilitu výsledku prostorové autokorelace na základě výběru prostorové vážící funkce, která se lišila jak u Suchánka s Hasmanem (2024), tak i u Cihláře (2024), a Spurná (2008) také píše o důležitosti volby měřítka analýzy, kterou Cihlár (2024) prováděl na úrovni volebních okrsků. Důležitým poznatkem z bádání Suchánka a Hasmana (2024) je také to, že prostorové rozložení volební podpory pro SPD vykazovalo ve volbách v roce 2021 podobné znaky, jako v předchozích parlamentních volbách v roce 2017, což může ukazovat, že se roky stabilní jádro voličů SPD skutečně rozhodlo v 1. kole voleb nepodpořit stranického kandidáta Jaroslava Baštu.

5.8. Shluky vysoké podpory KSČM (LISA)

V parlamentních volbách 2021 došlo k propadnutí velkého množství hlasů voličů, protože mnoho kandidujících subjektů nedokázala překonat pětiprocentní hranici nutnou k získání zastoupení v poslanecké sněmovně. Jednou z těchto stran byla KSČM, která ve zmíněných volbách získala pouze 3,6 % hlasů. Zatímco u SPD nebo hnutí ANO byly v mapovém výstupu patrné větší oblasti, kde se těmto hnutím dařilo získat vysokou podporu voličů, v případě KSČM působí oblasti s vyšší podporou velice roztroušeně. Na základě Obrázku 7 lze konstatovat, že tato strana uspěla především v periferních oblastech krajů v Česku, tedy mimo velká města. Tento jev lze pozorovat hned několikrát na hranicích Středočeského kraje a dále také na hranicích Karlovarského a Plzeňského kraje, Pardubického kraje na hranicích s Vysočinou a Olomouckým krajem, nebo na hranicích Jihomoravského kraje a kraje Vysočina. Další větší shluk vysokých hodnot se pak nachází v místě, kde spolu sousedí Olomoucký, Jihomoravský a Zlínský kraj.

Obrázek 7 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory strany KSČM v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

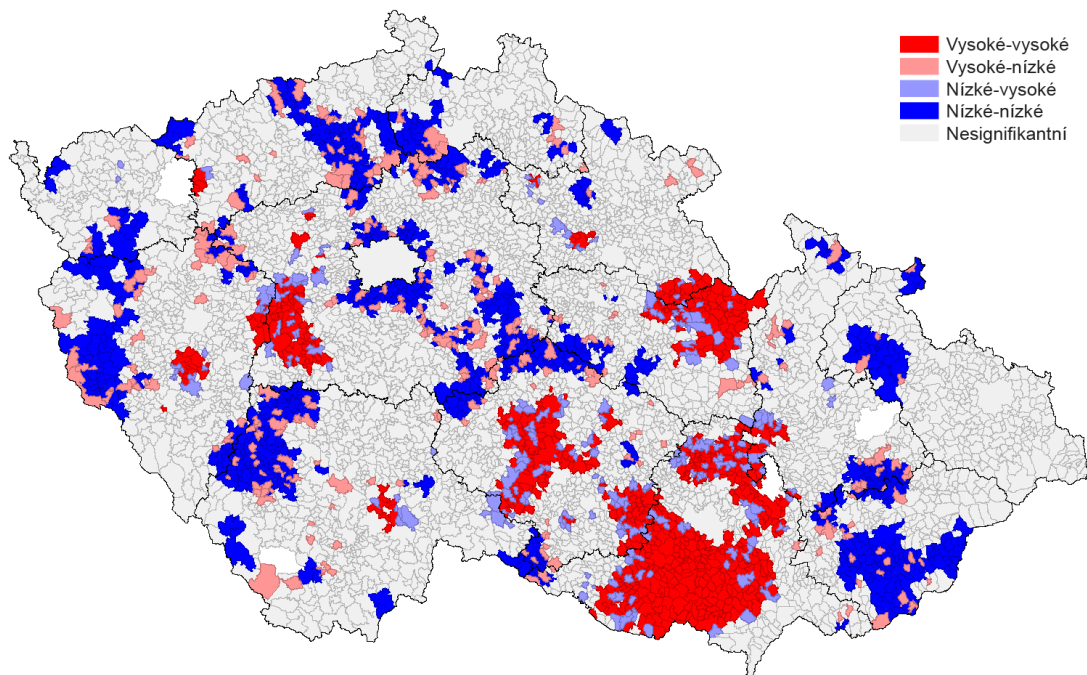
Komunistům se naopak velmi nedařilo v krajských městech, okolo kterých se tvořily shluky nízké podpory. Kromě Prahy se jednalo o České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Liberec, Pardubice, Brno, Olomouc a Zlín. Především velký shluk na Zlínsku může poukazovat na neoblíbenost KSČM v oblastech s vysokou religiozitou obyvatelstva. Vizualizace volební podpory KSČM na první pohled vzhledem k výše popsaným specifikům nepůsobí příliš podobně s mapovými výstupy vykreslující výsledek Andreje Babiše v prezidentských volbách, řada oblastí vysoké, a především nízké volební podpory mezi těmito subjekty je podobná a bude ještě detailněji rozebrána v další kapitole této práce. Zatímco oblasti s nízkou volební podporou dle výzkumu Maškarince (2017) odpovídají i výsledkům z let 2006 a 2013, KSČM v té době mělo silnou voličskou základnu v Ústeckém kraji, kde se ovšem na základě výsledků parlamentních voleb v roce 2021 žádný shluk vysoké podpory nenacházel. Další výzkum Maškarince (2019) ukazuje, že se jednalo o výsledek postupného procesu, protože zmenšování shluku vysoké podpory v Ústeckém kraji bylo patrné již v parlamentních volbách 2017. Jak již bylo zmíněno

v předchozích podkapitolách, dařilo se zde jiným hnutím a kandidátům – ANO, SPD, Jaroslavu Baštovi a v obou kolech prezidentských voleb i Andreji Babišovi.

5.9. Shluky vysoké podpory hnutí Přísaha (LISA)

Hnutí Přísaha bylo dalším ze subjektů, které v roce 2021 zůstaly před branami poslanecké sněmovny. Přísaha pod vedením Róberta Šlachty dosáhla na zisk 4,7 % hlasů, což těsně nestačilo ke vstupu do dolní komory parlamentu. Z mapového výstupu plyne, že Přísaha dosáhla vysoké volební podpory v pěti oblastech (Obrázek 8). Hnutí se podařilo uspět ve Středočeském kraji v okolí města Příbram, kde se nepodařilo získat vysokou volební podporu žádné straně či kandidátovi analyzovanými v této práci. Hnutí SPD společně se svým prezidentským kandidátem Jaroslavem Baštou pak v této oblasti, stejně jako ve většině Středočeského kraje, zaznamenali nízkou volební podporu. Druhým ohniskem úspěchu hnutí Přísaha pak byla centrální část kraje Vysočina, včetně krajského města Jihlava. Další shluk vysokých hodnot volební podpory se nacházel v severovýchodní části Pardubického kraje s mírným přesahem do Královéhradeckého kraje. Nejvíce se Přísaze dařilo v Jihomoravském kraji, kde dosáhla vysoké volební podpory na většině tohoto území. Právě v tomto kraji kandidoval jako lídr předseda hnutí Róbert Šlachta. Vysoká podpora se koncentrovala do dvou shluků. Jeden se nacházel severně od Brna v okolí města Boskovice, kde se Šlachta narodil. Jednoznačně největší shluk vysoké volební podpory Přísahy se nacházel jižně od Brna a sahal od východní části kraje Vysočina až na státní hranici s Rakouskem. Právě zde, ve středu tohoto shluku, se nachází město Pohořelice, kde byl Šlachta v roce 2022, tedy rok po parlamentních volbách, zvolen obecním zastupitelem. O popularitě osoby Róberta Šlachty na jižní Moravě dále svědčí skutečnost, že v roce 2024 dokázal zvítězit v senátních volbách 2024 v obvodu Břeclav, kde ve druhém kole porazil kandidáta hnutí ANO. Silnou pozici hnutí Přísaha v této oblasti lze tedy přisoudit efektu souseda o kterém psal Pileček (2020), který v tomto konkrétním případě zosobňuje předseda hnutí Šlachta.

Obrázek 8 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory hnutí Přísaha v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

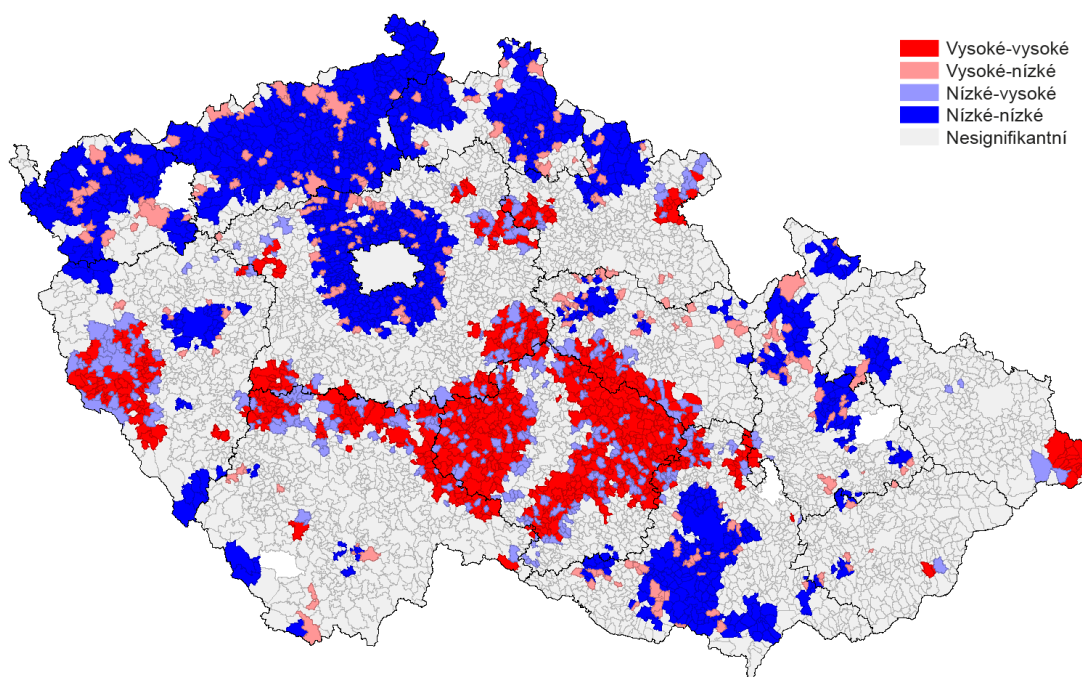
Hnutí Přísaha se ve volbách do poslanecké sněmovny nedařilo na Domažlicku a další výrazný shluk nízké volební podpory se nacházel v okolí města Strakonice v severozápadní části Jihočeského kraje. Šlachtovu hnutí se nedařilo ani v oblasti, kde spolu hraničí Ústecký, Liberecký a Středočeský kraj. Přísaze se dále nedařilo ani v menších obcích v bezprostřední blízkosti hlavního města Prahy a další větší shluk nízké podpory se opět nacházel na hranici tří krajů. Tentokrát se jednalo, kromě Středočeského, také o Pardubický kraj a kraj Vysočina. Hnutí se nedařilo ani v okolí Bruntálu a dále také na hranici Olomouckého a Zlínského kraje. Poslední velmi výrazná oblast s nízkou volební podporou pro Přísahu vedla od města Zlín jižně i východně až ke hranici se Slovenskem.

5.10. Shluky vysoké podpory ČSSD (LISA)

V červnu 2023 došlo k přejmenování ČSSD na Sociální demokracii, která používá zkratku SOCDEM. Vzhledem k tomu, že se diplomová práce zabývá obdobím před touto změnou a tato nejstarší česká strana založená v roce 1878 kandidovala do poslanecké sněmovny v roce 2021 jako ČSSD, bude v rámci této práce využívána právě tato původní zkratka.

ČSSD v roce 2013 zvítězila ve volbách a se ziskem 20,5 % mohl premiér Bohuslav Sobotka složit vládu s hnutím ANO a KDU-ČSL. O čtyři roky později získali Sociální demokraté pouze 7,3 % hlasů a staly se součástí druhé menšinové vlády Andreje Babiše. V parlamentních volbách už ČSSD nezvládla překonat pětiprocentní hranici a s výsledkem 4,7 % získaných hlasů zamířila mimo poslaneckou sněmovnu. Mapový výstup zobrazující oblasti vysoké a nízké podpory působí u ČSSD oproti KSČM a Přísaze velmi přehledně. Ač obklopeni také řadou obcí, kde se Sociálním demokratům nedařilo, dosáhla tato strana vysoké podpory na Domažlicku a také na hranici Středočeského a Královéhradeckého kraje, kde uspěla také v okolí města Náchod, na hranici s Polskem (viz. Obrázek 9). Na východě Moravskoslezského kraje pak ČSSD získala vysokou volební podporu u města Jablunkov. Dalšími oblastmi vysoké volební podpory pak byla severní část Jihomoravského kraje a dále také část Středočeského kraje okolo města Čáslav. Jednoznačně největší voličskou baštou Sociální demokratů pak byl kraj Vysočina, kde vznikly dva výrazné shluky oddělené nesignifikantním pásem vedoucím přes krajské město Jihlavu. Jednalo se jednak o široké okolí Pelhřimova, kdy tato oblast zasahovala až do částí Jihočeského a Středočeského kraje a dále pak o rozlehlou oblast kolem města Žďár nad Sázavou. Tento shluk zase zahrnoval oblasti v Jihomoravském a Královéhradeckém kraji. Podobně jako v případě úspěchu Róberta Šlachty na jižní Moravě je možné, že za tento relativní úspěch ČSSD vděčí populárním osobnostem. Lídrem kandidátky v kraji Vysočina byl dlouholetý hejtman kraje a zastupitel Pelhřimova Jiří Běhounek. Na druhém místě pak kandidoval dlouholetý starosta Nového Města na Moravě Michal Šmarda, který se po neúspěšných volbách stal předsedou strany.

Obrázek 9 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory strany ČSSD v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

Volební lídr Jan Hamáček stranu vedl ve Středočeském kraji, kde ČSSD dosáhla nízké volební podpory v okolí hlavního města Prahy. Další výraznou oblastí, kde se shlukovala nízká volební podpora pak byla oblast, která se táhla od Karlovarského kraje, přes celý Ústecký až po západní část Libereckého kraje. V něm pak začínal další shluk vedoucí od města Liberec až do severní části Královéhradeckého kraje. Sociálním demokratům se nedařilo ani v Plzni a nejbližším okolí. Další oblastí nízkého volebního zisku byly oblasti na sever od Olomouce, která ale do shluku nepatřila. Poslední velká oblast nízké volební podpory se nacházela v Jihomoravském kraji, kde začínala severně od Brna a přes Moravskou metropoli pokračovala až k hranici s Rakouskem. Oproti době, kdy byla ČSSD jednou z nejsilnějších stran v Česku došlo k velké proměně. Podle Maškarince (2017) totiž býval těžištěm vysoké volební podpory ČSSD Moravskoslezský kraj, kde se straně dařilo v roce 2006, ale i v roce 2013, a nízkou podporu měla strana na severovýchod od Prahy a v samotném hlavním městě. Kromě procentuální podpory se tedy výrazně změnila i její prostorová distribuce, která dříve mnohem více připomínala dnešní podporu hnutí ANO a Andreje Babiše než samotnou ČSSD. Maškarinec (2019)

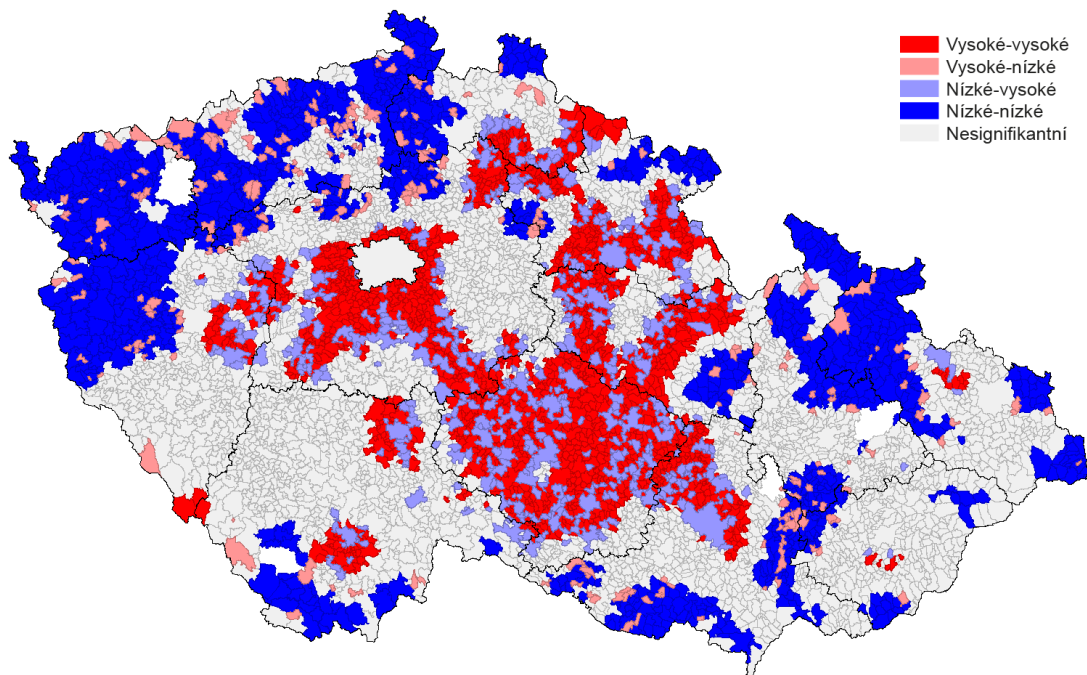
ovšem také dokládá, že propad podpory na severní Moravě a ve Slezsku se odehrál již v roce 2017, kdy se strana během jediného volebního období propadla o 13 % bodů. Stejně tak byl pozorovatelný rozpad vysoké podpory v Ústeckém kraji a relativní nárůst podpory na Vysočině.

5.11. Shluky vysokých hodnot volební účasti v 1. kole prezidentských voleb (LISA)

Předchozí podkapitoly analyzovaly prostorovou podporu politických subjektů a kandidátů. Volební výsledky ovšem nejsou ovlivněny jen tím, kteří voliči se jich zúčastní, ale do velké míry také tím, kteří voliči se rozhodnou k volebním urnám nedostavit. Při analýze voleb, které se konají dvoukolovým systémem, je o to důležitější efekt volební účasti prozkoumat, jelikož jeden z kandidátů může během krátké kampaně oslovit voliče, kteří se hlasování v prvním kole nezúčastnili. Z analýzy prostorové autokorelace (Obrázek 10) je patrné, že vyšší volební účast se vyskytovala především v obcích, které leží ve Středočeském, Královéhradeckém a Pardubickém kraji a také v kraji Vysočina. Přestože je prostorový vzorec velmi ucelený, v okolí obcí s vysokou volební účastí se také nachází mnoho obcí, které měly volební účast naopak nízkou.

Shluky nízké volební účasti působí více homogenně, ale na druhou stranu jsou distribuovány ve více oblastech napříč Českem. Nejvýraznější shluk se táhne od severní části Plzeňského kraje přes Karlovarský a Ústecký kraj až na západ Libereckého kraje. Nižší účast byla také v severních částech Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Třetí výraznější vnitrozemský shluk je lokalizován na hranici Olomouckého, Zlínského a Jihomoravského kraje. Menší shluky se pak objevují především v příhraničních oblastech.

Obrázek 10 – Mapa shluků vysoké a nízké volební účasti v prvním kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)

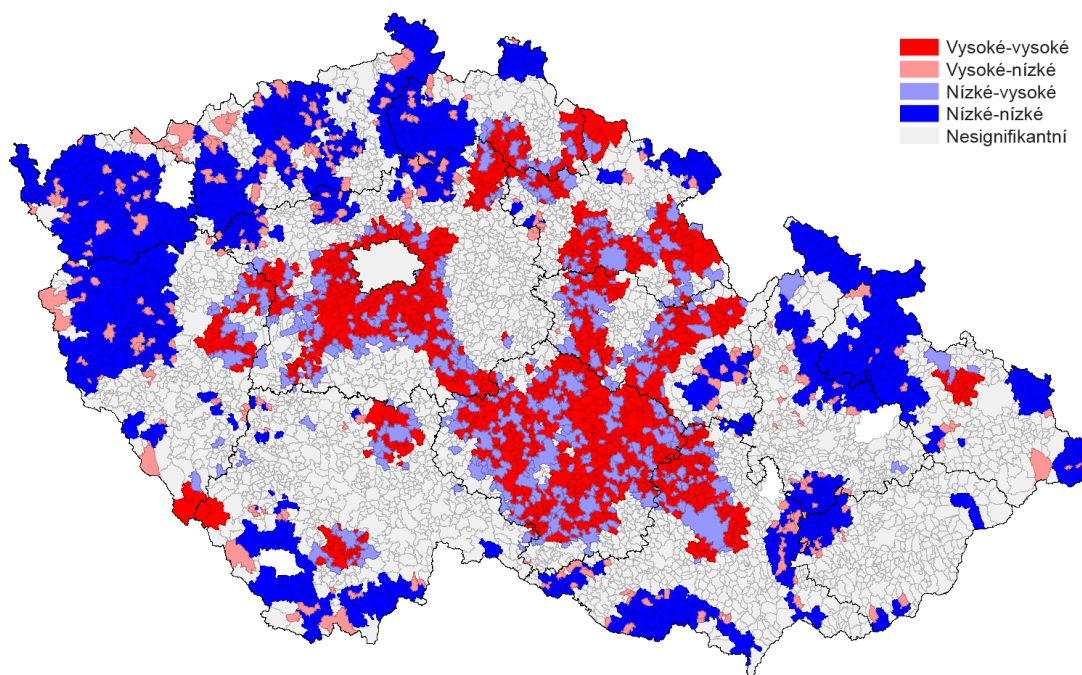
Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

5.12. Shluky vysokých hodnot volební účasti ve 2. kole prezidentských voleb (LISA)

Mapový výstup pro volební účast ve druhém kole (Obrázek 11) ve srovnání s prvním kolem vykazuje vizuálně téměř shodný prostorový vzorec. Změny v něm sice identifikovat lze, nicméně se jedná buď o to, že se jednotlivé shluky vysokých či nízkých hodnot roztáhly do blízkého okolí, nebo se jejich rozloha naopak zmenšila. Další změny pak lze pozorovat v jejich rámci, kdy jednotlivé obce změnilы svou barvu z opačné na shodnou s daným shlukem, nebo došlo k opačnému procesu. Celkově lze říci, že se shluky vysokých i nízkých hodnot spíše lehce zmenšovaly, nejedná se ovšem o systematickou změnu vzorce volebního chování v prostoru. Skutečnost, že se na mapě neobjevil, nebo z ní naopak nezmizel žádný výrazný shluk pravděpodobně značí, že ani jeden z finalistů, ač oba v některých oblastech Česka nadproporčně zvýšili své volební zisky, nedokázal v krátké lednové kampani dostat k volební urně nadprůměrný podíl nevoličů z prvního kola v nějaké specifické lokalitě. Tento předpoklad je však nutné ověřit provedením

analýzy LISTA a také analýzou LISA pro rozdíl mezi touto dvojicí proměnných. Tyto analýzy jsou součástí následující kapitoly.

Obrázek 11 – Mapa shluků vysoké a nízké volební účasti ve druhém kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

5.13. Shrnutí výsledků analýzy LISA

Díky provedené analýze je možné získat lepší náhled na dvourozměrné analýzy v následující kapitole. Většina oprávněných voličů ale nešla v roce 2021 volit poprvé a jejich politické preference procházely dlouhodobým vývojem. Udělat na základě dostupných dat v budoucnu závěr, že Andrej Babiš v roce 2023 nezískal na základě voleb do sněmovny v roce 2021 podporu voličů některé ze zkoumaných stran neznamená, že jejich podporu nezískal dávno předtím – a v roce 2021 se tak již jednalo o voliče hnutí ANO. Diskutovaná literatura v této kapitole poskytuje silnou evidenci, že k těmto procesům mezi lety 2013 a 2021 docházelo. Bylo by tedy chybou podrobnější diskusi dlouhodobého vývoje, dnes mimoparlamentních stran, zcela opomenout a tvářit se, že až rokem 2021 začalo, pro diplomovou práci zaměřenou na poslední prezidentské a parlamentní volby, vše podstatné. Willy Brandt po podpisu Moskevské smlouvy,

kterou, po více než dvaceti letech od konce druhé světové války uznal poválečné hranice Německa, podle Judta (2017) prohlásil, že nebylo ztraceno nic, co nebylo promrháno už dávno předtím. Výsledek stran historické demokratické i nedemokratické levice, tedy ČSSD a KSČM, v roce 2021 působí s přihlédnutím k minulosti ve velmi podobném duchu. A případné tvrzení, že Andrej Babiš v roce 2023 nenadchl pro svou kandidaturu voliče ČSSD (z roku 2021) je nutné brát s velkou rezervou. Pohled na volební účast pak naznačuje, že zůstala mezi oběma koly v prostoru velmi stabilní, přičemž v oblastech, kde se dařilo Andreji Babišovi dosahovala spíše nižších hodnot.

6 Dvojrozměrné analýzy

Druhá kapitola analytické části se zaměřuje na vztahy mezi dvojicemi proměnných. Využívá k tomu korelační analýzu, Globální prostorovou autokorelaci a Lokální prostorovou autokorelaci. Součástí této kapitoly jsou také výstupy z analýzy LISA, která je provedena na proměnné, která je vypočítaná jako rozdíl dvou jiných proměnných. Technicky vzato se sice jedná o analýzu s jednou proměnnou. Vzhledem k výpočtu této proměnné, která má srovnat rozdíl mezi dvěma nezávislými proměnnými však patří do této kapitoly

6.1. Výsledek korelační analýzy a dvojrozměrného Moranova I

Cílem korelační analýzy bylo pomocí Pearsonova korelačního koeficientu prozkoumat, jaké vztahy mezi dvojicemi zvolených proměnných existují. Tedy zda mezi nimi existuje závislost pozitivní, nebo negativní, a také zda existuje závislost silná či slabá. Dvojrozměrné Moranovo I pak mělo odpovědět na otázku, zda je mezi proměnnými také prostorová závislost, tedy zda mezi nimi existuje pozitivní nebo negativní prostorová autokorelace.

Jak zobrazuje Tabulka 8, nejsilnější vztah analýza ukázala u proměnných pro kandidaturu Andreje Babiše v prvním a druhém kole prezidentských voleb. Hodnota Pearsonova korelačního koeficientu 0,930 dle zvolené interpretační metodiky značí téměř perfektní pozitivní závislost, kdy se data nachází velmi blízko přímky. První výzkumná otázka se dotazuje na to, do jaké míry byla distribuce volební podpory Andreje Babiše ve druhém kole ovlivněna kolem prvním. Tento výsledek naznačuje, že opravdu výrazně. Velmi silná je také korelace mezi proměnnou hnutí ANO a Babišovou kandidaturou v prvním, respektive druhé kole. Zajímavé ovšem je, že vztah je silnější u prvního kola, kdy Pearsonův korelační koeficient dosahuje hodnoty 0,748, zatímco u srovnání parlamentních voleb a druhého kola je slabší – dosahuje hodnoty 0,697. Dává tedy smysl předpokládat, že zatímco v prvním kole Andrej Babiš spoléhal více na voliče, kteří již dříve podpořili jeho hnutí, ve druhém kole se mu pak zřejmě podařilo mobilizovat i jiné voličské skupiny.

Tabulka 8 – Korelační analýza a analýza globální prostorové autokorelace výsledku Andreje Babiše a proměnných zaměřených na volby do poslanecké sněmovny 2021

	A. Babiš 2. kolo	A. Babiš 1. kolo	ANO	SPD	KSČM	ČSSD	PŘÍSAHA
A. Babiš 2. kolo		0,930	0,697	0,453	0,344	0,020	-0,016
A. Babiš 1. kolo	0,454		0,748	0,366	0,331	-0,009	-0,030
ANO	0,354	0,356		0,148	0,111	-0,088	-0,096
SPD	0,260	0,237	0,163		0,108	-0,121	0,074
KSČM	0,163	0,157	0,110	0,064		0,670	-0,017
ČSSD	-0,009	-0,022	-0,024	-0,040	0,044		-0,031
PŘÍSAHA	-0,014	-0,018	-0,034	-0,018	-0,007	-0,017	

Pozn: Nad diagonálou jsou zobrazeny výsledky korelační analýzy (Pearsonův korelační koeficient), pod diagonálou výsledky analýzy globální prostorové autokorelace (dvojměrné Moranovo I).

Tučně vyznačené hodnoty jsou signifikantní na 5% hladině významnosti.

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru SPSS a GeoDa

Vysokých hodnot u všech tří proměnných dosahuje i dvojměrné Moranovo I. Vždy se jedná o výrazně pozitivní prostorovou autokorelaci, která značí, že se výsledky hnutí ANO a Andreje Babiše v obou kolech koncentrovaly ve specifických oblastech v Česku. Stejně jako v případě korelační analýzy je nejsilnější vztah mezi prvním a druhým kolem prezidentských voleb kandidáta Andreje Babiše. Moranovo I mělo hodnotu 0,454, což značí střední až podstatný vztah mezi proměnnými. Návaznost mezi prvním a druhým kolem tedy má určité limity, které jsou zřejmě způsobeny jistou mírou přelivů podpory od jiných kandidátů. Zároveň existovala středně silná prostorová autokorelace mezi výsledkem hnutí ANO ve volbách 2021 a oběma koly prezidentských voleb. V případě prvního kola se jednalo o hodnotu 0,356. Ve druhém kole pak 0,354. Výsledky obou druhů analýz ukazují výrazný vztah mezi výsledkem Babišova hnutí a výsledkem samotného Babiše v rámci jeho prezidentské kandidatury. Z hlediska poslední výzkumné otázky tedy velmi pravděpodobně došlo k substituci, kterou bude ale nutné potvrdit pohledem na prostorové rozložení volební podpory. Korelační analýza ukázala, že vztah mezi hnutím ANO a prvním kolem prezidentských voleb byl silnější než ve srovnání s kolem druhým, což naznačuje, že Babiš dokázal mobilizovat v řadách voličů, kteří jeho

hnutí ve sněmovních volbách nepodpořili. Hodnoty dvojrozměrného Moranova I jsou pak v tomto konkrétním srovnání téměř totožné a nepoukazují na to, že by tento vývoj měl výraznější prostorový vzorec.

Naopak při pohledu na korelaci volebních výsledků hnutí ANO a Andreje Babiše s dvojicí neparlamentních subjektů – ČSSD a hnutí Přísaha pozorujeme korelaci velmi triviální nebo dokonce žádnou. Vztah mezi výsledkem Andreje Babiše a těmito subjekty můžeme zcela vyloučit. Při srovnání hnutí ANO ve volbách do parlamentu dosahuje Pearsonův korelační koeficient hodnot $-0,088$ u ČSSD a $-0,096$ u hnutí Přísaha. Zcela stejná byla situace i v případě analýzy prostorové autokorelace. Ta byla u ČSSD i Přísahy při srovnání s trojicí proměnných vždy záporná a dosahovala triviální hodnoty vzájemného vztahu. Lze tedy předpokládat, že Andrej Babiš v 1. kole prezidentských voleb podporu voličů ČSSD a hnutí Přísaha nezískal. Dokládají to výsledky jak korelační analýzy, tak i ukazatel dvojrozměrného Moranova I. Zároveň nic nenasvědčuje tomu, že by se situace jakkoliv změnila ve 2. kole prezidentských voleb, kdy si voliči vybírali pouze mezi Andrejem Babišem a Petrem Pavlem.

Jiná je situace v případě srovnávání s KSČM. Pearsonův korelační koeficient pro Komunistickou stranu a hnutí ANO sice ukazuje nízkou pozitivní korelaci, konkrétně hodnotu $0,111$, ale v případě prezidentských voleb středně silnou korelaci, která dosahuje hodnoty $0,331$ v případě Andreje Babiše v prvním kole a $0,344$ v kole druhém. Tento nárůst pozitivní korelace lze zdůvodnit například tím, že KSČM do voleb nedokázala nasadit vlastního kandidáta, protože nominovaný Josef Skála nezískal dostatek podpisů občanů. (Idnes 2022). Naopak mezi jednotlivými koly je rozdíl téměř zanedbatelný, a to navzdory skutečnosti, že komunisté Babiše před druhým kolem otevřeně podpořili a jeho protikandidáta Petra Pavla označili za „vyložené peklo“ (Seznam Zprávy 2023).

Toto zjištění podporuje i analýza prostorové autokorelace, protože se ve srovnání KSČM s výsledky hnutí ANO a výsledkem Andreje Babiše v obou kolech voleb ukázal stejný vzorec, který zároveň ukazuje na nízký až střední pozitivní prostorový vztah. Hodnota dvojrozměrného Moranova I pro KSČM s hnutím ANO činila $0,110$. Jednalo se tedy o téměř stejnou hodnotu, kterou v korelační analýze činil Pearsonův korelační koeficient. Hodnota dvojrozměrného Moranova I pro srovnání KSČM s oběma koly prezidentské volby pak byla oproti korelační analýze nižší, když činila $0,157$ pro první a $0,163$ pro

druhé kolo, což ale potvrdilo předpoklad z předchozího odstavce. Zatímco u voličů, kteří v parlamentních volbách podpořili Přísahu či ČSSD nebyl patrný žádný vztah s výsledkem Andreje Babiše v prezidentských volbách, vliv voličů KSČM na Babišovu podporu je očividný. Jenomže, toto pozorování lze vztáhnout již k prvnímu kolu prezidentských voleb, ve kterých Babiš získal 35 % hlasů, což je téměř o 8 % hlasů více než mělo v parlamentních volbách 2021 hnutí ANO – Babišovo hnutí tehdy podpořilo 27,1 % voličů. Z pohledu absolutních čísel Babiše v prvním kole podpořilo 1 952 214 voličů, tedy zhruba o půl milionu více než hnutí ANO, které ve sněmovních volbách 2021 obdrželo 1 458 140 hlasů (viz. Tabulka 1 a 2). Ve 2. kole prezidentských voleb ovšem Babiš opět posílil, když získal 41,7 % hlasů. V relativním pohledu tedy posílil o dalších téměř 7 % hlasů, kteří ale téměř jistě nebyli ve velké míře podporovatelé KSČM, což plyne ze stagnujících hodnot Pearsonova korelačního koeficientu i Moranova I při srovnávání KSČM s výsledky Andreje Babiše v obou kolech prezidentské volby. Navzdory apelům z vedení strany před druhým kolem voleb, voliči KSČM již Babiše ve větších počtech zřejmě nepodpořili.

Tabulka 9 – Korelační analýza a analýza globální prostorové autokorelace výsledku Andreje Babiše a proměnných zaměřených na prezidentské volby 2023

	A. Babiš 2. kolo	A. Babiš 1. kolo	ANO	SPD	J. Bašta 1. kolo	Účast 1.kolo	Účast 2.kolo
A. Babiš 2. kolo		0,930	0,697	0,453	0,263	-0,441	-0,419
A. Babiš 1. kolo	0,454		0,748	0,366	0,065	-0,435	-0,397
ANO	0,354	0,356		0,148	-0,015	-0,281	-0,264
SPD	0,260	0,237	0,163		0,410	-0,332	-0,315
J. Bašta 1. kolo	0,129	0,104	0,058	0,139		-0,156	-0,178
Účast 1.kolo	-0,261	-0,261	-0,189	-0,202	-0,101		0,884
Účast 2.kolo	-0,251	-0,247	-0,181	-0,185	-0,095	0,254	

Pozn: Nad diagonálou jsou zobrazeny výsledky korelační analýzy (Pearsonův korelační koeficient), pod diagonálou výsledky analýzy globální prostorové autokorelace (dvojměrné Moranovo I).

Tučně vyznačené hodnoty jsou signifikantní na 5% hladině významnosti.

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru SPSS a GeoDa

Po volbách do poslanecké sněmovny v roce 2021 zasedli do opozičních lavic kromě hnutí ANO také poslanci za hnutí SPD, které získalo 9,56 % hlasů a 20 mandátů. Díky tomu hnutí mohlo nominovat Jaroslava Baštu, jehož kandidaturu svými podpisy podpořilo právě 20 poslanců. Hodnota Pearsonova korelačního koeficientu pro SPD a Baštu činí 0,410, což značí střední až podstatnou závislost mezi proměnnými (Tabulka 9). Mezi výsledkem strany a kandidáta tedy existuje vztah, který bude zajímavé prozkoumat z hlediska prostorové distribuce. Je ovšem potřeba připomenout, že zkoumání vztahu mezi výsledkem hnutí ANO ve sněmovních volbách a výsledkem Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb ukázalo velmi silnou závislost, konkrétně hodnotu 0,748. V přímém srovnání je tedy patrné, že hnutí ANO bylo oproti SPD výrazně efektivnější v mobilizaci svých voličů ze sněmovních voleb pro podporu svého prezidentského kandidáta.

Mezi voliči obou opozičních hnutí existovala nízká pozitivní závislost již v parlamentních volbách, kdy hodnota Pearsonova korelačního koeficientu činila 0,148. Už to by mohlo naznačovat, že by Andrej Babiš mohl uspět v obcích, kde byla vyšší podpora Okamurova

hnutí. Proměnnou volebního výsledku Andreje Babiše z prvního kola a výsledku SPD ve volbách do parlamentu pak pojí středně silná až podstatná závislost, kdy hodnota Pearsonova korelačního koeficientu dosáhla hodnoty 0,366. To není o tolik méně, než jaký byl výsledek pro SPD a jejich vlastního kandidáta Jaroslava Baštu. Pearsonův korelační koeficient pro hnutí SPD a Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb pak dokonce ukazuje na pozitivní vztah mnohem silnější. Konkrétně se jedná o hodnotu 0,453 a je potřeba hovořit o podstatné pozitivní závislosti těchto dvou proměnných.

Výsledky analýzy prostorové autokorelace se v určitých ohledech odlišují od výsledků korelační analýzy, vyjádřené hodnotami Pearsonova korelačního koeficientu. Hodnota dvojrozměrného Moranova I pro hnutí SPD a jejich stranického kandidáta dosahuje hodnoty 0,139, což poukazuje na nízkou pozitivní sílu vztahu. Oproti korelační analýze je tedy ještě více patrné, že Jaroslav Bašta neměl s hnutím SPD příliš silný prostorový vztah. Nejenom, že tento prostorový vztah byl výrazně slabší než u Andreje Babiše v obou kolech prezidentské volby a hnutí ANO. On byl slabší než prostorový vztah Andreje Babiše v 1. a 2. kole a hnutím SPD, kdy dosáhl 0,237, respektive 0,260 hodnoty dvojrozměrného Moranova I. Dokonce i míra prostorové autokorelace mezi hnutími SPD a ANO, které v roce 2021 kandidovali proti sobě činila více – konkrétně 0,163.

Velmi zajímavé zjištění přináší výsledky analýzy, jejíž součástí jsou obě proměnné pro volební účast v prezidentských volbách. Zatímco jiné proměnné spolu mají většinou pozitivní nebo téměř žádný vztah, ukazatele účasti pojí s ostatními proměnnými vztah povětšinou negativní. To znamená, že strany a kandidáti, kteří se stali součástí této práce byli ve volbách úspěšní v těch obcích, kde byla podprůměrná volební účast. Korelační koeficient dosahuje u výsledku Andreje Babiše v 1. kole a volební účasti při stejné události hodnoty -0,435. Srovnání Babiše a účasti ve 2. kole je pak vyjádřeno Pearsonovým korelačním koeficientem jako hodnota -0,419., čili v obou případech se jedná o střední, až podstatný vztah. Z toho lze usuzovat, že Andrej Babiš v kampani před druhým kolem nedokázal oslovit velké množství voličů v obcích, kde byla v prvním kole nízká volební účast. Korelační koeficient pro účast v 1. kole a výsledek Jaroslava Bašty přitom dosahuje hodnoty -0,156, tedy se jedná o spíše nízkou sílu vztahu. Pokud se podíváme na vztah mezi volební účastí z prezidentských voleb a hnutí, která tyto dva kandidáty nominovala, tedy ANO a SPD, zjistíme, že negativní vztah je v případě SPD

silnější a dosahuje hodnoty $-0,332$ ve srovnání s účastí v prvním kole. U ANO je při porovnání s volební účastí v 1. kole hodnota Pearsonova korelačního koeficientu $-0,281$.

Při interpretaci korelačního koeficientu u dvojice proměnných, které se vážou k odlišným volbám je nutná zvýšená obezřetnost, přesto je očividné, že zatímco vztah kandidáta SPD Jaroslava Bašty v porovnání s účastí oslabil oproti hnutí, které ho do voleb nominovalo, záporná síla vztahu s volební účastí byla v případě Andreje Babiše výrazně vyšší nejen oproti hnutí ANO, ale dokonce i hnutí SPD. Tyto výsledky vychází i při pohledu na hodnoty dvojrozměrného Moranova I. Babiše s účastí pojí negativní vztahy, které se ve všech kombinacích pohybují okolo $-0,250$, zatímco Baštův vztah s účastí v 1.kole voleb činil dle analýzy globální prostorové autokorelace $-0,101$. Dle ukazatele Moranova I nebyl tak výrazný rozdíl mezi hnutími ANO a SPD, co se vztahu k volební účasti v prezidentských volbách týče. Přesto platí, že zatímco u Bašty negativní vztah oslaboval, u Babiše byl naopak ve vztahu k míře volební účasti v Českých obcích silnější.

6.2. Shrnutí výsledků Korelační analýzy a dvojrozměrné analýzy prostorové autokorelace

Z výsledků obou analýz je patrné, že by Andrej Babiš zřejmě mohl ve 2. kole získat řadu voličů Jaroslava Bašty z prvního kola. K vyhodnocení tohoto předpokladu je ovšem potřeba nejprve zhodnotit také mapové výstupy v následujících podkapitolách. Mnohem prokazatelněji se mu však podařilo oslovit voliče SPD z parlamentních voleb 2021, kteří ho ze čtveřice zkoumaných stran (mimo Babišovo hnutí ANO) podpořili v největší míře, což dokládají obě provedené analýzy. A to v prvé řadě v prvním kole prezidentských voleb, kdy Pearsonův korelační koeficient dosáhl hodnoty $0,366$ – druhou nejvyšší hodnotu měla KSČM a sice $0,331$. Hodnota dvojrozměrného Moranova I pak byla $0,237$ a v případě komunistů byla $0,157$. A ve druhé řadě v klíčovém druhém kole, kde se rozdíl mezi nárůstem podpory z řad SPD a KSČM ještě zvětšil. SPD měla korelační koeficient $0,453$ a dvojrozměrné Moranovo I činilo $0,260$. U KSČM dosáhly tyto ukazatele hodnot $0,344$ u Pearsonova koeficientu, respektive $0,163$ u Moranova I. Že bývalý premiér získal v prezidentských volbách řadu podporovatelů, kteří v parlamentních volbách volili SPD indikuje i analýza volební účasti, a to hned ve dvou rovinách. Ta první je, že Andrej Babiš před druhým kolem nedokázal výrazněji navýšit svou podporu mezi nevoliči, jelikož jak Pearsonův korelační koeficient, tak Moranovo I ukazují v obou těchto případech téměř

totožné hodnoty negativního vztahu. Druhou rovinou je skutečnost, že Andrej Babiš měl již v 1.kole mnohem silnější negativní vztah s volební účastí než hnutí ANO a také než hnutí SPD, která oproti Babišovu hnutí mělo vztah s účastí silněji negativní. Naopak u Jaroslava Bašty, který za SPD kandidoval byl vztah slabší. To by mohlo ukazovat na to, že Andrej Babiš již před prvním kolem získal ty voliče SPD, kteří se nacházeli v obcích, kde je podprůměrná volební účast. Babiš tedy ve druhém kole nezískal na svou stranu nevoliče z prvního kola, ale v obou kolech oproti výsledku svého hnutí uspěl v oblastech, kde je zaznamenána nízká volební účast.

Rozdíly v podpoře prezidentské kandidatury Andreje Babiše u čtveřice opozičních stran byly velmi výrazné. Zatímco u hnutí Přísaha a ČSSD se žádný výrazný pozitivní či negativní vztah neprokázal, voliče KSČM se Babišovi nepochybně oslovit podařilo. Z dat ale zároveň plyne, že se bývalému premiérovi nepodařilo zcela vytěžit jejich potenciál do druhého kola voleb. Naopak u voličů nejsilnější z těchto subjektů, tedy parlamentní SPD, se Andreji Babišovi nepochybně uspět podařilo. A to jak v prvním kole voleb, kdy Babiš získal o téměř 8 % voličů více než jeho hnutí v parlamentních volbách 2021, tak i v kole druhém, kde dokázal oslovit dalších necelých 7 % voličů. Hodnoty globálního Moranova I se ovšem počítají za celý datový soubor – v tomto případě Česko na úrovni obcí. Jak přesně vypadalo rozložení prostorové podpory jednotlivých stran lze zjistit pomocí prostorové autokorelace vypočtenou za každou jednotku, tedy obec, zvláště, k čemuž slouží jednak analýza LISA, jejíž výsledky již byly prezentovány v předchozí kapitole, tak i její dvojrozměrná varianta LISTA, která umožní srovnání prostorového vzorce u dvou proměnných najednou.

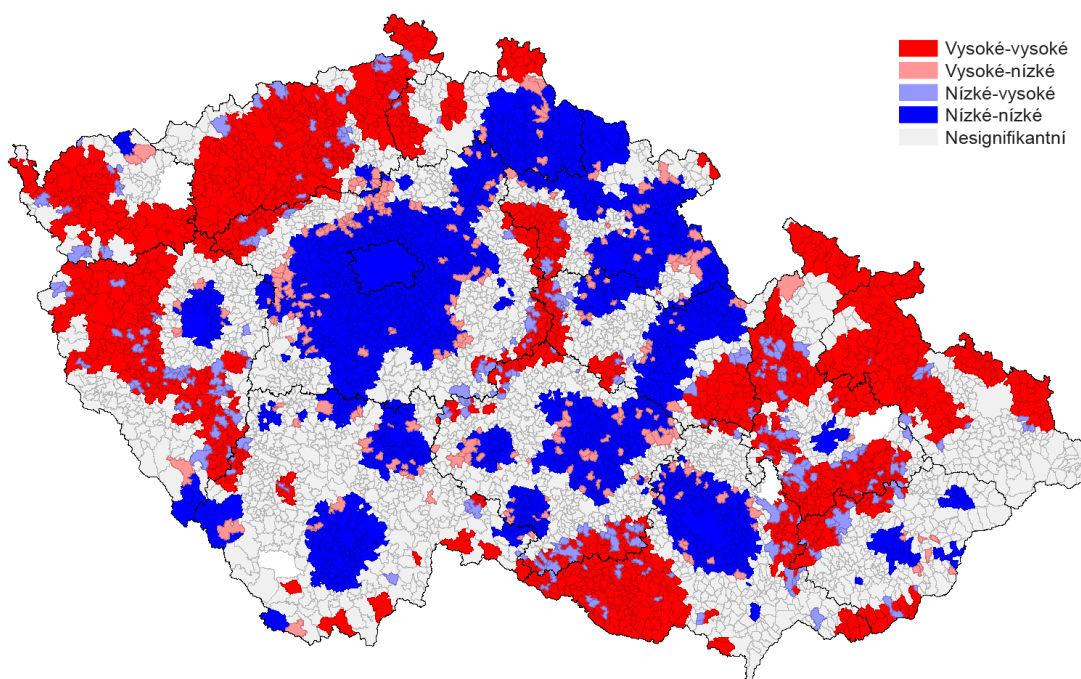
6.3 Analýza prostorové autokorelace LISTA

Analýza LISTA umožní, oproti analýze LISA, která pracuje pouze s jednou proměnnou, srovnat prostorové hodnoty pro dvě proměnné v jednom mapovém výstupu. První polovina této kapitoly se zaměřuje na srovnání výsledku Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb, druhá polovina bude s ostatními proměnnými srovnávat Babišův výsledek v kole druhém.

6.4. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. kole prezidentských voleb 2023 a Andreje Babiše v 2. kole prezidentských voleb 2023.

Díky využití analýzy LISTA lze označit oblasti, ve kterých Andrej Babiš dosáhl vysoké či nízké volební podpory v obou kolech prezidentských voleb 2023.

Obrázek 12 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb 2023 a Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISTA)

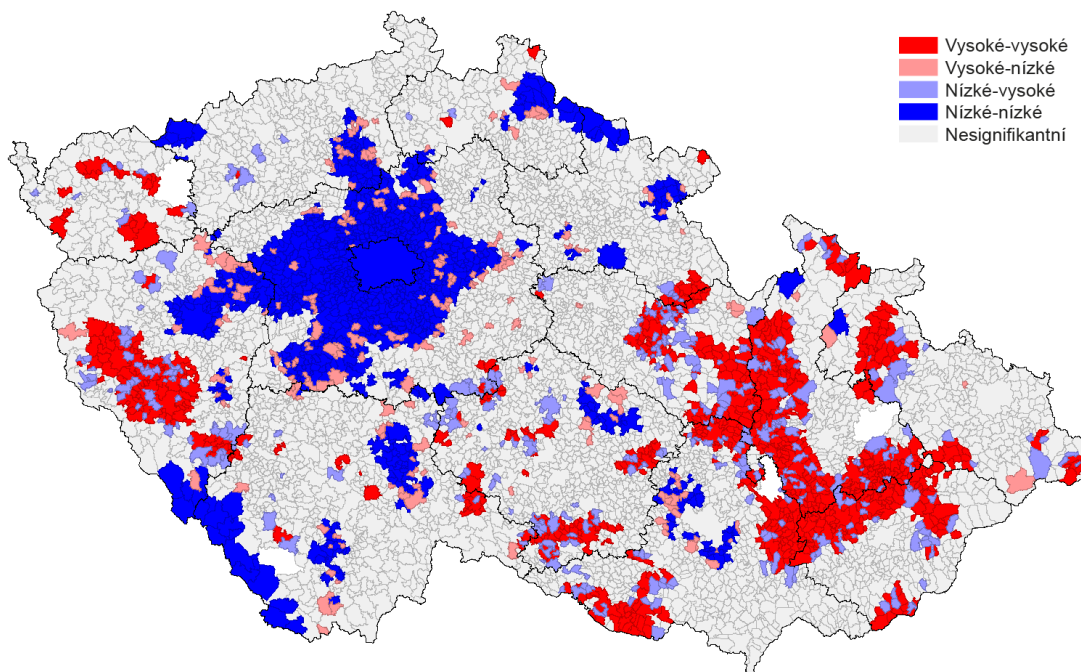

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

Jak je možné vidět na Obrázku 12, Babiš byl v obou případech velmi úspěšný v Ústeckém kraji, který je téměř v celé své rozloze zbarvený do červena. Tento shluk navíc viditelně přesahuje do sousedících obcí v Libereckém a Středočeském kraji. V obou kolech předseda hnutí ANO uspěl také ve velké části Karlovarského a Plzeňského kraje. Znovu je na mapě patrná oblast na východní hranici Středočeského kraje a zrovna tak oblast Znojemska, která viditelně zasahuje do kraje Vysočina. Andrej Babiš také získal mnoho voličů v západní části Moravskoslezského kraje, a především je patrný výrazný úspěch v Olomouckém kraji, a to jak v okolí měst Prostějov a Přerov, odkud daný shluk zasahuje do Jihomoravského a Zlínského kraje, tak i severně od města Olomouc, kdy se shluk roztáhl až do Pardubického kraje.

Shluky značící nízkou volební podporu se lokalizovaly především v okolí velkých měst. Největší vychází z Prahy do centrální části Středočeského kraje, menší se pak vyskytují okolo Plzně, Českých Budějovic či Brna. Další velký shluk nízké podpory pro Andreje Babiše v obou kolech prezidentské volby se táhl od Liberce přes východní Čechy a hranici s Polskem až do kraje Vysočina. Mapový výstup analýzy LISTA výše, se vizuálně velmi podobá samostatným analýzám LISA pro prostorový vzorec volební podpory Andreje Babiše v prvním a druhém kole. Proto, aby bylo možné citlivěji identifikovat vzájemné rozdíly, je v této kapitole také využívána proměnná rozdílu volebního zisku mezi dvojicí kandidujících subjektů a její následně zobrazení v mapě díky analýze LISA – jelikož vlastně dochází k analýze prostorové autokorelace jedné proměnné. Tato metoda se v rámci volební geografie bezesporu řadí mezi méně ortodoxní, při sledování dvou závislých proměnných ale přináší velmi přehledné a zajímavé výsledky.

Obrázek 13 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory pro rozdíl volebního zisku Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb 2023 a Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

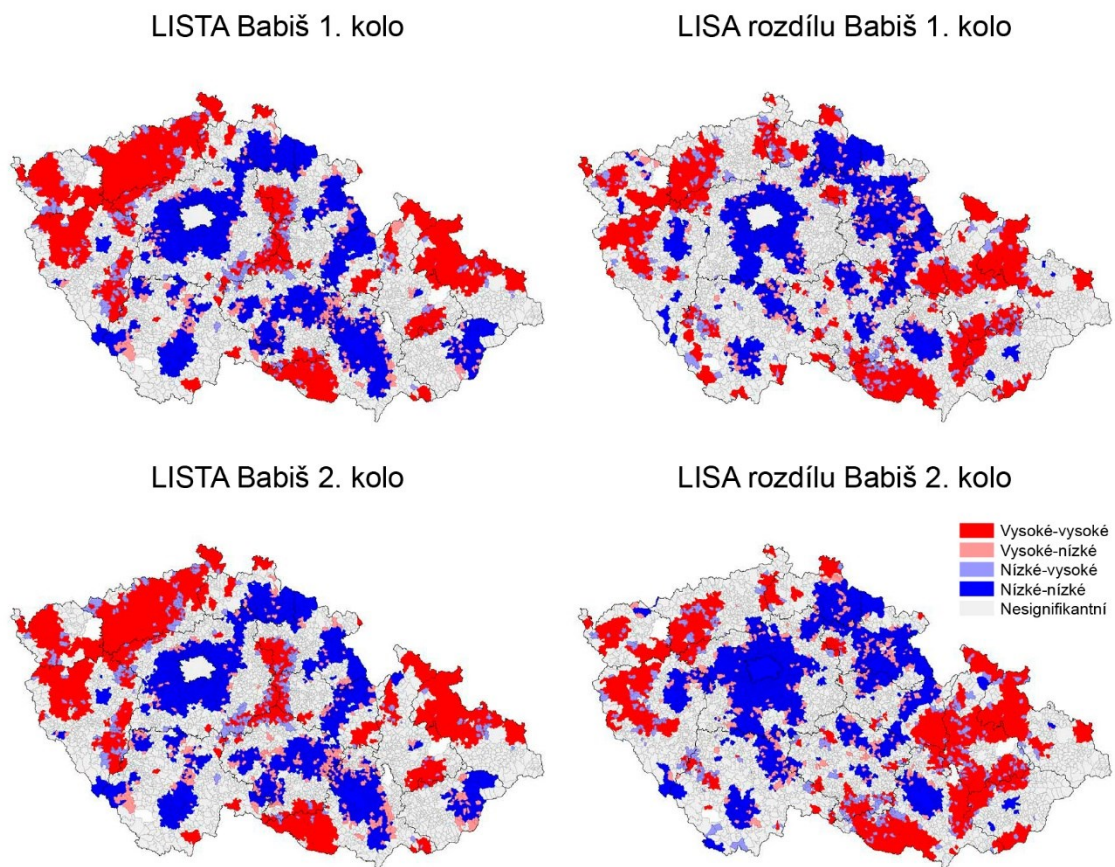
Ukázalo se totiž, že Andrej Babiš dosáhl během dvoutýdenního období mezi prvním a druhým kolem nejvyššího relativního nárůstu volební podpory na jihozápad od Plzně, ale především v Olomouckém kraji a v oblastech, které s tímto krajem hraničí (viz. Obrázek 13). Tento výsledek působí překvapivě v tom smyslu že, jak již bylo zmíněno v kapitole zaměřené na průběh prezidentských voleb, Babiš zvítězil ve druhém kole v Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Pokud bychom předpokládali, že Babišův zisk poroste relativně stejně ve všech krajích (např. o tři procenta ze 30 % a čtyři procenta ze 40 %), byla by to právě tato trojice oblastí, která by se zbarvila do červena. Vypočítaná proměnná totiž, jak již bylo popsáno, vznikla výpočtem prostého rozdílu, a tedy by teoreticky měla zvýhodňovat oblasti, kde Andrej Babiš dosáhl lepšího výsledku již v prvním kole. Tato práce našťastí může poskytnout jiné a fakty podložené vysvětlení tohoto jevu. Výše zobrazená mapa na Obrázku 13 totiž vypadá velmi podobně, jako výsledek analýzy LISA pro kandidáta SPD Jaroslava Bašty, který byl komentován v předchozí kapitole této práce. Nelze samozřejmě interpretovat tento pozorovaný jev tak, že Andrej Babiš skutečně získal voliče Jaroslava Bašty, je ovšem faktem, že ve druhém kole nadprůměrně posílil ve stejných oblastech, kde o dva týdny dříve uspěl také Jaroslav Bašta. Existenci pozitivního vztahu mezi výsledky Andreje Babiše a Jaroslava Bašty, potažmo SPD pak dokládá i Pearsonův korelační koeficient a dvojrozměrné Moranovo I (viz. Tabulka 8).

Andrej Babiš dosáhl nejnižšího nárůstu ve druhém kole voleb v Praze a poměrně široké oblasti v jejím okolí ve Středočeském kraji. Vzhledem k tomu, že v právě zde – v Praze a Středočeském kraji, dosáhl v prvním kole nejhoršího výsledku, bylo by možné předpokládat, že má Babiš největší prostor k růstu čistě z logiky věci, že ho v těchto oblastech nejvíce lidí nevolilo. Při pohledu na analýzu LISA však lze vyčíst, že subjekty a kandidát, tedy KSČM, SPD a Jaroslav Bašta, se kterými měl volební zisk Andreje Babiše nejvyšší hodnoty pozitivních vztahů, byli v Praze a jejím okolí také podprůměrně úspěšní. Velmi pravděpodobně tedy došlo k situaci, kdy Andrej Babiš, navzdory nízkému zisku v prvním kole, neměl v kole druhém moc kde brát.

6.5. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023 a hnutí ANO v parlamentních volbách 2021.

Andrej Babiš dokázal v prvním kole prezidentských voleb dosáhnout vysoké volební podpory v řadě oblastí, kde o dva roky dříve uspělo hnutí ANO, které vedl do parlamentních voleb jako lídr a ostatně také jako stávající předseda vlády. Konkrétně se jednalo o oblasti v Karlovarském a Plzeňském kraji a Andrej Babiš i jeho hnutí měl vysoké volební zisky téměř v celém Ústeckém kraji (viz. Obrázek 14). Dalšími oblastmi s nadprůměrnou podporou pak byla východní hranice Středočeského kraje, oblast okolo města Znojmo, okolí Prostějova a Přerova a také severozápadní část Moravskoslezského kraje.

Obrázek 14 – Komponovaná mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2023 a hnutí ANO v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISTA a analýza LISA rozdílů).

Pozn: Mapový výstup zobrazuje použitou metodu a proměnnou, která do analýzy vstupuje s proměnnou hnutí ANO

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

Nízkou volební podporu měl Andrej Babiš a jeho hnutí v okolí Prahy a dále také ve městech jako Liberec a České Budějovice a v jejich blízkém okolí. Stejně se volebně nedařilo také na východě Čech u hranice s Polskem, na východě Zlínského kraje a velký shluk nízké volební podpory se táhl z kraje Vysočina až do jižní části Jihomoravského kraje, kdy zahrnoval i Brno a jeho okolí.

Protože analýza LISTA logicky vykazuje podobné prostorové vzorce, jako analýza LISA v předchozí kapitole, je v této práci využita také analýza LISA, která zobrazuje oblasti nízké a vysoké volební podpory, vypočítané jako rozdíl mezi dvojicí stran či kandidátů. Zjednodušeně řečeno, v případě této podkapitoly je zobrazen rozdíl mezi výsledkem Andreje Babiše a hnutím ANO. Skutečnost, že je nějaká oblast v analytickém výstupu označena za shluk vysokých či nízkých hodnot neznamena, že v ní Andrej Babiš oproti minulým volbám a výsledku hnutí ANO procentuálně dosáhl lepšího či horšího výsledku. V oblasti, která zobrazuje shluk nízkých hodnot mohl klidně získat, například, o 3 % hlasů více, ale protože v jiných oblastech rostl ještě více, byla tato oblast v rámci parametrů analýzy LISA označena jako shluk nízkých hodnot.

Při pohledu na Obrázek 14 je patrné, že ačkoliv stále můžeme pozorovat shluk vysokých hodnot v Karlovarském, Plzeňském a Ústeckém kraji, zahrnuje výrazně menší plochu, což je vidět nejvíce právě v Ústeckém kraji, který nyní obsahuje výraznou, zcela nesignifikantní oblast. Došlo také k praktickému vymezení táhlého shluku na východní hranici Středočeského kraje. Naopak ve shlucích vysoké podpory na území Moravy došlo k jejich rozšíření. Oblast okolo Znojma se rozšířila na východ, oblast zahrnující města Prostějov a Přerov pak rostla směrem na jihozápad. Koncentrace vysoké podpory v Moravskoslezském kraji se sice zmenšila na východní straně, zato ovšem protнула Olomoucký kraj až do východní části Královéhradeckého kraje.

Nízká podpora v okolí Prahy a Českých Budějovic zůstala relativně podobná, nový shluk nízké podpory se však objevil v okolí Plzně. U shluků okolo Liberce a na východní straně Pardubického a Královéhradeckého kraje pak došlo k jejich zvětšení a také praktickému sloučení do jednoho velkého shluku. V oblastech na Moravě lze pozorovat opačný proces. Shluk nízké volební podpory na Zlínsku z mapy zmizel a velká oblast zahrnující velké části Jihomoravského kraje a kraje Vysočina se stáhnul do města Brna a jeho blízkého okolí. Obecně lze tedy konstatovat, že výrazný růst Andreje Babiše oproti výsledku hnutí

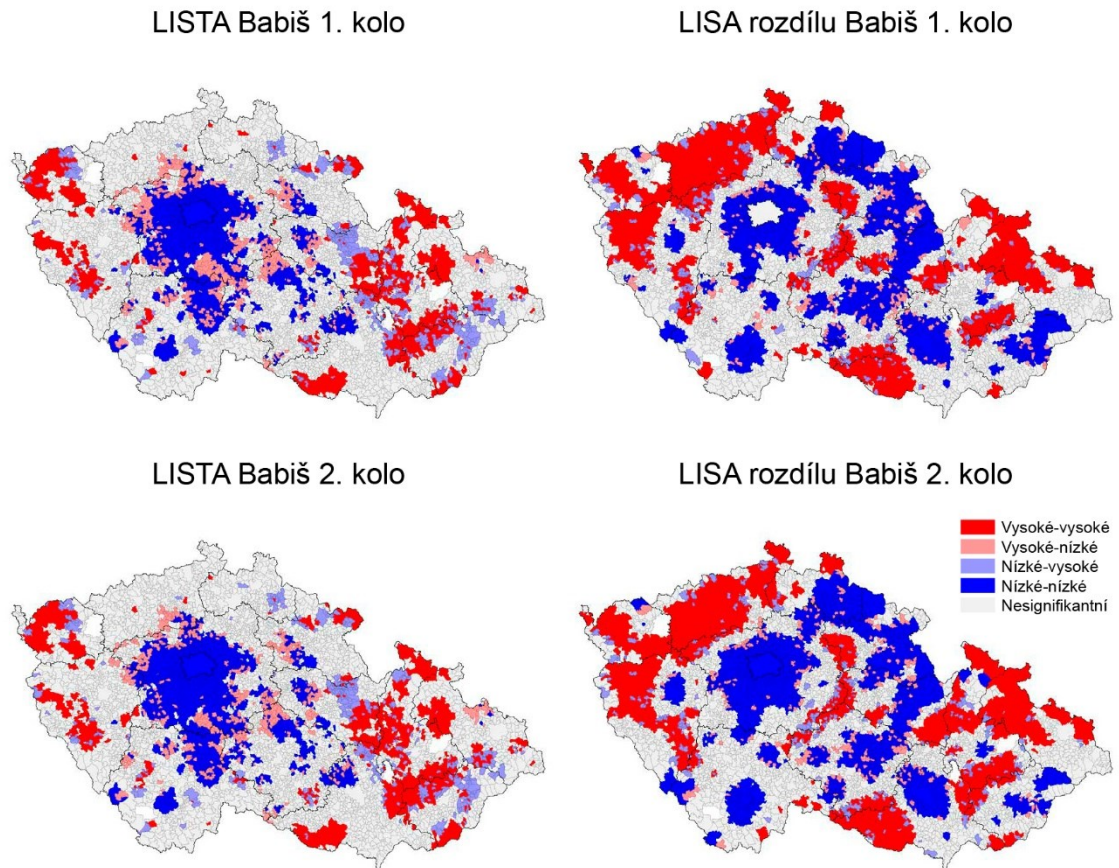
ANO se koncentroval především ve zmíněných oblastech na Moravě, naopak v Čechách nebyl nárůst jeho podpory tolik patrný. Tuto skutečnost lze pozorovat i v oblastech s nízkou volební podporou.

Analýza LISTA srovnávající volební výsledek Andreje Babiše v prvním, respektive druhém, kole prezidentských voleb s výsledkem hnutí ANO v parlamentních volbách 2021 vychází téměř shodně a z toho důvodu jsou vyobrazeny v komponované mapě. Analýza LISA rozdílů oproti nim ovšem přináší zajímavější zjištění. Shluky vysokých hodnot sice vykazují podobný prostorový vzorec, je ovšem patrné, že Babiš ve druhém kole výrazněji uspěl v Olomouckém kraji, protože dva oddělené shluky, jeden v jižní části kraje zahrnující města Prostějov a Přerov a sahající do Zlínského a Jihomoravského kraje a druhý, propojující Moravskoslezský a Pardubický kraj, jsou nyní spojeny v jeden. Při pohledu na shluky nízkých hodnot se pak výrazněji rozšířil shluk ve Středočeském kraji, který navíc nově zahrnul Prahu. Tato zjištění tedy odpovídají tomu, co bylo již přehledněji vizualizováno v předchozí podkapitole.

6.6. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023 a Jaroslava Bašty v 1. kole prezidentských voleb 2023

Při pohledu na výsledek Andreje Babiše a Jaroslava Bašty v 1. Kole je potřeba vést v patrnosti, že se nejedná o dvě nezávislé proměnné, neboť se vztahují k jedné souběžně probíhající události. Přesto je vhodné tyto výsledky porovnat s ohledem na srovnání Andreje Babiše v 1. Kole s SPD a Andreje Babiše ve 2. kole prezidentských voleb s SPD, a právě výsledkem Jaroslava Bašty.

Obrázek 15 – *Komponovaná mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2023 a Jaroslava Bašty v prezidentských volbách 2023 (Analýza LISTA a analýza LISA rozdílů).*

Pozn: Mapový výstup zobrazuje použitou metodu a proměnnou, která do analýzy vstupuje s proměnnou Jaroslava Bašty

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

Na Obrázku 15 lze pozorovat několik oblastí, kde oba kandidáti dosáhli nadprůměrné volební podpory. Ta se v rámci Čech nacházela ve velké části Karlovarského kraje a také v západní části Plzeňského kraje. Oběma kandidátům se ovšem mnohem více dařilo na Moravě a také ve Slezsku. Opět můžeme pozorovat shluk vysokých hodnot v okolí Znojma a dále oblast na hranici Olomouckého a Zlínského kraje. V rámci Olomouckého kraje a jeho sousedních oblastí se ovšem vysoká podpora koncentrovala také v Královéhradeckém kraji a Moravskoslezském kraji. V Olomouckém kraji pak přerušovaně dosahovala až k hranicím s Polskem. Babiš i Bašta tedy v této oblasti dokázali získat vysokou volební podporu.

Dvojici opozičních kandidátů se oproti tomu nedařilo v Praze a vcelku rozlehlé oblasti pokrývající většinu Středočeského kraje. Ta navíc výrazně přesahovala do Jihočeského

kraje a další oblasti nízké volební podpory se nacházely v západní části Královéhradeckého, Pardubického a Jihomoravského kraje, a shluky nízkých hodnot pak byly pozorovány i v rámci kraje Vysočina. Vzorec prostorové podpory Andreje Babiše a Jaroslava Bašty působí velmi přehledně a uceleně, díky čemuž se v mapovém výstupu nachází řada obcí, kde byla nízká či vysoká volební podpora těchto kandidátů, navzdory skutečnosti, že se nacházely ve shlucích opačných hodnot.

Analýza LISA pro rozdíl volebního zisku mezi oběma kandidátky ukazuje, že Andrej Babiš dosáhl oproti Jaroslavu Baštovi výrazného úspěchu v Ústeckém kraji, který je v téměř kompletní rozloze na mapě vyznačen červeně. Stejně tak byl úspěšnější v Plzeňském kraji a také na východní hranici Středočeského kraje. Větší je také shluk vysoké volební podpory na Znojemsku a v Moravskoslezském kraji. Naopak shluk v Olomouckém kraji je při využití tohoto metodického postupu výrazně menší, což značí, že se v této oblasti Jaroslavu Baštovi v prvním kole prezidentských voleb dařilo relativně lépe než Andreji Babišovi.

Pokud jde o shluky nízkých hodnot, jejich součástí už sice není město Praha a jeho okolí definující oblast s nízkou volební podporou se zmenšilo. Do mapy se ovšem velmi citelně propsala skutečnost, že Babiš byl relativně méně úspěšný v částech Libereckého, Královéhradeckého, Pardubického a Zlínského kraje a dále také v kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji v okolí Brna.

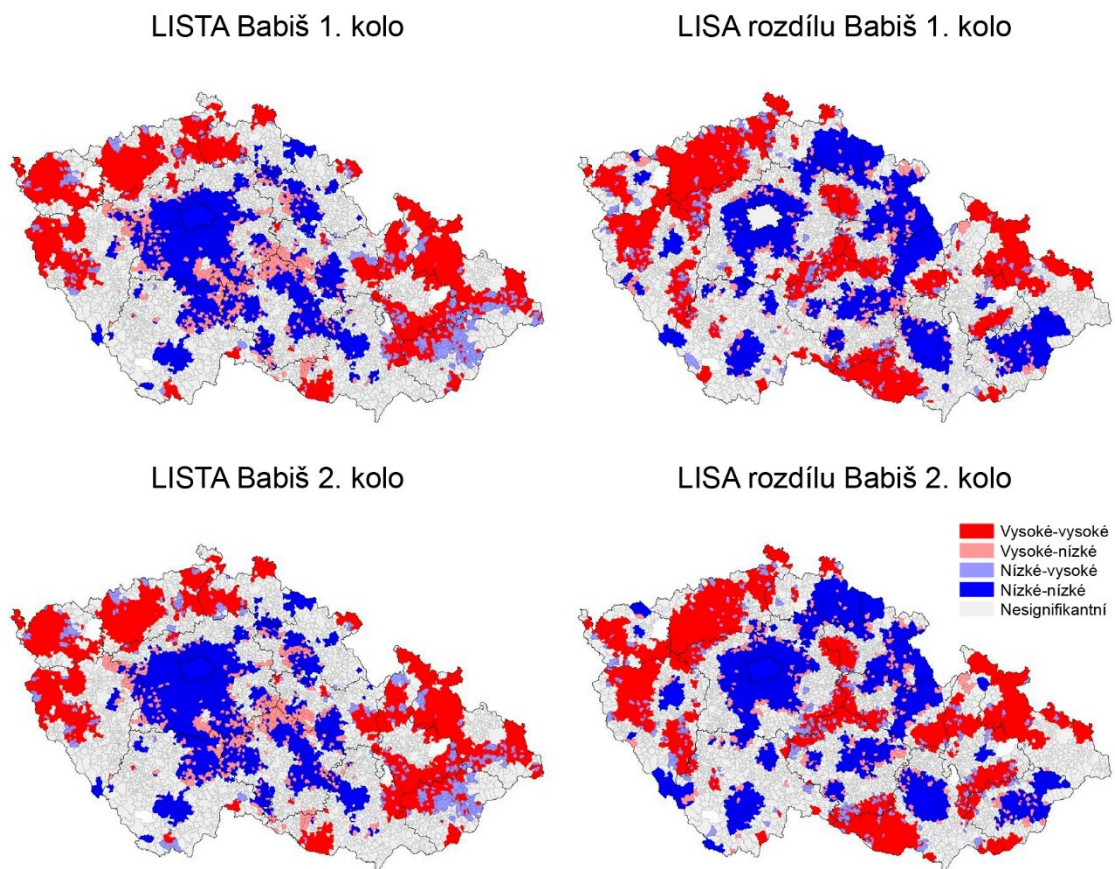
Analýza LISTA pro výsledek Andreje Babiše ve druhém kole je, stejně jako v minulém případě, téměř shodná s kolem prvním, a proto je opět vizualizována v komponované mapě. Odlišnosti mezi výsledkem Jaroslava Bašty z prvního kola a výsledky Andreje Babiše z obou kol prezidentské volby jsou ale dobře patrné z analýzy prostorové autokorelace pro rozdíl mezi proměnnými. Shluky vysokých hodnot na území Čech vypadají vcelku podobně, i když dochází ke sloučení dvojice shluků v Plzeňském kraji, které v případě srovnání s prvním kolem Andreje Babiše byly ještě oddělené. Stejně tak lze v případě volebního výsledku Andreje Babiše ve druhém kole pozorovat výraznější změny na Moravě u dvojice shluků v Olomouckém kraji. U jižnějšího, který zahrnuje města Prostějov a Přerov, došlo k rozšíření do Jihomoravského a Zlínského kraje. Severnější shluk vysokých hodnot pak fakticky propojil Moravskoslezský a Pardubický kraj. I shluky nízkých hodnot zůstaly celkem podobné, nicméně lze dobře pozorovat

rozšíření shluku ve Středočeském kraji, který se rozšířil a nově také zahrnul Prahu. Z toho plyne, že Andrej Babiš ve druhém kole voleb posiloval v oblastech, kde byl v prvním kole silný Jaroslav Bašta, a příliš se mu nedařilo v místech, kde předtím Bašta neuspěl.

6.7. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023 a hnutí SPD v parlamentních volbách 2021.

Již při prvním pohledu na mapový výstup je patrné, že srovnání výsledků Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb a SPD v parlamentních volbách 2021 demonstruje mnohem barvitější prostorový vzorec, který zároveň nese shodný základ s prostorovou podporou pro Jaroslava Baštu.

Obrázek 16– Komponovaná mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2023 a hnutí SPD v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISTA a analýza LISA rozdílů).

Pozn: Mapový výstup zobrazuje použitou metodu a proměnnou, která do analýzy vstupuje s proměnnou hnutí SPD

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

Při pohledu na analýzu prostorové autokorelace pro výsledek Andreje Babiše v 1. kole prezidentských voleb a výsledek hnutí SPD je hned viditelné, že v obou případech dosáhly vysoké volební podpory v Ústeckém kraji, částech Libereckého, Karlovarského a Plzeňského kraje (Obrázek 16). Jaroslav Bašta přitom na Ústecku ani Liberecku žádné shluky vysoké podpory neměl a na Karlovarsku a Plzeňsku dosahovaly výrazně nižšího rozsahu. To ukazuje na skutečnost, že Jaroslav Bašta nebyl silným kandidátem a nedokázal ve svůj prospěch získat některé regiony, ve kterých se SPD ve volbách obvykle daří. Stejně tak v Moravskoslezském kraji dosahovala SPD i Andrej Babiš v prvním kole vysoké podpory napříč celým krajem, zatímco Bašta uspěl jen v jeho malé části. Další shluky vysokých hodnot se nacházely v Olomouckém kraji a na Znojemsku, kde se konečně dařilo více i Jaroslavu Baštovi. Kevický (2022) ve svém výzkumu identifikoval oblasti v Olomouckém kraji jako shluky s vysokou podporou pro SPD již na příkladu parlamentních voleb 2017 a navíc prokázal, že zde byl v roce 2013 úspěšný i Úsvit, tedy předchozí politický projekt Tomia Okamury. Oblasti na Moravě, kde Andrej Babiš mezi oběma koly prezidentských voleb získal nejvíce voličů tedy zároveň patří oblastem, kde se již několikrát parlamentní volby v řadě daří krajní pravici.

Více výrazné ovšem byly v případě SPD a Babišem v prvním kole také shluky nízkých hodnot. Kandidátovi za hnutí ANO ani hnutí SPD se nedařilo v Praze a téměř celém Středočeském kraji a části Jihočeského kraje, ale oproti srovnání s Baštou se nepodpora výrazněji projevila i v oblasti východních Čech, a především v kraji Vysočina, odkud dosáhla až do Jihomoravského kraje a města Brna. V mapě jsou také patrné shluky nacházející se v obklopení opačných hodnot, které jsou patrné především v kraji Vysočina a také ve Zlínském kraji.

Zatímco analýza LISTA poukázala na popsání specifika, LISA pro rozdíl mezi Andrejem Babišem v prvním kole a SPD působí téměř shodně jako srovnání Babišova výsledku s Jaroslavem Baštou. Došlo jen k optickým zmenšením shluků vysokých hodnot v Karlovarském kraji a na Jihu Olomouckého kraje, kde byla SPD silnější než Bašta. Dále se lehce zvětšil shluk vysokých hodnot na hranicích Středočeského a Pardubického kraje a kraje Vysočina. U shluků nízkých hodnot se rozdíly oproti minulé podkapitole hledají ještě obtížněji.

Analýzy LISTA pro SPD a Babiše v prvním a druhém kole opět ukazují téměř stejné mapové výstupy. Při pohledu na analýzu LISA rozdílu mezi SPD a Andrejem Babišem ve druhém kole, je oproti prvnímu kolu patrné především rozšíření shluků v Olomouckém kraji. Jednak v jižním shluku, který se rozšířil do Jihomoravského a Zlínského kraje a také severnějšího, který opět vytvořil most mezi Pardubickým a Moravskoslezským krajem. Shluky nízkých hodnot se rozšířily ve středních Čechách a Praze, a naopak zmenšily ve Zlínském kraji. Vzhledem k navýšení rozdílu mezi prvním a druhým kolem tedy Andrej Babiš na Olomoucku získal i řadu voličů, kteří v roce 2021 nevolili SPD. Hnutí Tomia Okamury přitom ze všech sledovaných subjektů a kandidátů, samozřejmě s výjimkou hnutí ANO, vykazovalo nejvyšší hodnoty korelačního koeficientu a dvojrozměrného Moranova I. Je tedy možné, že Andrej Babiš dokázal v této oblasti kromě voličů opozičních stran získat také přízeň občanů, kteří se voleb v roce 2021 vůbec aktivně nezúčastnili.

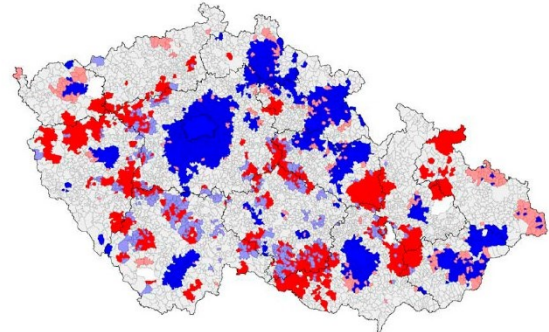
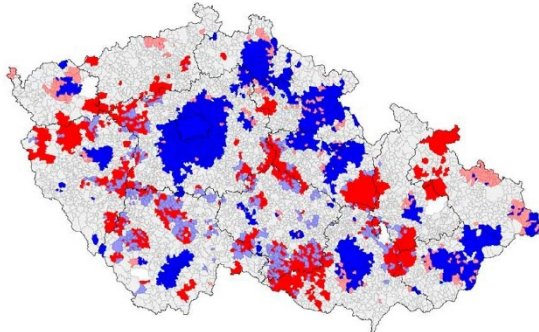
6.8. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023 a tří neparlamentních stran v parlamentních volbách 2021.

Poslední subjekty, které je nutné podrobit detailní analýze jsou tři neparlamentní strany či hnutí. Konkrétně KSČM, ČSSD a hnutí Přísaha. Efektivita metod využívaných v této kapitole je v tomto případě značně omezená. Jak již vyplynulo z předchozích podkapitol, analýzy LISTA srovnávající danou proměnnou s výsledkem Andreje Babiše v prvním a následně druhém kole vychází vzhledem k silné prostorové souvislosti těchto dvou „Babišovských“ proměnných velmi podobně. Toto omezení do velké míry řešila alternativní metoda v podobě analýzy LISA pro rozdíl mezi proměnnými pro Andreje Babiše a druhou proměnnou. Při aplikaci této metody na mimoparlamentní strany a hnutí, které ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2021 získaly méně než 5 %, opět dochází k velmi podobným výsledkům, protože navzdory odlišné prostorové distribuci jejich podpory, je tento efekt přehlušen prostorovou distribucí hlasů pro Andreje Babiše, jehož podpora v obcích mohla být ve srovnání s neparlamentními formacemi klidně i desetinásobná. I z toho důvodu byl těmto stranám věnován štedrý prostor v předchozí kapitole, kde byl prostorový vzorec jejich podpory pomocí metody prostorové autokorelace detailně rozebrán. Přes tyto popsané nedostatky ale úvodní analýza LISTA s výsledkem Andreje Babiše z prvního kola pestré výsledky o prostorové distribuci podpory přináší.

Obrázek 17 – *Komponovaná mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2023 a tří neparlamentních stran v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISTA)*

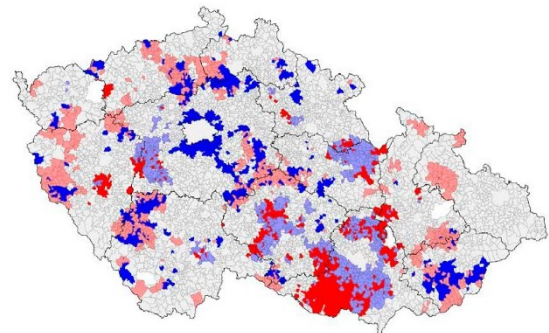
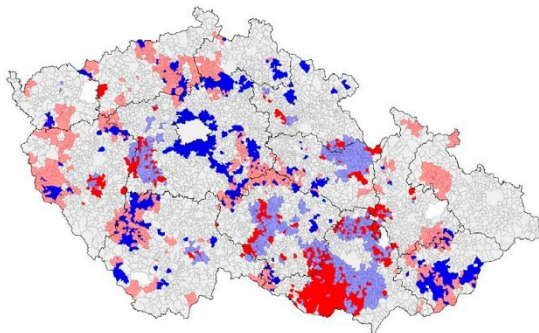
KSČM - LISTA Babiš 1. kolo

KSČM - LISTA Babiš 2. kolo

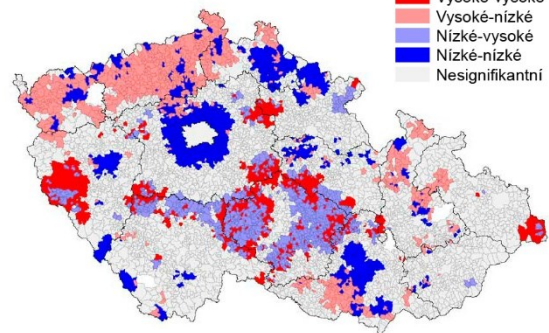
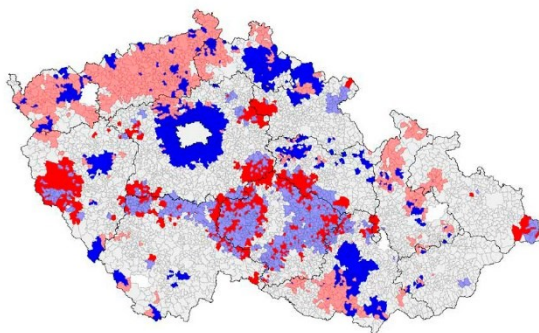
Přísaha - LISTA Babiš 1. kolo

Přísaha - LISTA Babiš 2. kolo

ČSSD - LISTA Babiš 1. kolo

ČSSD - LISTA Babiš 2. kolo

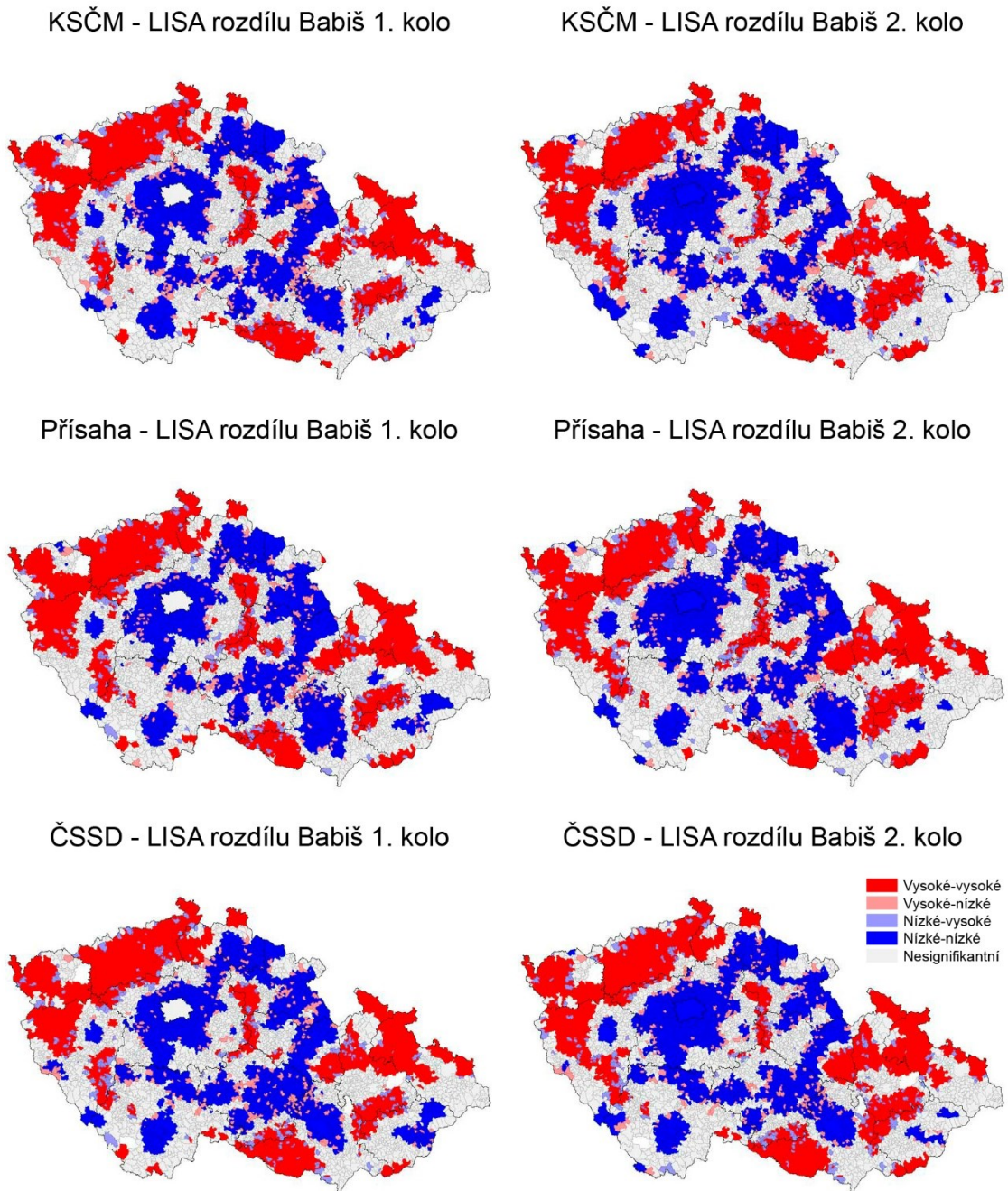

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

KSČM měla z trojice neparlamentních subjektů s výsledkem Andreje Babiše v obou kolech jako jediná prokazatelně pozitivní vztah, ať už z hlediska korelačního koeficientu, nebo globální prostorové autokorelace. Ze samotné analýzy LISA v předchozí kapitole bylo ovšem patrné, že prostorově KSČM, narozdíl od například SPD, nemá příliš silnou oblast, která by se dala definovat jako jejich voličská bašta. Místo toho byly komunisté,

stejně jako Andrej Babiš v prvním i druhém kole silní především na vnitřních periferiích jednotlivých krajů, kde se nenachází velká města. Dobře je to na Obrázku 17 patrné z nesouvislého prstence okolo Středočeského kraje a úplně stejně je menšími shluky vysoké volební podpory obkroužen také Plzeňský kraj. Ucelenější shluky vysokých hodnot se pak nachází na Znojemsku, kde přesahují do kraje Vysočina, v jihovýchodní části Pardubického kraje a také na hranici Jihomoravského, Zlínského a Olomouckého kraje. V případě KSČM a druhého kola Andreje Babiše zůstává tento obraz v podstatě totožný, což koresponduje s téměř shodnou hodnotou Pearsonova korelačního koeficientu pro KSČM a Babišův zisk v jednotlivých kolech. Andrej Babiš tedy sice zvládl získat podstatný počet voličů KSČM, ale do druhého kola už jejich řady příliš rozšířit nedokázal. Analýza LISA rozdílů pro druhé kolo (Obrázek 18) oproti kolu prvnímu zahrnuje Prahu do shluku nízkých hodnot, což lze ovšem připsat Babišově relativně slabému výsledku v hlavním městě.

Obrázek 18 – Komponovaná mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2023 a tří neparlamentních stran v parlamentních volbách 2021 (Analýza LISA rozdílů)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

Analýza LISTA pro výsledek Andreje Babiše v obou kolech a hnutí Přísaha v parlamentních volbách 2021 ukazuje řadu oblastí, které jsou vyznačeny světle modrou, případně světle červenou barvou. V takto zbarvených obcích dosáhly pozorované proměnné nízkých hodnot, přestože se nachází ve shlucích vysokých hodnot a naopak. Zvýšená koncentrace takto zbarvených obcí může být připsána skutečnosti, že předchozí

analýzy prokázaly, že mezi výsledkem Přísahy a Andreje Babiše neexistuje v zásadě žádný pozitivní či negativní vztah. Na mapě můžeme pozorovat například shluk vysokých hodnot na Znojemsku, kde se dařilo jak Přisaze, tak i Babišovi, ale i tento nejrozměrnější útvar je obklopen desítkami obcí, kde byla volební podpora naopak nízká. Při pohledu na analýzu LISA rozdílů je opět vizuálně výrazné zahrnutí Prahy do shluku nízkých hodnot, stejně jako u KSČM bude ovšem způsobeno hlavně relativní slabostí předsedy hnutí ANO v hlavním městě při prezidentských volbách. Přestože je Přísaha opozičním uskupením stejně jako hnutí ANO s předsedou Andrejem Babišem, v této práci se nepodařilo prokázat, že by Andrej Babiš výrazněji uspěl v oblastech, kde byla v parlamentních volbách Přísaha úspěšná. Ať už z pohledu korelační analýzy, nebo analýz prostorové autokorelace působí distribuce volební podpory pro tyto proměnné zcela nahodile bez jasného vzorce.

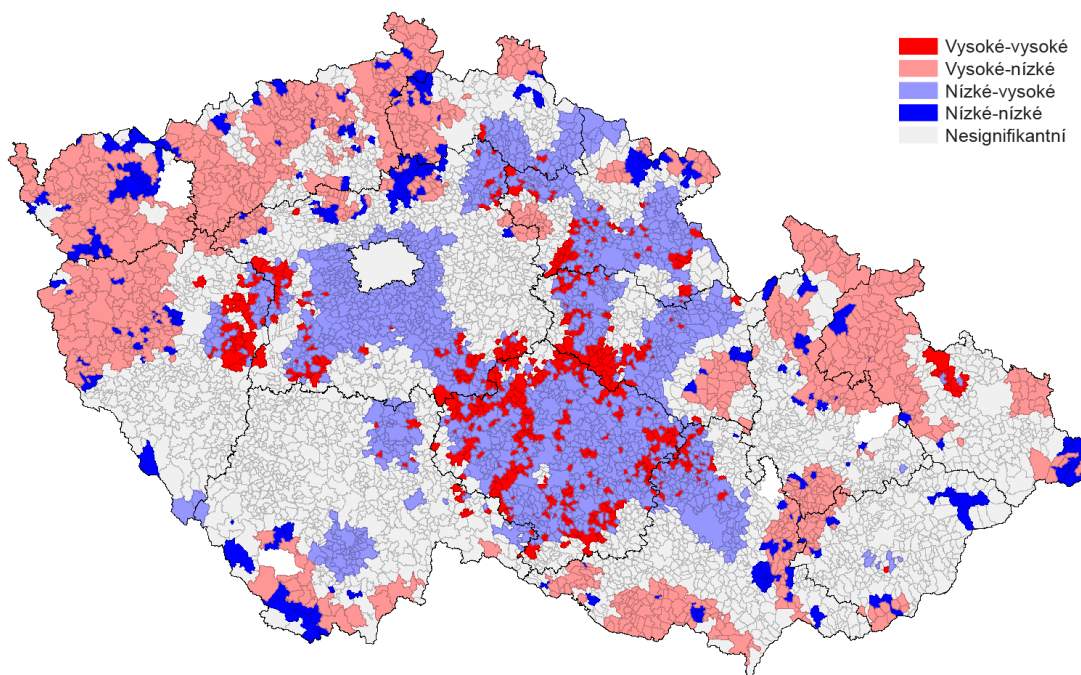
Posledním analyzovaným politickým subjektem v této práci je mimoparlamentní strana ČSSD, která byla před volbami do poslanecké sněmovny v roce 2021 součástí Babišovi vlády. Stejně jako v případě Přísahy se však u ČSSD v této práci nepodařilo prokázat pozitivní vztah jejího výsledku z roku 2021 a výsledkem Andreje Babiše v prezidentských volbách 2023. Na mapovém výstupu je opět zobrazeno velmi vysoké množství obcí světlými barvami. Jak již víme z minulé kapitoly věnované základní analýze LISA, ČSSD byla nejsilnější v kraji Vysočina, kde se povětšinou nedařilo Andreji Babišovi. Ten byl zase v prezidentských volbách v Ústeckém kraji, kde se pro změnu vůbec nedařilo sociálním demokratům. Jedinými místy, kde se dařilo oběma byla oblast na západě Plzeňského kraje a do určité míry oblasti na hranici Středočeského kraje. Andrej Babiš ani ČSSD pak nedokázali oslovit mnoho voličů v okolí Prahy a také na Liberecku a v okolí Brna. Výsledky ve zbytku Česka pak, stejně jako u hnutí Přísaha, působí dost nahodile, a proto lze tvrdit, i na základě předchozích kapitol, že Andrej Babiš nebyl úspěšný v oslovování voličů ČSSD z roku 2021. Vzhledem k historickému vývoji podpory u ČSSD je však potřeba doplnit, že podle Maškarince (2019) měla ČSSD v parlamentních volbách 2006 shluky vysoké volební podpory v některých oblastech Karlovarského a Ústeckého kraje a také ve Slezsku, kde se dařilo hnutí ANO ve volbách 2021, a dle zjištění této práce také Andreji Babišovi v obou kolech prezidentské volby. Souvislost mezi podporou pro ČSSD v roce 2006 a hnutí ANO v roce 2017 pozoruje Maškarinec (2019) také u shluků nízké podpory, které se koncentrují v Praze a Středočeském kraji. Zde v roce 2023 Andrej Babiš neuspěl v prvním i druhém kole na

základě jednotlivých analýz LISA, analýzy LISTA a dokonce ani analýzy LISA pro rozdíl mezi prvním a druhým kolem prezidentských voleb, kde by jeho nižší zisk z prvního kola měl být spíše faktorem podporující jiný výsledek této analýzy než opakovaný shluk nízkých hodnot.

6.9. Srovnání výsledků Andreje Babiše v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023 a volební účasti v 1. a 2. kole prezidentských voleb 2023

Srovnání volebního výsledku Andreje Babiše v prvním kole a zaznamenanou volební účastí v českých obcích jasně ukazuje na to, že bývalý premiér byl úspěšný především v oblastech, kde se k volbám dostavil nadprůměrný počet voličů. Identifikovat na mapě oblasti, kde Babiš v prvním kole výrazněji uspěl a zároveň zde odevzdal svůj hlas nadstandardní podíl voličů je složitější, jelikož se jedná o velmi malé a prostorově rozptýlené shluky (viz. Obrázek 19). Obecně lze prohlásit, že se tyto oblasti vyskytovaly především v kraji Vysočina a dále také na hranicích dalších krajů v Čechách. To samé platí i v opačném případě, tedy při snahu o identifikaci shluku v místě, kde Andrej Babiš dosáhl podprůměrného výsledku a účast byla nízká. Mapový výstup je plný světle vybarvených oblastí, které značí oblasti, kde se Babišovi dařilo a kde se k volebním urnám dostavil nadprůměrný podíl voličů. Průnik těchto dvou fenoménů v prvním kole prezidentských voleb však téměř neexistoval.

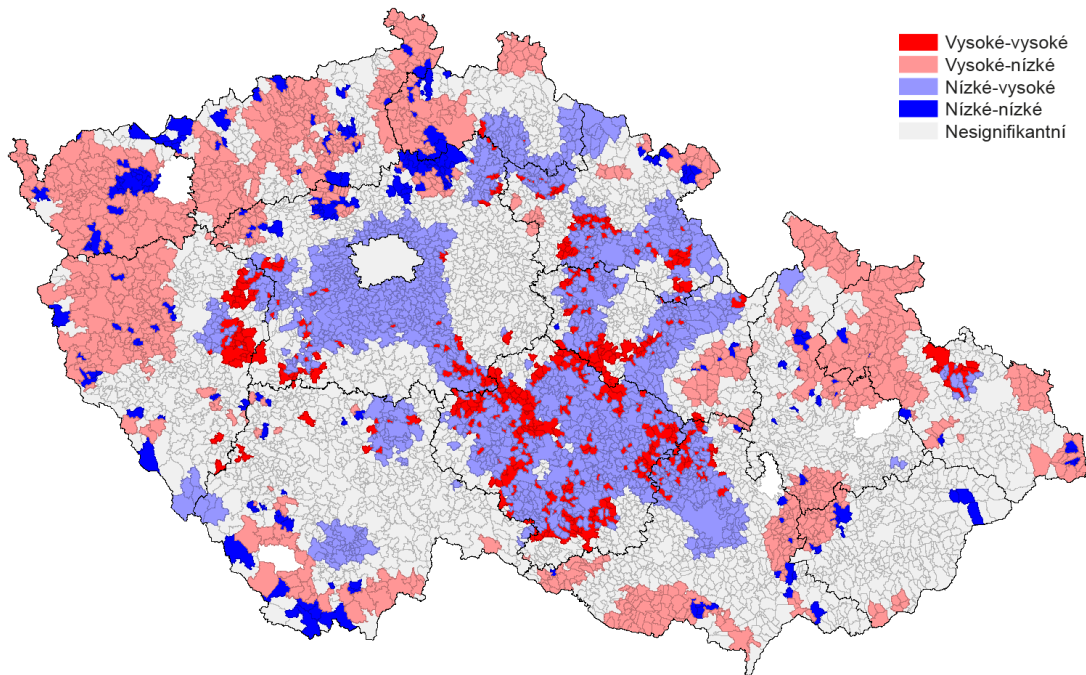
Obrázek 19 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb 2023 a volební účasti v prvním kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISTA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

Stejně analýze byl podroben i výsledek Andreje Babiše a voličská účast ze druhého kola prezidentských voleb. Bylo možné očekávat, že Andrej Babiš dokáže v kampani oslovit nevoliče z některých částí republiky, kde byla nízká účast, čímž by došlo k navýšení volební účasti v oblasti, kde se tomuto prezidentskému kandidátovi již dařilo. Případně mohl přesvědčit voliče v oblasti, kde již v prvním kole byla vysoká volební účast. V obou případech by se na mapě analyzující druhé kolo objevily shluky červené barvy značící vysoké hodnoty obou proměnných v dané oblasti. Výsledný mapový výstup zobrazený na Obrázku 20 ovšem nic takového neukazuje. Při srovnání obou obrázků jsou patrné drobné změny, v obou případech je ale na místě interpretace, že Andrej Babiš mezi prvním a druhým kolem nebyl efektivní v oslovování občanů, kteří se hlasování v prvním kole nezúčastnili.

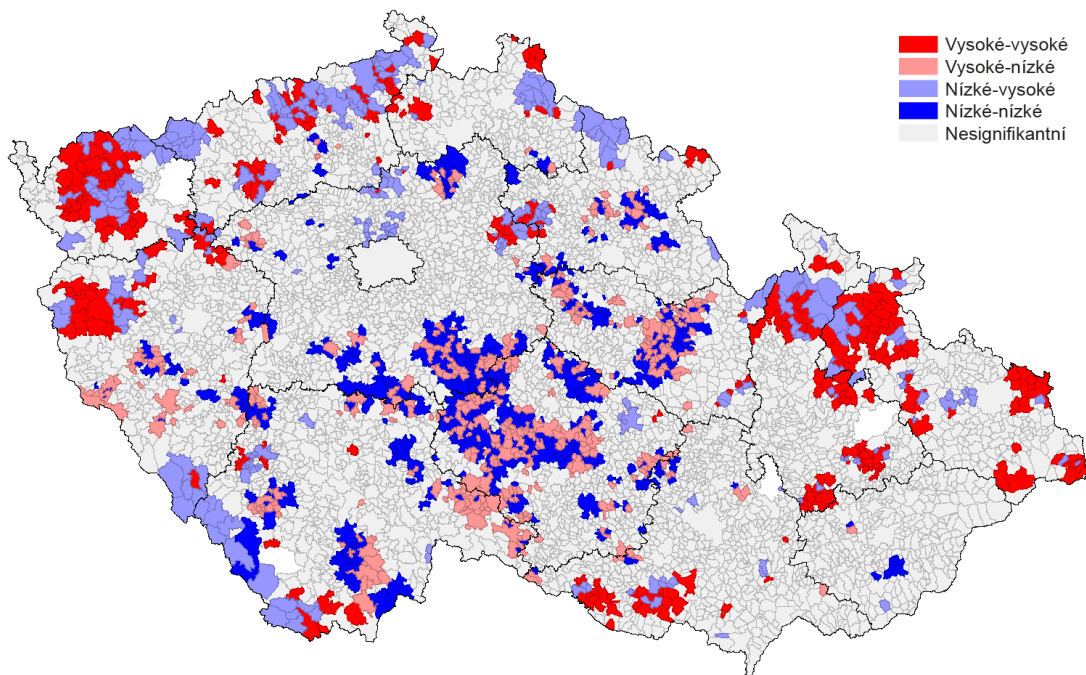
Obrázek 20 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory Andreje Babiše v druhém kole prezidentských voleb 2023 a volební účasti v druhém kole prezidentských voleb 2023 (Analýza LISTA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

To dokládá i pohled na analýzu LISA pro vypočítaný rozdíl mezi výsledkem Andreje Babiše a rozdíl mezi účastí v obou kolech prezidentské volby, která by teoreticky mohla odhalit rozdíly, které se nepodařilo vizualizovat na posledních dvou mapových výstupech. Jak je ovšem patrné na Obrázku 21, i v tomto případě nedochází k zobrazení oblastí, kde by narostla volební účast a Andrej Babiš výrazněji posílil (nebo naopak). Zobrazené homogenní shluky vysokých či nízkých hodnot jsou většinou v mapě doprovázeny podobně rozměrnými útvary vysokých hodnot v nízkém shluku a opačně, což jejich efekt v zásadě vyvrací.

Obrázek 21 – Mapa shluků vysoké a nízké volební podpory pro rozdíl volebního zisku Andreje Babiše v obou kolech prezidentských voleb 2023 a rozdíl volební účasti v obou kolech (Analýza LISTA)

Zdroj: Volby.cz, vlastní výpočty v softwaru GeoDa

Přestože Andrej Babiš ve druhém kole dokázal relativně navýšit svůj volební zisk z prvního kola, nepodařilo se prokázat, že by dokázal ke svému výsledku ve větší míře získat hlasy lidí, kteří se nezúčastnili prvního kola. Shluky obcí, kde došlo ve druhém kole k signifikantnímu nárůstu volební podpory Andreje Babiše a zároveň nárůstu volební účasti jsou označeny červenou barvou. Modře zbarvené oblasti pak ukazují, kde byl relativní nárůst těchto dvou proměnných nejnižší. Oblasti s růžovou a světle modrou barvou pak označují oblasti, kde došlo k relativnímu nárůstu proměnné Andreje Babiše, aniž by se to projevilo zvýšenou volební účastí, respektive oblasti, kde došlo k opačnému vývoji.

7 Závěr

V této závěrečné kapitole budou zodpovězeny výzkumné otázky a také provedeno celkové shrnutí práce. V úvodní kapitole této práce byly položeny čtyři výzkumné otázky. První zněla: Do jaké míry byla ovlivněna distribuce volební podpory Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb 2023 volební podporou Andreje Babiše z prvního kola prezidentských voleb?

Distribuce volební podpory pro Andreje Babiše ve druhém kole byla jeho voliči z prvního kola ovlivněna velmi výrazně. Pearsonův korelační koeficient pro tyto dvě proměnné dosáhl velmi vysoké hodnoty 0,930. Hodnota dvojrozměrného Moranova I pak činila 0,454. Silný vzájemný vztah potvrzují i výsledky analýzy LISA, která ukazovala pro obě proměnné téměř shodný mapový výstup. I analýza LISTA ukázala v zásadě stejný pohled, kvůli čemuž bylo vhodné v práci využít také metodu vypočtení nové proměnné rozdílem mezi dvojicí proměnných a její následné zobrazení klasickou analýzou LISA. Distribuce volební podpory pro Andreje Babiše ve druhém kole byla ovlivněna jeho výsledkem z prvního kola natolik, že některé mapové výstupy pro ostatní proměnné, srovnávající danou proměnnou zvlášť s výsledkem obou kol, místo zajímavých zjištění, působily až příliš předvídatelně. Pokud by tomu tak nebylo, interpretace dílčích výsledků analýz by mohla dosahovat větší hloubky. Jednalo se především o volební výsledky mimoparlamentních, které ovšem pro cíle práce nebyly klíčové.

Druhá výzkumná otázka položená v této práci zněla: Do jaké míry byla ovlivněna distribuce volební podpory Andreje Babiše ve druhém kole prezidentských voleb 2023 volební podporou Jaroslava Bašty z prvního kola prezidentských voleb, a zároveň volební podporou SPD z parlamentních voleb 2021? (Hnutí SPD Jaroslava Baštu nominovalo jako svého prezidentského kandidáta) – vycházíme-li z teoretických východisek této práce, došlo k přelivu hlasů mezi různými typy voleb formou kolonizace?

Vliv prostorové podpory Jaroslava Bašty v prvním kole prezidentských voleb na výsledek Andreje Babiše ve druhém kole se podařilo prokázat jak korelační analýzou, tak i metodami prostorové autokorelace. Zároveň však vyšlo najevo, že je tento efekt slabší než v případě SPD, jejíž voliči měli s bývalým premiérem mnohem silnější korelační i prostorový vztah. Velmi pravděpodobně zde tedy došlo k přesunu hlasů formou

kolonizace. Ta ale neproběhla tak přímočaře, že by Andrej Babiš ve druhém zkolonizoval hlasy pro Jaroslava Baštu z prvního kola. Bašta se na základě výsledků analýz ukázal jako slabý kandidát, který nedokázal zopakovat výsledek SPD, a to je patrné jak z hlediska prostorové distribuce, tak i z absolutních čísel. Z toho důvodu lze předpokládat, že spíše nastal jev, kdy Andrej Babiš část voličů přitáhl již v prvním kole, navzdory tomu, že stále měli k dispozici kandidáta strany, kterou o necelé dva roky dříve podpořili v parlamentních volbách. Ve druhém kole pak Andrej Babiš kolonizaci voličů hnutí SPD dokončil. Ze čtyř zkoumaných opozičních stran, samozřejmě s výjimkou Babišova vlastního hnutí, z řad SPD získal největší volební podporu, což je podstatné i proto, že SPD z této čtveřice stran měla v době voleb jako jediná zastoupení v parlamentu a výrazně vyšší podporu voličů než zbývající trojice subjektů.

Třetí otázka položená v úvodní části této práce zněla: Byla volební podpora Andreje Babiše ve 2. kole prezidentských voleb ovlivněna případnou změnou ve volební účasti?

Volební podpora Andreje Babiše ve 2. kole byla změnou ve volební účasti ovlivněna minimálně. V analýze LISA pro rozdíl mezi Babišovou podporou a volební účastí mezi prvním a druhým kolem voleb nebyly identifikovány výraznější shluky v oblastech, kde by došlo nárůstu hodnot obou proměnných. Nevyskytly se ovšem ani výraznější shluky, kde by Babišova podpora a volební účast oproti zbytku souboru klesala. Shluky vysokých a nízkých hodnot byly navíc obklopeny pozorováními, kde jedna proměnná rostla, ale druhá klesala či naopak. Andrej Babiš tedy před druhým kolem nedokázal dosáhnout vyšší volební podpory pomocí nárůstu volební účasti. Mezi výsledkem Andreje Babiše a volební účastí v prezidentských volbách však existoval vztah, který se v této práci podařilo prokázat, a to jak Pearsonovým korelačním koeficientem, tak i hodnotou globálního Moranova I. Tento vztah byl negativní a dosahoval střední až podstatné síly, což bylo výrazně více než u dalších analyzovaných proměnných, kterými byli Jaroslav Bašta, hnutí ANO a hnutí SPD. U dvojice parlamentních subjektů byl navíc negativní vztah s volební účastí v prezidentských volbách silnější u SPD, což mohlo naznačovat silný vztah u kandidáta hnutí Jaroslava Bašty. Analýza ukázala ovšem pravý opak – vztah mezi výsledkem Bašty a volební účastí byl v prvním kole byl výrazně slabší. Vzhledem k tomu, že práce také zjistila, že Andrej Babiš dokázal získat řadu voličů SPD je tedy možné, že se většinou jednalo o voliče Okamurova hnutí z obcí, kde je nízká volební účast, což by do určité míry vysvětlovalo i podprůměrný volební výsledek Jaroslava Bašty

a jeho slabý negativní vztah s nízkou volební účastí v prvním kole. Andrej Babiš tedy v kampani před druhým kolem pravděpodobně nezvládl oslovit mnoho nevoličů z prvního kola, ale stejně jako v prvním kole dosáhl nejvýraznějších volebních zisků v obcích, kde byla nízká volební účast.

Poslední výzkumná otázka v této práci byla zformulována následovně: Byla prostorová distribuce volební podpory Andreje Babiše v prvním kole prezidentských voleb v roce 2023 podobná volebním ziskům subjektů, které kandidovaly v parlamentních volbách 2021 a v důsledku povolebního vyjednávání skončily v opozici, nebo se do poslanecké sněmovny nedostaly? – vycházíme-li z teoretických východisek této práce, došlo k přelivu hlasů mezi různými typy voleb formou substituce?

Na základě analýzy LISTA se ukázalo, že mezi prostorovou distribucí hlasů pro Andreje Babiše v 1. kole prezidentských voleb a hnutí ANO existuje výrazná shoda. Hnutí ANO v roce 2021 stejně jako Andrej Babiš v prezidentských volbách dosáhlo vysoké podpory v částech Karlovarského a Plzeňského kraje a v téměř celém území Ústeckého kraje. V obou případech lze také pozorovat shluk vysoké podpory na východní hranici Středočeského kraje a dále také v oblastech okolo Znojma, Prostějova a v severozápadní části Moravskoslezského kraje. Stejně tak byl u této dvojice proměnných zjištěn výskyt oblastí s nízkou volební podporou. Ta se koncentrovala v okolí Prahy i v okolí Českých Budějovic. Dále zahrnovala Liberec, odkud pokračovala do Královéhradeckého kraje a Polské hranici. Další velkou oblastí nízké volební podpory pro Andreje Babiše v prvním kole a hnutí ANO v parlamentních volbách byla východní část Zlínského kraje a také východní části Královéhradeckého a Pardubického kraje. Poslední velká oblast nízké podpory se táhla od západu kraje Vysočina až k hranici s Rakouskem v Jihomoravském kraji a zahrnovala krajská města Jihlavu a Brno. Andrej Babiš si tedy dokázal v parlamentní opozici udržet prostorovou podporu, které dosáhlo jeho hnutí v parlamentních volbách a pouze ji nejprve v prvním a poté v druhém kole prezidentských voleb postupně rozšiřoval. Je tedy možné konstatovat, že zde došlo k přelivu hlasů mezi různými typy voleb formou substituce.

Překryv v prostorovém rozložení volební podpory měl Andrej Babiš v obou kolech prezidentských voleb také s výsledkem hnutí SPD z roku 2021. Oproti hnutí ANO pak hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu i dvojrozměrného Moranova I vzrostly při

srovnání s výsledkem Andreje Babiše z druhého kola. V mapových výstupech ovšem výskyt silnějšího vztahu mezi Babišovým výsledkem ze druhého kola a SPD není patrný. Shluky vysoké a nízké podpory srovnávající podporu SPD s oběma koly jsou si podobné. Středně silný pozitivní vztah existoval také mezi výsledkem Andreje Babiše a výsledkem KSČM. Oproti SPD ale hodnoty mezi dvěma koly volby zůstaly stabilní a navzdory explicitní podpoře Andreje Babiše z vedení této strany po prvním kole voleb zřejmě nedošlo k dalšímu nárůstu volební podpory, což lze pozorovat i na prostorové autokorelaci, která se mezi prvním a druhým kolem výrazně nezměnila. Zatímco Andrej Babiš dokázal oslovit voliče hnutí SPD a KSČM, vztah mezi jeho volebním výsledkem a výsledky hnutí Přísaha a ČSSD z parlamentních voleb 2021 se neprokázal. Jak ale plyne z diskutované literatury, hnutí ANO získalo do svých řad levicové voliče již dříve a při interpretaci, že Andrej Babiš neoslovil voliče ČSSD, je potřeba vést v patrnosti, že lze hovořit pouze o voličích ČSSD z voleb 2021 a ne voleb dřívějších. V oblastech, kde se v roce 2021 dařilo hnutí Přísaha a straně ČSSD tedy k substituci nedošlo.

Neúspěšné tažení bývalého premiéra na Pražský hrad umožnilo poprvé detailně zkoumat podporu kandidáta na hrad z řad politických subjektů kandidujících do parlamentu. Karel Schwarzenberg v roce 2013 kandidoval jako člen vlády. Jiří Dienstbier jako zástupce tehdejší opozice, ale na rozdíl od Babiše nikdy nebyl premiérem ani předsedou své strany. V roce 2018 proti Miloši Zemanovi žádný opoziční zástupce nekandidoval. O pět let později ale došlo ke konstelaci, kdy Andrej Babiš kandidoval jako nejvýraznější opoziční politik, který měl ale za sebou roli ministra financí i premiéra. Navíc od začátku rámoval svou kandidaturu jako boj proti vládě Petra Fialy, čímž dodal volbě proměnných a metodám využitým v této práci opodstatnění. Bylo tedy možné zjistit, ve kterých oblastech se vyskytovaly obce, kde Andrej Babiš uspěl v prezidentské volbě 2023 na základě volebních výsledků parlamentních voleb 2021 a odkrýt, které analyzované subjekty měly podobný prostorový vzorec podpory, jako bývalý premiér. Analýzy využití v této práci kromě toho také ukázaly, zda mezi výsledkem Andreje Babiše a zkoumanými proměnnými existuje vztah, což se například u ČSSD a Přísahy vůbec nepotvrdilo.

Je nutné zmínit některá omezení, která plynou ze zvolené metodiky a omezeného rozsahu této práce. Tím metodickým je skutečnost, že v prostorové analýze dat je nutné vybrat unikátní parametry, které do určité míry ovlivní prezentované výsledky. Jednak záleží na

volbě měřítkové úrovně, což byly v rámci této práce obce v Česku a dále také na volbě kritéria, které obce budou pro každou jednu obec považovány za sousední. V rámci této práce byla zvolena mezní vzdálenost 10 kilometrů. Větší či nižší míra agregace dat, stejně jako jiná mezní vzdálenost by mohly vést k mírně odlišným závěrům. Dalším omezením je volba proměnných, které do analýzy vstoupí. I v tomto případě byla volba adekvátně zdůvodněna v teoretické i metodické části, z důvodu omezeného rozsahu práce ale nebylo možné zkoumat proměnné pro vládní strany a další kandidáty, což ale alespoň otevírá možnost pro další výzkum.

Zároveň bylo již v samotném textu práce upozorněno na skutečnost, že podíl voličů určité strany či kandidáta v obci v Česku nemusí být zcela vypovídající charakteristikou umožňující jasnou interpretaci. Zatímco faktory jako úroveň vzdělání, pohlaví, religiozita, nebo úroveň příjmů jsou v čase relativně stabilní, parlamentní volby se konají v řádném termínu každé čtyři roky a občané mohou pravidelně měnit své volební preference, což tento ukazatel činí méně rezistentním k proměnám v čase. Proto je potřeba při interpretaci výsledků v této práci dbát zvýšené opatrnosti, protože voliči určité strany či hnutí nejsou homogenní skupina a tvrdit, že voliči určité strany preferují určitého kandidáta, aniž bychom znali další jejich charakteristiky, by mohlo vést k nepřesným závěrům.

Přesto je možné metody a postupy využité v této práci aplikovat i v budoucnu. Logickým pokračováním této metody výzkumu by mohly být prezidentské volby v roce 2028. Pokud by se vítěz prezidentských voleb z roku 2023 Petr Pavel rozhodl svůj úřad obhajovat, bylo by zajímavé zjistit, kteří voliči z parlamentních voleb 2025 se ho rozhodli při opětovné kandidatuře podpořit. Navíc není vyloučeno, že by se tento typ výzkumu dal v roce 2028 opakovat i se stejným aktérem, kterému se věnovala tato diplomová práce.

Seznam literatury

AGNEW, J. (1996): Mapping politics: how context counts in electoral geography. *Political Geography*, 15, 2, 129–146.

ANSELIN, L. (1995): Local Indicators of Spatial Association–LISA. *Geographical Analysis* 27, 2, 93–115.

BABIŠ, A. (2017): O čem sním, když náhodou spím. Praha.

BENESTY, J., CHEN, J., HUANG, Y., COHEN, I. (2009): Pearson Correlation Coefficient. *Springer Topics in Signal Processing*, 1–4.

BENÝŠKOVÁ, L. (2024): Vliv sociálních sítí při volbě prezidenta České republiky v roce 2023. Diplomová práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, Praha.

BERNARD, J., KOSTELECKÝ, T., ŠIMON, M. (2014): Existují prostorové kontextové vlivy na volební chování i v relativně nacionalizovaném stranickém systému? příklad Česka. *Geografie*, 119, 3, 240–258.

CIHLÁŘ, P. (2024): Geografické aspekty volební podpory populistické radikální pravice v Česku. Diplomová práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha.

CLIFF, A., ORD, J. (1981): *Spatial Processes: Models and Applications*. Pion Limited, Londýn.

DE VAUS, D. (2013): *Surveys in social research*. Routledge, Londýn.

CHARVÁT, D. (2021): Prostorová analýza volební podpory ODS, ČSSD a ANO 2011 ve sněmovních volbách 2013 a 2017. Diplomová práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha.

HAVLÍK, V., VODA, P. (2018): Cleavages, protest or voting for hope? The rise of centrist populist parties in the Czech Republic. *Swiss Political Science Review*, 161–186.

HILLOVÁ, S. (2024): Témata rezonující českými prezidentskými volbami 2023: Obsahová analýza rozhovorů a debat s kandidáty Petrem Pavlem, Andrejem Babišem a Danuší Nerudovou. Diplomová práce. Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Praha.

HLOUŠEK, V. (2012): Věci veřejné: Politické podnikání strany typu firmy. *Politologický časopis*, 19, 4, 322–340.

HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. (2019): How to Run an Efficient Political Machine: The Billionaire Andrej Babiš and His Political-business Project. *Politics in Central Europe*, 15, 1, 35–54.

HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. (2022): Strange bedfellows: A hyper-pragmatic Alliance between European liberals and an illiberal Czech technocrat. *East European Politics and Societies*, 36, 1, 29–50.

HOPKIN, J., PAOLUCCI, C. (1999): The Business Firm Party Model of Party Organisation. Cases from Spain and Italy. *European Journal of Political Research*, 35, 1, 307–339.

JUDT, T. (2017): *Poválečná Evropa*. Prostor, Praha.

KANIOK, P., HLOUŠEK, V. (2024): Czech political parties and the war in Ukraine: continuity of foreign policy stances. *East European Politics*, 40, 3, 391–411.

KEVICKÝ, D. (2022): Where is the populist radical right successful? Spatial analysis of populist radical right parties in Slovakia and Czechia. *Eurasian Geography and Economics*, 65, 5, 605–626.

KOPEČEK, L. (2016): 'I'm Paying, so I Decide': Czech ANO as an Extreme Form of a Business-Firm Party. *East European Politics and Societies*, 30, 4, 725–749.

LEPIČ, M. (2017): Limits to territorial nationalization in election support for an independence-aimed regional nationalism in Catalonia. *Political Geography*, 60, 1, 190–202.

LYSEK, J., PÁNEK, J., LEBEDA, T. (2020): Who are the voters and where are they? Using spatial statistics to analyse voting patterns in the parliamentary elections of the Czech Republic. *Journal of Maps*, 17, 1, 33–38.

LOŠKOVÁ, N. (2024): Vyváženost v debatách před druhým kolem prezidentských voleb v roce 2023. Diplomová práce. Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Praha.

MAŠKARINEC, P. (2013): Prostorová analýza prezidentských voleb v České republice v roce 2013. *Sociológia-Slovak Sociological Review*, 45, 5, 435–469.

MAŠKARINEC, P. (2017): A Spatial Analysis of Czech Parliamentary Elections, 2006–2013. *Europe-Asia Studies*, 69,3, 426–457.

MAŠKARINEC, P. (2019): The rise of new populist political parties in Czech parliamentary elections between 2010 and 2017: the geography of party replacement. *Eurasian Geography and Economics*, 60,5, 511–547.

PILEČEK, R. (2020): Efekt souseda a jeho vliv na volební chování v českých parlamentních volbách. Diplomová práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha.

PREISSOVÁ, V. (2024): Předvolební televizní debaty na příkladu prezidentských voleb 2023. Diplomová práce. Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Praha.

SUCHÁNEK, J., HASMAN, J. (2024): Nativist with(out) a cause: a geographical analysis of the populist radical right in the 2017 and 2021 Czech parliamentary elections. *Territory, Politics, Governance*, 12, 10, 1563–1584.

SUCHÁNEK, J., HASMAN, J. (2023): Geografie nespokojenosti a odporu: časoprostorová analýza volebních výsledků populistické radikální pravice v Česku mezi lety 1992 a 2021. *Geografie*, 128, 2, 203–229.

SUCHÁNEK, J., MICHAL, A. (2024): Populism and Discontent: A Spatial Analysis of the 2023 Czech Presidential Election. *Czech Journal of Political Science*, 3, 1, 276–299.

SPURNÁ (2008): Prostorová autokorelace – všudypřítomný jev při analýze prostorových dat?. Sociologický časopis, 44, 4, 767–787.

SHIN, M. E., AGNEW, J. (2002): The geography of party replacement in Italy, 1987–1996. Political Geography, 21, 2, 221–242.

SHIN, M. E., AGNEW, J. (2007): The geographical dynamics of Italian electoral change, 1987–2001. Electoral Studies, 26, 2, 287–302.

VODA, P., PINK, M. (2015): Explanation of spatial differentiation of electoral results in the Czech Republic and Slovak Republic. Communist and Post-Communist Studies, 48, 4, 301–316.

Seznam internetových zdrojů

ČT24 (2021): Ve volbách propadl milion hlasů, nejvíc v historii Česka, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/ve-volbach-propadl-milion-hlasu-nejvic-v-historii-ceska-28424> (1. 4. 2025).

ČT24 (2022): Podpora Nerudové, Babiše a Pavla pro prezidentské volby je téměř vyrovnaná, ukázal průzkum pro ČT, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/podpora-nerudove-babise-a-pavla-pro-prezidentske-volby-je-temer-vyrovnana-ukazal-pruzkum-pro-ct-12176> (2.6.2025).

ČT24 (2023): Středula se vzdává kandidatury na prezidenta, podpořil Nerudovou, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/stredula-se-vzdava-kandidatury-na-prezidenta-podporil-nerudovou-11906> (2.7.2025).

ČT24 (2024): Nová evropská aliance je pro domácí voliče, soudí politologové, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/nova-evropska-aliance-je-pro-domaci-volice-soudi-politologove-350762> (20.6.2025).

ROZHLAS (2022): ‚Rozhodl jsem se do toho jít.‘ Andrej Babiš oznámil, že bude kandidovat na prezidenta, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/andrej-babis-volby-peazidenta-kandidatura_2210301953_cen (1. 4. 2025).

CVVM (2024): Důvěra vrcholným politikům – únor 2024, <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/instituce-a-politici/5809-duvera-vrcholnym-politikum---unor-2024> (1. 4. 2025).

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY (2023): Volte Pavla, zní od neúspěšných kandidátů. Podpořili ho Fischer, Hilšer, Diviš i Nerudová, <https://domaci.hn.cz/c1-67159870-volte-pavla-zni-od-neuspesnych-kandidatu-podpori-ho-fischer-hilser-i-nerudova> (30.6.2025).

IDNES (2023): Babiš odstartoval novou kampaň. Chce zastavit vládu i válku, https://www.idnes.cz/volby/andrej-babis-kampan-vizual-prezidentske-volby-petr-pavel-vlada-billboardy.A230115_162240_volby_knn (15.6.2025).

IDNES (2022): Lidé se báli se mi podepsat, kritizoval Skála „cenzuru a kriminalizaci“, https://www.idnes.cz/volby/prezidentska-kandidatura-skaly-skoncila-neuspechem-dal-burcuje-proti-vlade.A221108_132137_domaci_wass (18.5.2025).

RABUŠIC, L. (2004): Mnohonásobná lineární regrese, https://is.muni.cz/el/1423/podzim2004/SOC418/multipl_regres_1.pdf (3.5.2025)

SEZNAM ZPRÁVY (2023): Volte Babiše, Pavel je peklo, vyzvala KSČM své příznivce, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-prezidentske-volte-babise-pavel-je-peklo-vyzvala-kscm-sve-priznivce-223813> (10.5.2025).

Seznam zdrojů dat

ARCDATA, ČSÚ, ČÚZK (2025): ArcČR 4.3, <https://www.arcdata.cz/cs-cz/produkty/data/arccr> (1. 4. 2025).

ČSÚ (2025): Otevřená data pro volební výsledky, <https://www.volby.cz/opendata/opendata.htm> (1. 4. 2025).